

D. Jacobi de valentia.

et non facientes nec operantes semper: vituperabuntur et patientur et accubabuntur. Nam servus sciens voluntatem domini sui et non faciens plagis vapulabit multis. Luc. xii. Et quo sequitur quod talis cognoscitur et intellectus sine operatione potius erit sibi nocivus quam utilis. Et ex toto isto psal. potest sunt recolligi decem conclusiones. Prima conclusio quod dicitur in hoc psal. Intendit carere opera magis mirabilia et electa et exquisita que fecit deus erga genus humanum. Secunda conclusio quod quattuor sunt mirabilia mysteria que deus operatus est erga nos: scilicet opus creationis et incarnationis et redemptionis et eucharistiche consecrationis. Tertia conclusio quod corpus instituit nobis sacramentum eucharisticum ad refectorem et escam spirituale et sacrificium quotidianum in memoria suorum operum mirabilium scilicet in memoria passionis et in refectorem: etiam incarnationis: quia in hoc sacramentum representat incarnationis et passio christi et in refectorem et sit in se reconciliatio et spiritualis refectio. Et implentur et memorantur facrificia vite. Testa. et refectio manne. Quarta conclusio quod in hoc sacramentum complentur omnia sacrificia figurantur et oblationes datur reconciliatio et redemptio et sanitas spiritualis devote et rite sumentibus et timentibus deum. Sexta conclusio quod hoc sacramentum durabit in eternum per totas istas etate: quia nullum aliud sacrificium sibi succederet acceptabile apud deum. Septima conclusio quod sicut hoc sacramentum est salutaris refectio et devote sumentibus: ita est nocivum indignis sumentibus: ideo cum magno timore et puritate est ad ipsum accedendum: eo quod in ipso deus realiter continetur. Nam nomen dei quod est ipse christus est sanctum iustis et terribile peccatoribus et indignis. Ideo sanctificat iuste sumentes et terrificat et damnat iniuste sumentes. Octava conclusio quod sicut intellectus sacre scripture est bonus et utilis et salubris omnibus operantibus et scientibus se cunctis precepta legis. Ita per oppositum intellectus et intelligentia legis est nociva et inutilis peccatoribus legis. Et quo patet quod in initium omnis sapientie est timor domini. Nam scire sine operatione et timore non est sapere. Nam ille sapit qui operatur secundum scientiam et notitiam. Ideo omnis sapientia incipit a timore domini. Nona conclusio quod scientia cum operatione dicitur iustitia et veritas sapientia. quod homo iustificatur quando operatur secundum legem cognitam: ideo eius iustitia manet in seculum secuti quod ad premium. Quia premium talis iustitie est eternum quod nemo tollet a iusto. Decima conclusio quod hoc sacramentum multipliciter dicitur mirabile inter omnia opera dei. Primo quia in eo implentur omnia mirabilia opera et sacrificia et oblationes vite. Testa. Secundo dicitur mirabile ratione translationis: quia mirabiliter panis transubstantiatur in verum corpus christi. Tertio ratione representationis: quia in eo representatur passio christi et nostra redemptio et incarnatio. Quarto ratione mirabilis continentie et inertie.

eucharistie sacramentum dicitur mirabile.

Christopolitani Epi Expositio

sentie. et coexistentie et communitate. Nam in eo realiter continetur corpus christi et vi consecrationis. et ex consequenti inest anima per essentialitatem. vntorem et verbum per personalem vntorem ad humanitatem: et ex consequenti inest pater et spiritus sanctus per consubstantialitatem vnitatem ad verbum et sic per talem concomitantiam inest tota trinitas huic sacramentum. Et sic in hoc sacramentum adorat deus in trinitate perfecta: quia filius nullibi adorat sine patre et spiritus sanctus: quia fides catholica hec est ut vnum deum in trinitate et trinitatem in vnitatem veneremus. Quinto dicitur hoc sacramentum mirabile ratione modi efficiendi quia est in pluribus locis totus christus et vi consecrationis sub panis quantitate: et in eo accidentia existunt sine subiecto. Sexto dicitur mirabile ratione mirabilium effectuum quos efficit in ipsis devote et digne sumentibus: vbi vbi latius explicatur. Sed ad plenitorem sufficientiam et claritatem intelligentiam eorum que dicta sunt quinque sunt videnda. Primo est videndum de possibilitate conversionis huius sacramenti. secundo de eius existentie veritate. tertio de eius officio et utilitate. quarto de eius forme visibilis congruitate: quinto de recipientium mundicia et puritate. Sexto autem ad primum est sciendum quod tota possibilitas huius sacramenti consistit in pie sumpendo quod christus instituit: huius sacramentum est verus deus. quia verbum clarum est quod in principio temporis solo verbo potuit ex nihilo cuncta creare. ita potuit in die cene substantiam panis convertere in corpus quod ex maria virgine personaliter sibi vniuit. Et ratio huius est. nam quia omnis creatura dependet de solo verbo diuino quod est ad totum suum esse in genere cause efficientis et formalis et finalis: ideo christus solo verbo absque motu et tempore et labore potest res producere quoad totum suum esse. unde causa quare dominicator solo verbo et precepto absque labore et tempore non facit domum accidit quia licet domus dependeat ab arte dominicatoris quo ad solam formam artificialem tamen non quo ad materiam. Ceteri ceteri quo ad lapides et ligna etc. Et ideo oportet quod prius in ad locum et pie patet et compaginetur secundum ordinem artis: que omnia facere non potest sine motu et tempore et labore. Et ideo licet dominicator miles dicat fiat domus: nunquam fiet nisi apponatur laborem et conatum et tempus. Sed quod totum celum et terra dependet a deo: ut patet. rti. metaphorice. hic est quod deus solo verbo potest ex nihilo cedere vniuersum sua dicto fiat lux: facta est lux etc. ut patet Gen. i. Et ratio ergo idem deus incarnatus dicens hoc est corpus meum potuit convertere substantiam panis in corpus suum. Et hoc nullus vult metaphisicus et philosophus bene dispositus poterit negare prout latius patebit psal. cxi. v. et in tractatu finali. Et sic patet possibilitas conversionis huius sacramenti. sed quia iudei et sarraceni negant christum esse deum propter eorum ignorantiam in di-

possibilitate existit potius christi.

Confitebor tibi dñe.

positionem: ideo non est eis disputanda de hoc sacramentum nisi cum autoritatibus veteris testam. ut patet in tractatu finali. Sed dicit aliquis quod licet christus factus deus potuerit sic convertere substantiam panis in corpus sibi assumptum. hoc non potuit facere sacerdos eius vel creatura. Ad hoc respondetur quod sacerdos non facit in proprio verbo tantum actor: principalis sed tantum minister in verbo christi qui operatur in hoc sacramentum ad vocationem verborum factam per sacerdotem: sicut moyses non faciebat miracula per illas virgas tantum auctore: sicut tantum minister nam dum moyses mouebat et eleuabat virgas ex precepto dei deus. tantum actor: principalis operabat miracula in egypto et in toto deserto. Ita patet quare sacerdos profert verba consecrationis ex diuina institutione christi operatur in sacramentum cooperando substantiam panis in corpus suum et hoc de primo. Quantum autem ad secundum dicitur dicendum quod tota veritas essentie huius sacramenti consistit in his. Nam primo per sola verba consecrationis sola substantia panis conuertitur in solus illud corpus christi quod spiritus sanctus formatur ex puris sanguinibus virginis. per tale corpus habet esse substantiale ab aia. Et ideo ista cooperatio proprie dicitur transubstantiatio sed quia tale corpus christi in quod conuertitur substantia panis actuatur et informatur ab anima christi. Ideo necessario est ibi anima christi per quamdam concomitantiam secus autem fuisse si aliquid apostolus consecrasset in triduo de quo alibi disputatur. Item illud corpus christi in sacramentum non est sine sanguine. Ideo est ibi sanguis per quamdam concomitantiam. Item quia tota humanitas christi personatur et supponitur per verbum ideo est ibi verbum per vntorem personalem. Item quia verbum est pater et spiritus sanctus consubstantialia est ibi pater spiritus sanctus: eo quod filius procedit in separabilitate et naturaliter a patre: et spiritus sanctus per modum voluntatis et libertatis ab vtroque. Et sic patet qualiter solus corpus christi est in hoc sacramentum: ex vi consecrationis. sed anima christi et tota trinitas est ibi per quamdam concomitantiam secundum ordinem predictum. Et sic etiam sanguis est per concomitantiam in corpore consecrato: et cooperato. Et quibus oibus se quis quod obla cederent panis dicitur manet sine subiecto in hoc sacro supra natura. Item sequitur quod corpus et sanguis christi non sunt in hoc sacramentum localiter sed realiter et sacramentaliter et per modum substantie. Item sequitur quod postquam in hoc sacramentum est verus deus incarnatus: et per deum coactum fit tota trinitas sequitur quod verus deus trinus est vni adorat in hoc sacramentum adoratione latra. Et sic patet veritas essentie huius sacramenti. Quia dicitur in hoc sacro. nam primo offertur in altari. secundo offertur in sacro. tertio offertur in oblationibus et sacrificiis per delictis et peccatis populi. Secundo recipit in altari in quantum significat mandu-

De officio vtilitate eucharistie.

Psalmi. cx. Fo. cccc. lxx.

cationem et refectorem spiritalem aie. Tertio refertur in monumentum et memoriam ipsi christi. Quarto autem ad primum factus hoc sacramentum figuratur per panem et vinum sicut per oblationem panis et vini quam obrulit melchisedech pro abaa et sen. rti. Item fuit figuratum per cruchulaz panis quod de precepto euari coas dno in tabernaculo. Exo. xxi. Item per sacrificium agni maturum et vesperum. ibide. Item per sacrificia omni animalium mudoz vt patet per totum Leviticum. Quarto ad secundum dicitur figuratum per manna quod dicitur de pluit de celo quo ille populus fuit refectus in tota peregrinatione vsque ad terram promissionis Exo. xvi. Et per panem sub euericium hominis in cutus fortitudinis ambulauit. xl. dieb. et xl. noctibus vsque ad montem dei oeb. i. Reg. rti. Quarto ad tertium fuit figuratum per vinum manne quia deus percipit referuari in archa domini. et per vntem populi dicitur referuari ante altare. Exo. xv. Item autem est aduertendum quod christus instituit hoc sacramentum ad supra dicta tria officia propter multas utilitates quas cooperatur ex tribus officiis huius sacramenti. Nam primo igitur offert in altari pro delictis populi consequitur remissionem peccatorum et penam eorum. Sed in quantum recipitur eucharistica ad sacramentum efficit in nobis visibile gratia qua significat substantiam visibilem manducationem. nam vntem aliam nostram habedo sibi vitam spirituales et restaurat bona deperita: et transfomat nos in christum que sacramentaliter manducamus: et recolligit nos deo patri. In quantum autem refertur in sacro confert nobis duplicem vtilitatem: nam primo nos ibi adoramus deum et vniuersum in quantum ibi residet verbum tantum deus. et per consequens ad omnia in quantum vntem cum patre et spiritu quibus est consubstantialis filius: et sic adoratur deus et per adorationem laetitia per que cuius dominus merentur fideles adorantes et orantes in ecclesia. Secundo quod ibi in sacro residet christus tantum caput et summus pontifex nos: ideo simul nobiscum agat per nobis et interpellat apud patrem in toto officio canonico: et in obsequio officii prouocatur si delinuit. Et sic quod nisi meritis obtinerent non possumus ad iudicium meritis et intercessio christi capitis nisi. Et hec est causa quare referuamus christum in sacro ecclesie sub forma huius sacramenti: per quare ephus relinquit nobis seipsum ad supra dictus triplex officium in hoc sacro. Quantum ad quartum est aduertendum quod factus deum est quod ephus quod comedit a deo multa danna et trullit generi humanum. Nam primo dicitur ipsi perdidimus lignum vite paradisi: per cuius usus poteramus non mori. sed post longas vitas fuerimus transfati in vitam meliorem celestem. et ex consequenti incidimus in mortem corporis et anime et sumus subiecti innumeris infirmitatibus et miseris et sumus sauciati morbo concupiscentie. unde prouentum nobis omnia mala: et sumus puniti ad omne nequias. et ideo christus tantum verus redemptor et restaurator: relinquit nobis seipsum in ebum in hoc sacramentum. primo in supplementum ligni vite perditum vt per eum huius sacramenti viuamus spiritualiter. secundo in medelam et antidotum contra venenum cibi

de eorum forme visibilis cooperantur.

¶ Titul^o alleluia. Et titulo apparet qd iste est de illis psal. quos dauid fecit ad laudandū nomē dñi in templo: vt sepe dicitur. Et n̄ est notandū qd uidebatur in trib^{us} magnis festiuitatib^{us} et in of. neomenia cantat istū psalmū. cū dñs sequentib^{us}. Et appellat ipsum alleluia magnū siue hymnū magna gniū: qd ex ser. psal. faciunt vñz et etiam in nocte pascē postq̄ comederit panē azimū loco agni pascale. dicit istum psal. cum magna solemnitate: dicit qd ita faciebant p̄m̄ parres in p̄sio z scdo tēplo. Sed hoc iusti iudei moderni nulla auctoritate nec ratione possunt pbare. imo h̄c̄ critū z multas alias ceremonias quas hodie seruat ordinariū tal mudisse in babilonia egypti tpe magni Constatū. Nam a destructione secūdi tēpli vsq̄ ad magnū Constatū h̄c̄ bestie rubeabant iudei disp̄si z capiti per mūdū sine aliqua cerimonia z ritu. Sed videntes maiore eoz qd maior para iudaismi cōuertebat ad fides xp̄i simul cū populo gētili. Tūc cōgregati in babilonia egypti p̄ictauerūt fertūras vete. test. quasi ad suū intentū. Et ordinariū quosdā ritus z ceremonias quas hodie seruat immo est dīcēdū de ritibus psalmodiarum z certimonis z ritibus qui seruantur in p̄sio z scdo tēplo melius scimus nos dare rōnē q̄ ipsi: z hoc p̄ Josephum z Philonē z alios antiquos quos ipsi penitus ignorat. Et sic in s̄c̄tib^{us} nulla fides est eis adhibēda. Et ideo nō est multū curādū de quibusdā ad fidē nouiter conuersis qui volūt succedisse in cōcepto ab abel per tpa dīcurredo hos ser psalmos exponere. cū manifeste iste psal. p̄m̄ loquitur de cōuersione populū gentilis facta post xp̄m. Nam manifeste propheta inuitat p̄p̄m gentilem ad fidem conuersum. A solis ortu vsq̄ ad occasus ad laudandū deum: z agēdū gratias eo qd ip̄m de stercore idolatrie suscitauit. Et inter principes populū sui collocauit vt patebit. ¶ Ad cui⁹ intellectū est notandū qd dauid legens z contemplan^s mysterium annē matris samuelis que ante erat sterilis z detecta et opprobrijs afflicta et contempta a fenenna pellice sua. Et quomodo propter humilitate suam deus aperuit vulvas eius: et peperit samuelē qui fuit sanctus z iudex in israel. Et reprobat^{us} z interfect^{us} filijs hely translatum est sacerdotiuz ad samuelem. Unde Anna mater eius repleta spiritu sancto cecinit illud canticūz. Sculta uit eoz meuz vt patet p̄mo Reg. h. c. In quo manifeste predictit reprobationem z abdicationem synagoge z electionem populū gentilis. Per quod mysterium p̄uēdit dauid in spiritu qualiter synagoga que ante erat fecūda in copia filiorum: erat repudianda a viro suo christo. quem per longa tēpora expectauerat. Et propter superbiam. Et p̄uidit qualiter gentilitas que per magna tempora fuerat sterilis. quia non generabat filios ad culturā diuinū: debebat effecūda in aduentu Christi et qd ipsum in virum erat acceptura. z ex eo plurimos filios regeneratura. Ita qd ipsa que ante erat ablecta in domo dei erat recipiēda. z ex filijs suis erat ecclesia congreganda: et filij sui qui ante erāt

Nota de synagoga p̄ bāda.

pagant: debebant effecūda z habitare in ciuitate z domo dei. Et sic domus dei que ante stringebatur intra fines palestine. erat dilatāda a solis ortu vsq̄ ad occasum: et deus qui solū in iudea erat notus erat adorandus z colendus a solis ortu vsq̄ ad occasum per vniuersum orbem a populo gentili ad christum conuerso. Et de hoc fecit dauid h̄c̄ psal. in quo duo facit. Nam p̄mo inuitat totū populū gentilem ad laudandū dñm venientes z carnem. secūdo ostendit ei⁹ opulentiam z largitatē z beneficia quare est laudādus ibi. Quis sicut dñs. Quātū ergo ad p̄mū dicit dauid: o pueri. gētiles ad xp̄m nouiter cōuersi simplices z teneti in fide laudate dñm n̄m iesum xp̄m: z laudate nomē dñi qd est saluator. qd saluauit vos: qd vt sic est deus z homo. Et nomē ei⁹ qd est iesus fuit b̄dictū a vobis z iter vos d̄ntentes ipsum verū deuz z homines redemptōis. Et colite eum: non solū colatis z benedicatis ipsum ad tempus. sicut iudei qui coluerūt deum vsq̄ ad aduentū messe z postea male dicit ei⁹ z negat eū in xp̄o. Scilicet cū. Et sic benedictum a vobis: et hoc n̄c̄. Et hoc instanti in quo cepistis fidem vsq̄ in sc̄m z in eternū z in v̄ tempore. Et nō solū in oi tēpore in oi loco a solis ortu vsq̄ ad occasum. In india vsq̄ in hispaniam z mauritaniam que sunt ad occasum z ad eripioia in seythia sit laudabile nomē dñi a vobis. hoc autē propheta iam fuit implera. Nam omnes isti ceperunt fidē vt ostensum est a psalmo. lxxi. Et reddidit eam qd ex celsus sup oēs gētes dñs. Nam sicut in gloria est super oēs celos z sup oēs angelos. Ita ergo debet eē z erit ex celsus sup oēs gētes. Quia si dicit qd sicut omnes angeli obediunt z laudant deum. Ita omnes gentes venient z ad fidem: z laudabunt deum a solis ortu.

Quis sicut dominus de⁹ noster qui in altis habitat: et humilia respicit in celo et in terra.

Suscitans a terra inopem: z de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cū principibus eius principibus populū sui.

Hic ostendit dei omnipotentia quare est laudād⁹: z quomodo est ex celsus super celos z super oēs gētes. ¶ Et de hoc est notandū qd omnipotentia vniuersi regis maxime in hoc demo n̄stratur. Ex magis facere puos z ex paruis magnos. Et de stercore superbos z exaltare humiles. Et parere subiectis: z debellare supbos. Et ideo virgo maria i cāctico suo maxime in hoc ostendit dei esse omnipotentis: quia de posuit potentes de sede z exaltauit humiles. Et dispersit superbos mente cordis sui. Dicit ergo dñs. Quis omnipotens simple sicut est dñs de⁹ noster qui in celis altis habitat. I. summatam z imperiū sup oia tenet. Et r̄i humilita z fo los homines respicit z diligit z fauet: tā in celo q̄

iacob: it. z. i. pe. v. i. reg. i. b.

oipo: scia regis i. hoc dñs: it. r̄.

in terra. Nam in principio delect luciferum cum sequacib^{us} suis supbis de celo. Et exaltauit michaēlem z alios humiles: z fecit michaēlem principem militie celestis. eius effecūda: luciferum in natura. Et ostendit etiā deus magis suā oipotētia euz et hōibus qui tenent vltimū gradū in genere intellectu suscitauit z eleuauit quosdam per gratiaz in tam sublimem gradū: vt possideat loca z sedes per h̄ilitatē quas illi angeli p̄diderūt: p̄ p̄biam. Et collocat inter principes populū celestis exercitus. Unde deus p̄mo respicit humilia in celo quando angelos humiles z obediētes elegit: z superbos in infernum delect. ¶ Secundo respicit humilia in terra quando seipm̄ exinanitū formā serui accipiens. Et tunc erexit de terra inopem z pauperē qm̄ hōem fauatiū z expoliatū redemit z per gratia elegit. Et tunc inter principes populū sui collocat qm̄ inter hierarchias angeloz collocat. Itē sic suscitauit christus a terra inopē qm̄ hominē fauatiū relicum in terra facientem supra humeros suos posuit: z a morte peccati per mortē z passionem suam redemit. z in celo inter angelos collocat. Ideo subdit. Suscitās a terra. id est de hominibus de terra formatis inopem. scz adam et petram z paulū z latronē z magdalenā z ceteros penitentes z terrenos z rigēs pauperem de stercore terrenorum. Vocat hominem pauperem inq̄rum per peccatum suū expoliatus bonis gratuitis. z originali iustitia cū suo p̄mto fuit p̄uatus. ¶ Vocat ipsum inopem inq̄rum fuit fauatius in omnibus potentijs fomite cōcupiscentie debilitatus. Et sic fuit sine auxilio. Et istū collocat inter principes populū sui. inter hierarchias angeloz z inter principatus z potestates: vniūqueq̄ scdm̄ mensuram grē sibi collate z s̄m̄ merita z opera bona collocat. Item exaltauit enim apolos et euangelistas et martyres: et omnes penitentes et fideles: hic per gratiam z in celo per gloriam et inter hierarchias que sunt p̄cipatus celestis collocat. Item exaltauit petrum z Iohannem z iacobum z ceteros apolos z discipulos de stercore z fimo artis piscatorū z ignorantia z simplicitate z per dona spiritus sancti eos ex piscatorib^{us} apolos z euangelistas z doctores fecit z principes terre constituit. Et sic inter principes populū sui. f. ecclesie sue collocat. Nam p̄cipales ecclesie sunt patriarche z prophete z apoli. Sed p̄ncipaliores sunt apoli qui nati sunt ecclesie pio patrib^{us} suis z substituti. Nam ecclesia christi ex pauperib^{us} z simplicibus congregata est z eleuata z suscitata. Et in hoc magis ostensa est christi potentia. Item etiam per inopem suscitatum a terra intelligit populū gentilem liberatum a terrenis per fidē. Et per pauperem erectum de stercore intelligit quem liber peccatorum a fordibus peccatorum per penitentiam mandatum z eleuatum. Nam ille erat mortuus in terra et iste iacebat inuolutus in stercore tōdis peccatorum. ¶ Tres ergo conditio nes per persona sonaram christus eleuauit z suscitauit a terra. Nam n̄ xp̄i p̄mo suscitauit adam z totam suam posteritatem.

Deus hōies exalta uit.

fidelium z collocat inter hierarchias angeloz. Inscel. ¶ Secūdo suscitauit apolos z ceteros discipulos: aut los a terrenis z de stercore ceremonialium. Et con se constituit eos principes ecclesie: z collocat eos cum leuap̄cipibus celestis exercitus. ¶ Tertio suscitauit uit. z erexit populū gr̄ilem a terrenis voluptratis z de stercore z spurcitate idolorum z nephandoz rituum. z collocat eos cum principibus populū sui in celo per gloriam z in hac ecclesia per gratiam et honorem. Nam successores apolos totos eos fecit. Et ex eis episcopos z sacerdotes constituit: vt magis patebit in sequēt versu.

Qui habitare facit sterilem i domo: matrem filiorum letantem.

Hic cōcludit principale intentū. Nam postq̄ ostendit oppositione dei: eo qd de celo cecit angelos supbos z rebelles in abyssū inferni z suscitauit de terra hominem pauperem z inopem z collocat eum inter p̄ncipatus angeloz vt possideret loca z sedes quas angelū sup cū p̄diderat. Ita pari rōne xps venit in hunc mūdū missus a patre tanq̄ messias in lege p̄missus ad synagoga fecūdā copie filiorū quā de ante per magna tpa desponsauerat z sublimē gradū exeretat: z in populum populū z hereditatem elegerat cui tota b̄nficia cōtulerat z sibi bucē z saluatozem z messias p̄miserat: qui eā de hoc mūdō in celū trāfferret. Sed ipsa velut rebellis z ingrata nō solum ipsum negauit z repudiauit: sed etiam crucifixit. Ideo xps post resurrectionē z ascensionem ipsam repudiauit z abdicauit z reprouauit z maledixit: z sterilem reddidit. Quia sanctuario z lege p̄uauit z regio z sacerdotio z hostia z sacrificio. Et synagoga repudiata ecclesiam ex gētib^{us} cōgregauit z sibi eam desponsauit: z fecūdā reddidit cui sibi legem euāgelicam z factā donauit. Et qua copia filioz per factā quorūdie regenerat. Itaqz gentilitas que ante erat sterilis z pagana z oval extra domū z hereditatem dei. Nunc autem facta est sponsa xp̄i z mater multoz filioz z fecundā: z habitat i hereditate dei z domo que est ecclesia: hic per gratiam z in futuro per gloriam. Ideo dicit dauid in bene de⁹ est omnipotens z laudandus in celo z in terra z ex celsus. Nam gētilitate quondam sterilem per conuersionem ad fidem sacram fecūdā matrem multoz filioz matrem facit habitare in domo suo letantem: q̄ est ecclesia abdicando z repudiata synagoga: q̄ que ante erat sponsa et fecundā z hoc factum est ei⁹ eius superbia z ingratitudne. Hora quod dauid ex duobus concludit repudiationem synagoge z electionem ecclesie ex gētib^{us} congregatē. P̄mo exemplo electionis angeli superbi z sublimati: de hominis humilis fac cederis in dignitatem. ¶ Secūdo per figuram ane que ante fuerat sterilis z postea facta est fecundā: cuius proles. I. samuel successit in sacerdotium filijs heli reprobatis. Et hoc adducit dauid in similitudine verborum. P̄mo cum dicit. Suscitās a terra inopem. Et scdm̄ cum subdit. Qui habitare facit sterilem in domo de quo mysterio cāctum.

i. regū i. c. l. i. i. b.

Tres tentiam mandatum z eleuatum. Nam ille erat mortuus in terra et iste iacebat inuolutus in stercore tōdis peccatorum. ¶ Tres ergo conditio nes per persona sonaram christus eleuauit z suscitauit a terra. Nam n̄ xp̄i p̄mo suscitauit adam z totam suam posteritatem.

decinit anna. s. Regi. h. Item hoc idem vaticina tus est. Et al. c. l. iij. dicens. Laudate steriles que non parvuris etc. Quam pphertiam adduxit apostolus ad Gala. i. iij. ad probandum gentilitatem ventura ad gaudium z laudem dei. Et ideo dauid p. u. d. c. d. e. hoc ante q. i. In hoc psal. exercitat gentiles noui ter coheros ad laudem dei dicit. Laudate pueri d. n. m. pio gratiarum actionibus. Et supra dicit in hoc psalmo posunt recolligi sex conclusiones.

Prima conclusio qd nomen domini iesu fuit de latatum inter omnes gentiles z cultus dei a solis ortu vsq ad occasum.

Secda conclusio qd d. n. s. sit excelsus tñ superbos despicit z humiles respicit z eligit.

Tertia conclusio qd n. d. n. s. in celo respexit hu militia qñ angelos supbos de celo deiecit. z obedite tes elegit z in gratia confirmauit.

Quarta conclusio qd tñ d. n. s. in terra respexit z in opem de terra suscitauit qñ carnes suscepit z ho minem de morte peccati liberauit.

Quinta conclusio qd tñc pauperem de stercoze erexit quado inter principes populi sui collocat reprobatos iudeis gentiles de stercoze z spurcicia idolorum retraxit z inter apostolos et angelos in celo collocat.

Sexta conclusio qd christus tunc sterilem in do mo tanq matrem filium fecit habitare quado re probata synagoga ex gentibus conuersas suam ec clesiam congregat z sic gentilitas que ante heri lis erat sine fructu facta est secundaz mater multo rum filium per xpm.

Obie ctio.

Ad id dicit. Laudate pueri dominum laudate nomē do mini etc. Et postea subdit. Laudate nomen domi ni quoniam suauis est etc. quia videtur facere diffe rentiam inter dominum z nomen domini et inter Laudate dominum z laudare nomen domini. Ad quod respondetur quod dauid hoc non fecit absq grandi z profundo mysterio. Nam dictum est in p. logo tractatu quarto quod in sacra scriptura fre quenter memoratur deus siue dominus; z ver bum dei siue verbum domini. Et nomen dei siue deus nomen domini. Et dictum est ibi quomodo deus quō siue dominus quādoq sumitur essentialiter quod pōt su idem est quod deus trinus z vnus vt ibi. In p. mi ni p. capto creatur deus colu z terram. Et quandoq sumitur personaliter pro persona patris vt ibi. Do minus dixit ad me filius meus es tu. Et quandoq sumitur pro psona filij vt i. sa. xv. pater dicit ad verbum filium. Tu es deus absconditus. Et sed verbum sp. s. dicit siue verbum domini semper sumitur pro perso mi. p. na filij: quod quidem verbum pater ab eterno dicit psona do. p. dicit per quod ex tempore facta sunt omnia filij. Sed nomen domini idem est quod verbum incar natus scilicet dominus noster iesus christus deus z homo messias in lege promissus. Nam inquantum verbum ab eterno explicat totam essentiam patris tanq eius propria definitio vt ibi dicitur est. Sed inquantum verbum incarnatum dicitur nomen dei: eo quod explicat z notificat mun-

do quatuor ineffabiles effectus dei scilicet omni potentiam per miracula: et summam dei sapientiam per rationem legis: z sua predicatioe et spi ritus sancti missione. Et notificat summam iustitiam in iudeorum et tyranorum punitione. Sed magis illam notificabit in generali iudicio. vt fre quenter dicam est. Propter ista ergo quatuor que christus mudo de patre notificat iesus christus dicitur nomen domini. Et ideo dicit ante suas pas sionem. Iohannis decimo septimo. Pater manife staat nomen tuum hominibus: vt offenderet quod propter hoc venerat in mundum. Et hoc est nomē domini tetragrammaton quod in lege veteri qua tuor literis scribebat. scilicet yot. he. vau. he. Que quidem quatuor literis hoc nomen iohesua in he breo sonant z reddunt. quod latine iohes declina tur quod hebraei propter naturam litterarum ado nay pronunciabant. Et sic hoc nomen iesus est il lud nomen dei quod omnes patriarche z prophete z iudei veteris testamēt scire desiderabāt. Et hoc nomen iesus omnes in seculo carnes que om nes saluari expectabant. Et quibz pater quod dif ferentia est maxima inter istud nomen domini. Et nomina rerum creaturarum. Nam omnia nomina re rum creaturarum vel sunt mentalia: vel vocalia: vel scripta: z sic omnia sunt accidentia transitoria. Et tra sunt signa rerum que non sunt res quas signifi cant z notificant. Nam hoc nomen homo diffusiuum non est homo: sed significat hominem. Sed ipse dominus iesus christus est substantia z res rea lis z est ipse deus quem in mundo realiter per sua opera z effectus notificauit mudo non quod chris tus sit pater. sed est eadem substantia diuina cum patre z deus sicut pater z vnus deus cum patre z spiritu sancto. Et ideo quando in sacra scriptura memoratur nomen dei siue nomen domini non in telligitur hoc nomen deus habens duas sp. s. abas breues quia vt sic non est deus sed quoddam acc dens. Sed intelligitur iesus christus saluator: nos ter deus z homo qui notificauit mudo summam dei omnipotentiam z sapientiam z misericordiam z iustitiam z voluntatem patris. Nam sicut verbū materiale induit vocem vel litteram vt notificet in tentionem. Item verbum diu in nam induit carnem vt nobis notificaret diuina mysteria vt inquit Au gustinus. Et sic pater quod omnia creata notificat. Sed solus deus notificat per nomen reale quō siue iesus saluator: noster verbum incarnatum quō non constituitur ex literis sed ex verbo in humani tate. Unde dictum est psalmo. viij. quod verbum incarnatum est nomen quod deus pater nominat se. Item ergo Iesus saluator: est illud nomen domini quod omnes sancti patres expectabant z inuoca bant in veteri testamēto in quo expectabāt saluari. Unde hoc est nomen domini quod incepit inuoca re enos. Senelus quarto. Item hoc est nomen do mini quod inuocauit abas: quod edificat altare domini. Gene. xij. z. xij. Item hoc est nomen oñi qd inuocauit p. sac in altari edificato. Gene.

nomē dñi vt in cana sñ etc.

Item hoc nomē inuocauit iacob sup lapides quem erexit in titulum. Gen. xxv. Item hoc est no men dñi quod deus nō reuelauit visibiliter patri bus veteris testamēt vsq ad incarnationē. Item hoc est nomen dñi quod venit de longinquo. Isa. xli. Item hoc est nomen dñi de quo dicit Isa. xli. haurite aquas de fontibus saluatoris. Et dicitur in illa die confitemini dño: z inuocate nomē eius. Item hoc est nomen domini: z nomē dei iacob qd dauid in toto isto libro psalmozum exhortatur in uocandum z laudandum sepe de quo precipue dicit in hoc psalmo. Laudate pueri dominum lauda te nomē domini. Unde ly laudate dominum dicit deum in trinitate: ly nomen domini: dicit verbum incarnatum. I. iesum christum saluatorem. Quasi dicitur gentiles cōuersi ad fidem. Laudate dominū deū in trinitate perfecta. z laudate nomen domini scilicet iesum xpm deum z hominem verbum incar natum. Sit etiam hoc nomen dñi iesus laudab. le per totum populum gentilem a solis ortu vsq ad occasum. postq iudei receperunt ipsam. Quasi dicit qd nō sufficit ad verā z perfectam patriam solū adorare: z deū trinum z vniū colere: z laudare. Sz oportet iesum xpm verbum incarnatum saluatore rem colere z laudare: z et ceteris articulis ad hu manitatem pertinentibus credere. Et supra dicitur patet qd iudei non adiant nec laudant nec colunt deum. Probat. Nam non intendunt im mo detestantur ad adorare deum trinum z vniū. Sed ille qui est verus deus creator omnium est trinus et vnus z nullus alius est verus deus: vt frequen ter probatum est per scripturam. Ergo nullū deus adiant nec colunt. Item secundo sequitur qd iudei nō laudāt immo semper blasphemant nomē domini in scriptura frequēter memoratus. Proba tur. Nam iugiter blasphemant xpm z nomē eius in suis synagogis z domibus in publico z in secre to. Sed iesus xpm est illud nomē dei in scriptura frequēter memoratum. ergo cōtinue blasphemāt deum z nomen eius. Ideo sunt reprobat z male dicit. de quibus dicit. I. sa. s. i. Blasphemauerūt sanctam israel. Et alienati sunt retrosum. Item blasphemauerunt nomē meum quotidie. Et quia hoc nomē dñi contempserunt iudei: ideo fuit dila tatum z venaratum per omnes gentes a solis ortu vsq ad occasum. Ideo dicitur Malachie pio. A solis ortu vsq ad occasum: magnū est nomē meū in gentibus et in omni loco sacrificatur z offertur nomini meo oblatio munda. Quia magnū est no men meum in gentibus et vos polluitis illud etc. P. u. d. ens ergo dauid in spiritu reprobationem iudeorum: eo quod contempserunt hoc nomen do mini z blasphemant quotidie. Et p. u. d. ens con uersionem populi gentilis in quibus debebat hoc nomē iesus coli z laudari. Dicit laudate pueri do minum: laudate nomen domini etc. Quasi dicit. Postq iudei reprobat contempserūt deum triniū et iesum christum: qui est nomen domini. ergo vos gentiles tanq pueri nouiter cōuersi lau date deum in trinitate: z vnitare z verbum incar-



In exitu isrl de egypto: domus Jacob de populo barbaro.

Facta est iudea sanctifi catio eius: israel pote stas eius.

Abare vidit z fugit: iordanis cōuer sus est retrosum. Montes exultauerunt vt arletes: z colles sicut agni ouium.

Huius psalmo in hebreo nullus titulus sponst propter qd tudei dicit qd nō est ps dicitur a p. cece denti. Sed hoc videtur falsus. P. mo q. videf ma teria specialis z distincta. Sed q. iste computat psalmus. cxlij. fm i. i. c. r. o. n. p. m. z o. e. s. catholicoz. Unde licet nō explicetur titulus tm manifeste videt qd sit altarius. z qd dicit ipsum ad laudan dum deū appropriariū in festo dedicatiōis taberna culi z rēpl. In quo dō fēdit agere gfas: qd deus memori fuit nri z bñdixit nobis: z liberat nos de captiuitate diabólica de iugo idoloz. Et de p. catione tyranoz per xpm filij sui: sicut quōdā li berauit israel de egypto. Et sic p. pheta principa liter intēdit agere gfas: qd rēp redemit nos. z ele git nos in pplm sui z hñdixit. Et h. p. bar. z tria mysteria tāq p. tres ppōnes. Quaru pma est qd solus pps israel fuit electus ad laudandū deum.

Secda qd sola iudea z terra promissiois fuit dedi cata z sanctificata tanq p. plus locus vbi deo co. Dilect. Et tertia qd solus de israel z nullus alij est vt io nerandus z colend. Ideo ps iste diuiditur i tres psal. partes. Nā in prima p. ba simul pmas duas p. po sitiones. In scda p. bar tertia. s. qd solus deus israel est colendus. In tertia refertur p. batione secunde p. positionis. s. qd a solis filijs israel est deus colendus. secda ibi. Deus autem noster in celo. Tertia ibi. Nō mortui laudabūt. Quatuor ergo ad p. miū p. ponit pmas duas p. positiones. s. qd sola terra iudee sine terra. p. missionis est locus dedicatiōis: s. ad cultū diuini. Et solus pps israel est dedicat' ad colendū deū. Et dicit qd in exitu israel. Iam popu lus israel egressus de egypto. s. de illo p. plo barbaro z extraneo z rudie z indumano. Tunc facta est iudea sanctificatio eius. s. locus sanctificatus z dedi cat' deus. z deputat' ad dei cultū z sanctificationem. Et hoc est pma p. positio. Secda vero qd factus est israel. potestas z possessio eius z pplus electus ad

Exo. c. l. iij. c. re uera.

S. Jacobi de valentia.

est pprie ppositionis qd solus ppis israel est electus
et deditur ad colenda i laudandis dei: nō gēti-
les eo qd sunt mortui sicut de eoz. z facti bestiales
siue inepti z mortui in pctō. Ideo sequitur.

**Non mortui laudabunt te dñe neqz
oēs qd descendunt in infernū.
Sed nos qui uiuimus benedicimus
dño: ex hoc nunc z vsqz in seculū.**

¶ Ad ergo gētilēs z peccatores qui sunt mortui z
inepti ad bene agendum laudabunt te domine ne
qz omnes qui descendunt in infernum. Cū potius
blasphemem pie dolore toim inorum. Sed nos q
viamus in lege tua per gratiā benedicimus tibi
dño z laudamus z colimus. Et hoc nunc z vsqz in
seculum. Hic per gratiam z in futuro per gloriam
amen. Sed quia iste psalmus non est inanis nec fi-
ne sacramētis sicut z ceteri. Ideo videamus quid
sibi vult sensus spiritalis istius z quid in eo in-
tellectū dō de ipō et ecclesia. An aduertendū qd
contemplant in exitu israel de egypto z in transi-
tu maris rubi z in miraculis factis in deserto. Et
in conuersione iordanis retrosum. quando ingres-
sus fuit filii israel terram promissionis. Et in victo-
riis ioseph quādo occupauit terram. Et diuisit eaz
filios israel per tribus in possessionem electis ge-
nitibus zc. Tūc puenit in spiritum mysterium adue-
ntus xpi in carnem. Et quō post passionē eduxit pa-
tres de limbo inferni. Et nos omēs de tenebris pec-
catoz z quō infernus fugit a facie eius z mare. i.
persecutio xpianorum fugit a ecclesia fidelium quā
est pprius dei inuoluit per totum mundū populū
idolatriā: z quō solus ppus xpianus colit verum
deū z nullus alius. Et sic de hac materia prophe-
tando fecit hunc psalmū vt cantaretur in die sab-
bati. Et in festo dedicatiōis tabernaculi z templi.

¶ Et quo pty qd non memoraunt supradic-
tas historias z mysteria tanqz principalē materiā
huius psalmi: s; tanqz ppositionē z parabolas ex quibus
intēdit elucere tres cōclusiones euangelicas.

¶ Quātiū prima est qd solus ppis xpianus est redē-
ptus z receptus ad colendum diuinā.

¶ Secūda qd sola ecclesia est dedicata ad cultū dei.

¶ Tertia qd illemer deus qui liberauit israel de
egyptō ante incarnationem ille idē incarnatus
liberauit patres de limbo z ecclesiam suam de ca-
ptiuitate dyaboli z per pñs xpus deus z homo est
dominus celo z in terra. Ideo est vere colendus
cultu lapit. Probatur qd sola ecclesia xpi successit
illi populo: dicta est iudea israel z fuit figurata
per omnia illa mysteria in cuius figura facta sunt
omnia illa vt frequenter probatum est. Dicit er-
go dauid. Ego supple vidi in spiritu qd sicut in exi-
tu israel de egypto sicly domus iacob. i. cum israel
f. domus iacob erit de egypto scz de illo populo
barbaro. Tūc facta est iudea sanctificatio eius
zc. Ita qd xps qui figuratus est per moysen. eduxit
sanctos patres de limbo inferni z omnes nos de

Christopolitani Epi. Expositio.

tenebris peccatorum. Tūc iudea scz ecclesia que
vere deum constituit: facta est sanctificatio eius
id est electa est a xpo in sanctificationem z cultum
verum dei. Et israel. i. populus xpianus qui est ve-
rus israel quia vere lo videt eum per fidem
factus est potestas z possessio et exercitus et heredi-
tatis eius ad possidendum terram viuentium que
est regnum celorum. Et tūc in aduentu eius mare
z furia dyaboli z tyranorum fugit: quia potes-
tas eius obruta et comprehensa est. Et populus
dei transiuit: et per aquas baptismales iordanis
ingressus est ecclesiam per. xpi. lapides qui sunt
duodecim articuli fidei. Et sic leranther possidet
eam hic per gratiam z in futuro per gloriam.

¶ Unde nota quod per iordanem qui interpreta-
tis si-
gurat des-
tineris huius
tendit z fuit inter palestina z arabiam petream
versus meridiem: per vallem illustrem quā sem-
per inter montes: et facit mare tiberiadis: post
ea in augmentum aluenus reductus dicitur per val-
lem illustrem: et tendit vsqz ad mare mortuum in
regionem sodomorum. Et ibi submergitur in illo
marī amarissimo et infructuoso et horribili. Per
hoc figuratur genus humanum siue de fluxus ge-
neris humani descendens a primo homine ad az
qui in illo amenissimo et felicissimo monte paradisi
si creatus est: siue in eo constitutus qui quidem
homo componitur ex duobus fontibus: scilicet ex
corpore z anima: tamen quia deo inobediens fuit.
Ideo a monte paradisi eiecus est. Et descendens
de monte per vallem lachymarum huius mundi
discurrebat cum tota sua posteritate: qui licet per
loca amena fluere idest per delicias huius mundi
que non sunt comparande delitiis paradisi a quo
electi sunt tamen in finem omnes submergebantur
in mare mortuum inferni a marissimo multiplici
bus penis z tormentis. Sed veniens dominus no-
ster iesus in virtute sua. Non solum mare sed ior-
danis conuersus est retrosum cū in eo posuit duo
decim articulos fidei. Et non intravit mare mor-
tuum: immo per ipsum transitū populū christiani-
tus in istam ecclesiam per gratiam: et in superio-
rem per gloriam. Et sic mare rubū huius mundi
quod omnes submergebatur: iordanis qui omnes
ad mare mortuum deferrebat facti sunt per quatuor
permitted eos non transire in patriam nobis pro-
missam. In qua sicut agni totū z arctes letetur
pacēntes in mōribus z collibus ecclesiasticis pa-
sca vt berrima et saluberrima sacramentorum hic
per gratiam et in futuro per gloriam. Ideo dauid
contemplan huiusmodi mysteria interrogat ma-
re rubum z iordanē z mōtes z colles dicens. Quid
est tibi mare quod fugisti z in tuo iordanis zc. quasi di-
cat. Quomodo z in qua virtute permisisti transire
illum populū. id est quid significabat ista myste-
ria. Et respondet spiritus sanctus per os dō pphē

toidan-
tis si-
gurat des-
tineris huius
tendit z fuit
inter pale-
stina z ara-
biam petream
versus meri-
diem: z per
vallem illus-
trem quā sem-
per inter mon-
tes: et facit
mare tiberia-
dis: post ea
in augmentum
aluenus reduc-
tus dicitur per
vallem illus-
trem: et tendit
vsqz ad mare
mortuum in
regionem sodo-
morum. Et ibi
submergitur
in illo marī
amarissimo et
infructuoso et
horribili. Per
hoc figuratur
genus humanum
siue de fluxus
generis huma-
ni descendens
a primo homi-
ne ad az qui
in illo amenis-
simo et felicis-
simo monte pa-
radisi si crea-
tus est: siue in
eo constitutus
qui quidem ho-
mo componitur
ex duobus fon-
tibus: scilicet
ex corpore z
anima: tamen
quia deo inobe-
diens fuit. Ideo
a monte para-
disi eiecus est.
Et descendens
de monte per
vallem lachy-
marum huius
mundi discurre-
bat cum tota
sua posteritate:
qui licet per
loca amena
fluere idest
per delicias
huius mundi
que non sunt
comparande
delitiis para-
disi a quo
electi sunt
tamen in
finem omnes
submergebantur
in mare mor-
tuum inferni
a marissimo
multiplicibus
penis z tor-
mentis. Sed
veniens domi-
nus noster
iesus in virtute
sua. Non solum
mare sed ior-
danis conuersus
est retrosum
cū in eo posuit
duodecim arti-
culos fidei. Et
non intravit
mare mortuum:
immo per ipsum
transitū popu-
lū christiani-
tus in istam
ecclesiam per
gratiam: et in
superiorem
per gloriam. Et
sic mare rubū
huius mundi
quod omnes
submergebatur:
iordanis qui
omnes ad mare
mortuum defer-
rebat facti sunt
per quatuor
permitted eos
non transire
in patriam
nobis pro-
missam. In
qua sicut agni
totū z arctes
letetur pacēntes
in mōribus
z collibus
ecclesiasticis
pasca vt
berrima et
saluberrima
sacramentorum
hic per
gratiam et
in futuro
per gloriam.
Ideo dauid
contemplan
huiusmodi
mysteria
interrogat
mare rubum
z iordanē
z mōtes z
colles dicens.
Quid est
tibi mare
quod fugisti
z in tuo
iordanis zc.
quasi dicat.
Quomodo z
in qua virtute
permisisti
transire
illum popu-
lū. id est
quid signifi-
cabat ista
mysteria. Et
respondet
spiritus sanctus
per os dō
pphē

Nota

In exitu israel de egypto

ra do a duēti xpi dices vis scire qd hoc significat.
A a facie dñi nri iesu xpi qd est deus iacob messie in
Nota lege pmisisti mora est qd mouebit tota terra. Nam in
signa ei natiuitate oia regna mūdī fuerit mora: qd flumē
in xpi nri diuisum est in vii. hostia z ināduuivtra solitū
nati. z oēs dñi z idola gētilū clamauerit apud meortias
ultate paludes z caspia regna regē pacis esse nati z tem-
pli pacis romē pstratū est: et stella xpi solitū in
ouēte appuit qd magos ad xpm p duxit z postea a
facie eius mora est terra cētralīs sferni cū inde pa-
tres abstraxit z magis mora est qd aplos p mūdū
misit z mare tyānoz fugit z cessit: z idolatria reie-
cta fides z ecclia mūdū occupauit in virtute xpi.
Nā sicut tūc tota terra mora est a facie dñi qd porta
bat in arcasita tota terra gētilū mora est a facie no-
minis iesu qd apsi portabat a facie euāgelica qd cō-
uertit petrā in staga a quāz cū corpus suū lācea
est pstratū z eruit sanguis aq in remissionē pctō
rū vñ facta ecclesiastica fructū sumperit. Et fructū cō-
uertit rupē in fontes aquaz cuz misit spm in dñi
pulos z dedit eis septē dona spūscū zc. An illi qd
erāt grossi z duri sicut rupes piuperāt fontes aq
rū sapientie dei z effuderūt p totū mūdū. vñ hauri-
mus a quas sapie legis euāgelice. Et iō ppheta
apostrophat ad xpm pctēs z rogās vsqz ista cito im-
pleant: vt veniat sicuti pmisit scilicet pstratis: z de
leat idola gētilū z oēs veniāt ad terrā pmisam ve
re fidelit: in ipō bñdicant oēs gētes qd hoc non ce-
dit bñdicat ad glāz nram s; iūā. Id subdit o dñe
lesu xpi nō nobis. i. nō dicitur qd venias ex meri-
tis nris: qd nō meremur introire in glām. Sed da
glāz nominat tuo. i. vt oēs gētes seruiāt tibi. i. a do-
rē z colāt nomē tuū qd est iesus. i. colāt iesum xpy
qui est nomen tuū. Et hoc fac sup mīa tua. i. ppter
mīam tuā z dicit tuā vt ipseas qd pmisisti abiae
scz i semie tuo bñdicent oēs gētes. ergo fa qd hoc
sit verū. Ne aliqñ dicat gētes vbi est deus eoz iu-
deoz qui expectat messiam eis pmisus. Quia cū
sio dñs hoc potes facere. Nā tu es de' in celo. Quia
oia quecūqz voluisti fecisti vsqz ad pñs tps. Nā tu
de niblo creasti celū z terrā z liberaisti pñs nros z
eiecisti gētes z punisisti: z introduxisti eos in terras
pmisam qd quidē mysteria significabāt a duētiū
tūc: z minā idolatrie z electionē eccle: z heredita-
tē z possessionē zc. Ergo nō pmittas regnare ido-
la gētilū z simulacra cū nō sint nisi argētū z aurū: z
opera manū hōis zc. qd oēs qd faciūt ea z qd pñdāt
in eis z nolūt cōverti sicut niles illis scz murt z sine
sensu zc. Nā dñs sic de nobis qd sumas dom' israel z
vera ecclia. Nā domus israel. ecclia fidelium spe-
rauit in dño. Quia sicut ille ppis sperauit in dño.
z dñs adiutor eoz fuit eos a piculis spualib' libe-
rādo. Ita ppis xpianus ecclia qd sperauit in dño
liberabit z est liberata p xpm a morte peccati z pe-
riculis spualibus p aduētiū suū: sicut tūc dñs me-
mo: fuit illius ppis: z bñdixit ei in terrā pmisam
introducēdo: z possessionē: z bona tpalia cōfere-
do. Et bñdixit domui Aaron factor dñi zc. iura le-
uitica largiēdo. Ita dedit xps pctoz successib' i
suis epis z presbyteris z toti cetui aploz: tra dicit

Psalmi. cxxij.

So. cccxx.

claves regni celoz z ecclesiasticā potestatem: z i
tura tēpotalia qd spritualia. Et sic bñdixit domui
z cetui ministroz eccle: z vt beuiter oēs fideles
comprehēdātur. Dicit qd bñdixit oibus qui timēs
dñm pulsis s; matolib' scly partus z magnis dñ
uitib' z pauperib': s; simplicib' grecis z barbaris
z latinis. Postqz venerūt ad fidē z deuz timēs. Et
qd ex paucis iudeis scz apostolis z discipulis ince-
pit ecclesia. S; postea creuit in magnū numerum
ergentib' p totū orbē. Ideo ait ppheta. Adificat
dñs sup vos. Ad apostoli z discipuli. i. creuerit vos
faciat z addat magnū nūmū fidelū sup vos: z sup
filios vestros erg gentib' ad fidē regnaros. Et sub-
dit. o fideles bñdixit estis a dño qd fecit celū z terrā
Et quo cepistis baptismū: z nō curatis habere re-
gnū in terris. nec cōgregare bona mundana z tem-
potalia. nec scandalizāmini si boies prauī z muni-
dant abundant bonis tēpotalibus z conculant z
persequuntur iustos. Et vos estis inopes z paupe-
res z afflicti ab impijs. Nam in hoc mundo rñi ha-
bent felicitatē. Et alia autē merces in celo est. Nam
deus pater dedit dño iesu xpi celū est. i. ce-
lum empireā in possessionē z habitatiōē eternā
vbi est summa z eterna z secura felicitas. Et hoc
celū dedit p filio qd se z suis fidelibus. terrā a urez
istam inferiorem dedit filijs hōium scly terrenis z
mundanis cuius felicitas erit breuis: z pena eter-
na. Nam licet vbi deant viuere tamen mortui
sunt deo z pmuati illa superatoz vita eterna. Nam
hic sunt mortui in suo peccato z in futuro per pe-
nam in inferno. Et ideo subdit propheta. non isti
hominēs terreni qui sunt mortui in peccato lauda-
bunt te domine hic in hoc mundo. nec omnes qui
descendunt in infernum laudabunt te: immo blas-
phemant hic peccando: z tibi penam petendo. sed
nos qui vltimū hic per gratiam seruandū leges
euāgelicam benedicimus domino oze z ope. Be-
nedicimus dco. Et hoc nunc. idest tam inceptū
ex hoc instanti. Et hoc seculo vīuēdo per gratiam.
Et vsqz in seculū aliud fructūo p gloriā. A Et
isto tertio. scz celum celū domino. terram autem de-
dit filijs hōium. Dogmatizant magister moder-
ni iudiciorū in synagoga suis qd omnes post hāc
vitam nō ascendunt in celū nec ascendēt post re-
surrectionem. Sed manebunt in terrestri paradiso
cum abiam ysaac. z iacob z ibi erunt in per-
petuum. Nam celum nō est datus hominibus: sed cōtra
domino deo. Terram autē dedit filijs hōium ad
habitandum z manendum. Unde iudei moderni
nō expectant gloriām in celo: sed in terra cū abia
yfaac z iacob scz in illa terra vnde fuit elect' adaz
hōies habēt enim pro incōuenienti qd boies possint ascē-
dere in celum nec ibi manere cū sit p naturam ho-
minis. Sed qd tam deferebilita ista doctrina et
sacrā scripturam de seipso manifestū est. nā sicut
nō est incōueniens nec impossibile qd angeli deo
belles a principio fuerint infecti de celo nō solum
in facie terre: s; vsqz in pñm dñi in eam vbi pperio
cruciatū pena eterni. Ita nō est incōueniens qd
hoies iusts z sancti qui non fm carnem vixerunt z

penitentia de suis peccatis egerit ascendat in celum inter hierarchias angelorum collocat semper inter eos fruatur: ut dicitur in psalmo. **Ascendit in quibus** hoc nomen pueniat nec debeat hominibus per naturam sui datus esse per gratiam merita passiois christi cuius membra sunt per baptismum et fide effecti. **Et in quibus** ascendit in altum in celum in die ascensionis secum duxit captiuitatem sanctorum patrum secundum ad abraam ysaac et iacob. **ut dicitur** in psalmo. **Et sic** abraam ysaac et iacob non sunt in hac terra ut in illi moderni iudei metuntur. **Sed regnant in celo cum christo**. cum filiis promissionis. **Et ideo** isti iudei carnales non ascendunt cum eis in celum sed in infernum perpetuo cruciati descendunt. **Et dicitur** in psalmo. **Et sic** abraam ysaac et iacob in regno celorum. **Sed** isti autem regni mittent in tenebras exteriores: ubi erit fletus et stridor dentium. **Et ideo** non oratur dicitur. **Et cum** celum dicitur deo per dedit celum christo deo celum per se iustus membris: quod oes ascendunt cum capite nostro christo. **Sed** terra dedit filios hominum. **Et** in carnalibus et in hominibus non dicuntur filii hominum sed hoc non potest capere obediunt et obmittunt iudei. **Et** qui vult accipere remissionem in celo cum abraam ysaac et iacob oportet ascendat cum christo capite nostro cum quo illi ascendunt. **Aliter** nemo poterit ascendere nisi efficiat membrum christi. **Quia** nemo ascendit in celum: nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. **Qui** cum fuit exaltatus in celum et in cruce omnia sua membra traxit ad seipsum Joh. 12.

Alexi quoniam exaudiet dominus vocem orationis mee. **Quia** inclinavit aurem suam mihi: et in diebus meis inuocabo. **Circumdederunt** me dolores mortis: tribulatione et dolore inuenit: et nomen domini inuocaui.

Titulus alia. **Ex** titulo apparet quod dicitur hic psalmus ad laudandum deum in festiuitate agri determinatis maxime in die pasche: eo quod agitur gratias pro toto genere humano: qui fuit liberatus de captiuitate dyaboli et viuificatus a mor-

Titulio psal.

De priore dilexit

De priore dilexit

rv. d. c. facta romana.

s. xvij. a. vij. q. i. aduersitas. z. xxij. q. iij.

luctuosus paruulus dominus: humilissimus sum: et liberauit me.

In hac scilicet parte prophetia in persona totius corporis misericorditer erit ad christum ut ventur ad liberandum ipsum a supra dictis penis et miseris. in quo incidit per peccatum dicitur. **De** dicitur tunc ipse libera aiam meam a supra dictis penis. quia tu es dominus quantum ad omnipotentiam. **Et** es misericors et iustus: quia hoc continent nomen tuum iesus quod est nomen tetragrammaton. **Et** ideo tu solus potes me liberare: quia deus et homo. et propheta mutat personam per semetipsum dicens. **Deus** noster iesus christus miseret nobis. **eo** quod est misericors et iustus. **Et** est dominus custodit paruulos et humiles et simplices. **Quasi** dicat volendo seipsum et nos consolari iesus christus deus noster miseretur nobis: quia ipse est pater et aduocatus et tutor pauperum et simplicium et misericors. **Et** efficiamur paruuli per humilitatem et fidem et miseremur nisi. **et** ego humilissimus sum per fidem. **ideo** liberauit me per passionem suam et ecclesiam sacramenta. **Et** humilissimus sum. **et** dicitur et punit: et hac valle miserie per peccatum: non dominus iesus liberauit redemit me in aduentu suo.

Conuertere aia mea in requiem tuam: quia eripuit animam meam de mortuoculis meos a lacrimis pedes meos a lapsu.

Placebo domino in regione viuorum. In hac terra parte excitat animas suas ad fidem christi ad agendum gratias: et ad contemplationem per beneficium re depreciosis perfecte per christum. **Et** dicit. **Quia** conuertere in requiem tuam. **Et** statim gratia a quo cecidisti per peccatum dominus iesus christus beneficium tibi remittendo per mortem et passionem. **Et** eripuit aiam meam de morte ad quam erat condemnata per peccatum. **Et** eripuit oculos meos a lacrimis et penam in quibus: etiam: quod semper flebam salum meum et felicitate quam perdidit. **Et** eripuit et pedes meos a lapsu. **Et** dedit mihi gratiam ad resistendum tentationibus: ne cadam in peccatum. **Et** sic sanauit vulnera mea. **Et** viuificauit aiam meam a morte. **Et** ante etiam mortem per peccatum. **Et** in regione viuorum est ecclesia. **placebo** domino. **et** omnes mee et bona opera erunt deo gratia et accepta. **et** extra ecclesiam nullus exaudietur. **Et** non moritur laudabit te dominus: oes qui descendunt in infernum: ut dicitur in psalmo. **Et** dicitur. **Sed** nos qui viuimus in hac regione viuorum per gratiam et in futuro per gloriam placebimus domino: quod laudes nre et offones erunt deo grate et accepte. **Nota** quod istum psalmum cantat ecclesia in persona cuiuslibet defuncti existens in purgatorio in quantum desiderat liberari per suffragia ecclesie. **ut** requiescat et placeat deo in regione viuorum per gratiam. **Et** sic est tota ecclesia cantat hunc psalmum. **anagoge** et dicitur feriatibus in quantum pertinet liberari a vinculis et morte corporis huius et quiete secum christo in superna regione viuorum.

supra: lv. d. h. q. vij. q. i. te. stes. s. rps. s. pfe. d. h. f. ca. re.

Redidi propter quod locutus sum: ego autem humilissimus sum nimis. Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax.

Et sic psalmus nullus ritus ponitur in hebreo. **Sed** de se ostendit quod est altarius eo quod agit gratias de beneficiis receptis. **Et** ad cuius intellectum est preaduertere dominus quod dicitur homo fuit homo simplex et pastor et ignarus sicut dicitur in psalmo. **Et** sic ab his litteris et scientia credebatur per solam fidem et vinebat in fide ecclesie nisi illi statim et confortabatur christum futurum in sola fide parentum: sed quia spiritus sanctus transfuit in ipsum iam fuit magis illustratus: sed quia dedit tunc seipsum diuine considerationi et rapiebat in excessum mentis: tunc in spiritu et lumine prophetico vidit omnia futura mysteriorum de peccato et ecclesia: puterant figurata in legem moysi et in gestis patriarcharum et prophetarum qui post moysen cesserant: et in gestis iohannis et iudicium et in oibus aduer sitatibus et perperitatibus suis: et sic in illa preplatione et mentis excessu et extasi. **in** qua frequenter rapiebat: vidit manifeste: quod sola sacra scriptura et diuina erat vera. **eo** quod erat a solo deo ipsi moysi et patriarchis et prophetis tradita. **Et** vidit quod superstitio gentium erat falsa. **eo** quod erat a diabolo et hominibus conficta: quod sic nulli esse nisi peccata a prima entitate. **Et** nulli potest esse nisi peccata a prima veritate que est deus. **Et** verbum eternum filius patris qui illuminauit mentes patriarcharum et prophetarum et reuelauit eis veritatem nullam in sacra scriptura. **Et** sic superstitio gentium nullam potuit esse vera postquam non fuit a prima veritate reuelata: sed a diabolo et hominibus conficta. **Et** sic vidit quod est omnia homo mendax: in verbis suis in quantum loquitur ex proprio de rebus diuinis. **Et** nulli illi illi reuelat a spiritibus. **Et** ideo faceret deus et poete et nigromantia: et magi gentium fuerunt mendaces in verbis et tradidit oibus suis eo quod non fuerit illustratus a prima veritate: sed velus si a diabolo qui ab initio in veritate non stetit sed ipse fuit mendax et pater eius. **In** eadem et multiplici excessu: prout dicitur in spiritu qualiter filius dicitur quod est prima veritas qui locutus fuit moysi et patriarchis et prophetis veteris. **Et** ante veterum in quantum locutus per apostolos simplices: et illustratus: quod de apostolo debet ad simpliciter credere christo et sequi ipsum: sed post resurrectionem debet mittere et equi spiritum sanctum et rapere eos in altiora etiam sim et illustrare eorum mentes altior lumine supra oes patriarchas et prophetas et intelligeret deo lumine omnia illa que sub figuris et enigmatibus preuidentur prophete. **Et** fundit etiam dicitur quod isti apostoli et discipuli sic illustrati debebant discurrere per totum mundum ad predicandum veritatem euangelicam: quia a christo acceptam et debent eliminare et extirpare: minare mendaciam et falsam superstitionem quam diabolus seminauerat in populo gentium: sic apostoli et mar

h. cor. it. de pe. d. h. th. h. c. ite ratur.

Nota

D. Jacobi de valentia.

tyres debebant edificare ecclesiam in populo gen-
tili. toto orbe diffusam z sanguine suo eam irriga-
re z confirmare: z in ea scipos in hostiam z sacrifici-
um deo offerre. Et sic p qualiter apostoli simplici-
ces z p diote homo simpliciter xpo crediderit h po-
stea per receptione sps sancti i illa extra rapto ro-
tam facram scriptura in lumine euangelico intel-
lerunt. Et sic locuti sunt z predicauerunt euange-
lium per vntusum orbem per qua predicatione z
totum mundu iugo xpisti subiecerunt. ppter qua
fide seipos morti z martyrio in eade ecclesia ob-
tulerunt oia. ergo ista puidens dd in spiritu z extra-
si sua fecit huc psal. in quo introducit ecclia aplo-
rum z olum martyru z doctorem z omnia fidelium
loquentem z agentem xpo gratias pio beneficio
fidei z luminis euangelici rec. pti. In quo psalmo.
duo facit. Nam primo explicat beneficiu receptu
Secundo pro mittit se gratias acturum z sacrifi-
cium oblaturum pio tanto beneficio recepto ibi.
Quid retribuam domino. Quantum ergo ad
pmissu dicit cetus apostolorum et discipulorum et
totus homo myst. Ego quoq credidi iesu xpo
qui est prima veritas z securus sum ipsum. z istru-
xit me primo in monte adar. v. Et ex consequenti
in sua predicatione. ppter quod z propter quam
simplicem veritate locutus sum z predicauit veri-
tate euangelica primo i sola terra. pmissio qua
do misit e ad predicanda z baptizandum in om-
ni creaturae z loci quo erat ipse venturus ut pater
Luce. ic. z. r. Ande debet sic ordinari ista littera.
Ego nolui assentire mendacio scribarum z pharis-
eorum: nec false superflitioni gentiliu. autem pio
sed humilitatis sum nimis: z captiuau intellectum
meum z credidi xpistum qui est prima veritas et
ppter quod z ppter qua credulitatem z veritate
locutus sum z predicauit euangelium omni creatu-
re. **D** Et postea ego dixi in excessu z extasi:
id est cognoui in illa receptione spiritus sancti qua
liter sola lex diuina a spiritu sancto illustrata z re-
uelata erat vera. z oia alia doctrina erat falsa q
omnis homo carnalis inquantum homo est men-
dat. z sic omnis doctrina eius est mendaciu nisi a
spiritu sancto homini reuelat. q tunc ille ho sic il-
lustratus no est homo: sed deus per participatio-
ne. vt dicitur est psalmo. lxxxi. **I**sta etiam intelli-
gentia z ista potest incipere in scdo versu vt sit se-
sus. Ego in illo excessu meo z extasi illustratus in
die pentecostes dixi z cognoui qualiter omnis ho-
mo inquantum homo est mendat in ppta scntia
z doctrina nisi fuerit a deo qui est prima veritas
illustratus: sic noui qualiter doctrina scribaru z
phariseorum erat mendax z falsa. eo q non erat a
deo sed ab eis ppter lucrum suu coacta. z dixi et
noui detestabile superflitione gentiliu esse falsam: q
non erat a deo sed a diabolo z sacerdotibus z poe-
tis eoru inlectas persuasas. Et id nolui credere nec
assentire falso sermone scribarum z phariseorum
nec nephanda superflitioni gentiliu. aut e pofed
sed humilitatis sum nimis z captiuau intellectum
meu z credidi xpistum qui est prima veritas z secu-

Dul-
sio
psal.

Christopolitani Epi Expositio

tus sum ipsum ppter quod ego locutus z confesi
sum ipsum. z verum deum z messiam in lege pio-
missum. z locutus sum z predicauit euangelium om-
ni creaturae. Si ergo xpistus sciet in huius tantis gra-
tiam pieceteris. quid ergo. retribuam domino pio
omnibus z tantis beneficijs que xpistus retribuit
mihi. **I**sta etiam vna verba populi gentiliu ad xpo
conuersi: humiliant seipos z credidit xpi doctri-
na men illustratus cognoscens seipsum z falsam su-
perflitionem in qua pius erat dixit in sua contem-
platione veritatis. q omnis homo carnalis est me-
dax in sua doctrina nisi fuerit a deo illustratus vt
pater h hieremie. xvi. vbi dicitur. Venies ad te ve-
niet ab extremis terre. z dicit. vere mendaciu posse
derunt patres nostri veritate que eis no pfuit zc.
Que oia fuerit iplata in Augustino z Ambrosio
z ceteris doctribus z martyribus conuersis ex
populo gentili. qui no solisi predicationibus: sed
etiam in disputacionibus z scripturis detentis de
ceptionem z mendaciam: in quo laborabat totus il-
le populus ante sua conuersione: vt offendit Au-
gustinus in decem primis libris de ciuitate dei. z Au-
gustinus in libris de preparatione z veritate euan-
gelica. z in triginta libris contra populum huius
momenti Lectantius i octo libris diuinarum institum
orum. Et sic de multis qui o mnes dixerant in su-
perflitione z contemplatione. z confessi sunt
illam detestabilem superflitione esse falsam emen-
dationem a diabolo z hominibus carnalibus pfecta
de quo quidem populo gentili post conuersionem
z agnitionem veritatis fuerunt multi martyres z
doctores z religiosi z heremite. Et sic obtulerunt
ipsos in hostiam deo placentem pio xpistio z fide
euangelica quam ante impugnaverant. **E**t huius
parer q nulla doctrina de rebus diuinis est vera:
nisi illa que tradita est a spiritu sancto per patriar-
chas z prophetas z apostolos z doctores in qui-
bus locutus est spiritus sanctus. **Q**uia no erant il-
li qui loquebantur. sed spiritus patrii qui loque-
batur in eis. Ergo omnis homo de se semp est me-
dax. **Q**uia omne verum a quocunq dicitur a spi-
ritu sancto est scdm Ambrosium. Et ideo nullus de
se dz presumere nec affirmare aliquid sine auctori-
tate sacre scripture. vbi dicitur. Augustinus in
sermone de martyribus vbi declarat hunc verum.
Et etiam ad hunc sermonem allegat apostolus hos
versiculos. scdo ad Corinthios quarto.

**Quid retribuam domino: pro om-
nibus que retribuit mihi.
Calicem salutaris accipiam: z no-
men domini inuocabo.**

**Nota mea dno redda coram oi po-
pulo eius: preciosa in conspectu do-
mini mors sanctorum eius.**

**In hac scda parte intendit agere gratias pio
beneficijs receptis puta pio beneficio redemptionis**

doctri-
na no
est
vera
nisi a
spu
cto de-
i.

er. q
ij. cuj
redē-
pro:
s. co.

z. co.
z. sap.
it. ca.

Credidi propter.

nis z electionis. quia elegit ipsum pro fides. sed q
est difficile pio his deo satisfacere: z gratias sufficit
enter reddere ideo ait. **Quid retribuam domino:
z quia satisfactionem faciam pio his omnibus que
retribuit mihi.** **Q**uia primo me de nihilo creauit.
Et in tanto honore in paradiso pfecti: et post la-
psum me pio pio sanguine redemit. Et demum per
gratiam z fides vocauit et elegit. Et iudeis manē
tibus cecis in ecclesia sua congregauit. eueram z
sanam doctrinam docuit. Et fidem inspirauit per
quas cum audacia predicauit z locutus sum. Non
sum ergo sufficiens pio tantis beneficijs satisfacere.
Sed scio quid facias Nam cum bona tempora-
lia non sufficere dabo tibi qd preciosius habeo sci-
licet me ipsum z vitam meam. Nam sicut ipse obtu-
lit se pio me in ara crucis ad mortes: z tibi pio me
calicem passionis. Ita ego offeram me ipsum z
ponam me ad morte pio ipso z defensione sui nomi-
nis z legis euangelice. Et sic calicem salutaris. scilicet
passionis z mortis martyrii accipiam. Et no-
me domini inuocabo z confitebor coram hominibus.
Nam quia video q nil est preciosius apud deū z in cō-
spectu dñi q mors sanctoū eius per martyrium.
Ideo vota mea bno reddā. s. meipsum offeraz. z ad
mortem z martyrium libere offeram. Et nomē
Iesu xpisti confitebor. no abscōse: sed coram omni
populo eius sicut ipse cōfessus est me in cruce coram
hoibus. z mortis est passus est. Ita ego volo pio
eō moui. qd pio preciosa z magni prech est in con-
spectu domini mors sanctoū eius per martyriū
volutariū pio nomine eius. Quod quidem voti
factum a dauid in persona tori? ecclie fuit imple-
tum in omnibus apostolis z martyribus. qui pas-
si sunt pio xpistio z calicem martyrii acceperunt.
etiam impletum est per zabagdenas. z athanasium
z Ambrosium z Isidorum. z Hieronymum. z Au-
gustinum qui pio xpistio persecucionem z labores
sustulerunt. z seipos ad labores z doctores in qui-
bus locutus est spiritus sanctus. **Q**uia no erant il-
li qui loquebantur. sed spiritus patrii qui loque-
batur in eis. Ergo omnis homo de se semp est me-
dax. **Q**uia omne verum a quocunq dicitur a spi-
ritu sancto est scdm Ambrosium. Et ideo nullus de
se dz presumere nec affirmare aliquid sine auctori-
tate sacre scripture. vbi dicitur. Augustinus in
sermone de martyribus vbi declarat hunc verum.
Et etiam ad hunc sermonem allegat apostolus hos
versiculos. scdo ad Corinthios quarto.

**Domine quia ego seruus tuus: ego
seruus tuus: z filius ancille tue.**

**Dirupisti vincula mea tibi sacrifi-
cabo hostiam laudis: z nomē domi-
ni inuocabo.**

**Nota mea domino reddam in con-
spectu ois populi eius: in atrijs do-
mus dñi in medio tui hierusalem.**

**Et sed conuersus in se dauid in persona ecclesie
considerans z contemplans magnitudinem im-
mensitatem beneficijs a xpo. z considerans paruitatem
nummeris nostris: videns q non est conueniens**

Psalm. cxxv. Fo. cccxxij.

retributio. nec recompensatio nostra nec equa cō-
mutatio. Et sic non satisfacimus licet offeram? no-
metipso z ad morte. Nam ipse dominus z innocens
obtulit se pio nobis peccatoribus. Et sic obtulit
sinitus z mundū pio finito z immūdo. Et nos of-
ferimus finitum z paruum. Item nos sumus ser-
uati. z ipse dominus. ergo no est equa cōmutatio. **I**te
ipse nos liberauit a captiuitate z morte eterna. Et
nos per martyriū solum reddimus vitas tempora-
lem. ergo maior vult donatio qd sit retributio z ma-
ius donum qd munus. **E**t spes si nos damus nos-
metipso facimus quod debemus z tenemur. **N**ā
ei debito seruus tenetur mori pio dño. z defende-
re nomen suū. **I**deo facies huiusmodi seruus est.
q facit quod dicitur nihil erogat de suo. **L**uce. xij.
magis est seruus ille q est redemptor q ille q solū
est iure belli captiuus z raptus. **E**t magis tenetur re-
demptori q emptori siue pirate q ipm rapuit siue
bellatori qm ipeius iure belli acqsiuit quia ipse
volenter possidet. z ille libenter z grater. **E**t
quod querit. q h p rpo no metipso martyriū expo-
nam? no equae satisfaccimus nec equalē mun? retri-
buim? q nihil nisi offerim? q. taz seruū eius? z
facimus quod tenemur. **I**te dicitur licet
accipias calicem martiriū pio te non satisfacio nec
retribuo equalē mun? domo recepto quia nihil of-
fero de meo. **H**oc ergo facti seruus tuus in per-
sona creat? z redempt? z qd font? est. fil? ancille tue
scilicet nature hiane primo captiu? z postea redē-
pte. ergo non solum sum seruus in persona: sed etiā
in natura. Nam magis captiuus est ille qui est ca-
ptiuus z fil? ancille z captiuus. q ille q solus est ca-
ptiuus z fil? libere. sicut est ille qui est raptus a pi-
rata. cuius mater est libera in ciuitate sua licet ipse
seruati in domo domini sui q rapuit eū. **N**os autē
no sum? seruati in ciuitate sicut est raptus a pirata vel
capt? in bello. **S**z eram? seruati natura z filij ire z vi-
dicere. qua seruatur natura xpistie nos liberas. **E**t sic
sum nōc filius eccleie que est ancilla tua a captiui-
tate redēpta ex quib? p? in exponēdo me. **M**ort
nihil do de meo. imo no retribuio equū mun? **H**az
ru me a captiuitate liberauit z dirupisti vincula
mea p morte z passionē z resurrectionē. qd vincu-
la tenebar vinc? z captiu? in pte pcti. ergo iaz
sum seruus tuus. **S**i ergo non possum retribuere equa-
le munus. eo q sum seruus tuus dirupisti vincula ca-
ptiuitatis z pcti mei. **S**cio qd facia offerā em. ma-
ius mun? z sacrificiū qd no est meū. **I**s tuus qd est
bonū de ope operato. **E**t id tibi sacrificabo hostiā
laudis. z de se laudabile z bonam qd est facim eu-
charistie in quo offert sps fil? m. **P**ater qd sa-
crificiū non potes restituere. cū sit pectum infinitū
tibi acceptabile agnus sine macula. secundo vere
nomen dñi inuocabo petēdo salutē redemptiois.
Nam offerendo illud sacrificiū z hostiam partici-
pamus xpi passionē z redemptionē z salutē. **I**az
in memoria eius passionis celebramus. **N**am ergo
hostiam sacrificabo tibi quotidiē. **E**t sic reddā
ista vota mea domino tōcōspici tōcōspici. **P**opuli xpia-
ni. **E**t hoc sacrificium no offerā in plateis sicut fa-
p ij

Nota
quod
mus
rpt
er
ui.

D. Jacobi de valentia.

crificij martyri qd fiebat in plateis. Sed hoc facrificij eucharistie offera in aris domus domini id est in ecclesijs sicut sacrificia dedicantur in meo dno tuo hierlm. id est ecclesia xpi. Quasi dicat ecclesia a templo offeras. z frequentabo quotidie hoc facramentuz z hoc sacrificiuz de se laudabile z acceptabile retribuz deo pio beneficijs acceptis postqz meñ non est sufficiens. ¶ Sed est advertē dum qz etiā totus iste psalmus potest esse rōp xpi. qui postqz vidit oēs esse peccatores preter scriptuz Ideo solus ipse fuit sufficiens sacrificium ad satisfaciendum pro toto genere humano. Et sic obediens patri vsqz ad mortem obtulit seipsum pio nobis sicut dictum est psal. xxxix. Ideo dicit hic. Ego credidi. id est obedui patri meo. Nam crede re idem est quod obedire. Nam quia pater meus voluit vt ego paterer pio omnibus. Ideo propter quod locutus sum manifestando suam voluntate hominibus z dando legem euangelicam. Et exinde humiliter suz nimis. a. valde. qz vsqz ad mortē crucis fui obediēs z passus sus p oibz. Et hoc feci qz nullz alijs erat sufficiens ad liberandū gen? hūanus cū oēs essent peccātes qz ego dixi. cognoui qz omnis homo erat me dēax z pccō. Qz oēs in adam peccauerūt z declinauerūt a via iustitias. Et itō qñ ego vidi qz nullus aliud sacrificiū erat acceptabile apud deū. Tūc dixi ecce venio ad offerendū me ipsuz p sacrificiū. Quia ergo retribui dno. Quasi xps dicat in hys hō. Si pater tān exaltauit me vt verbo suo me psonaliter vniuerz agnū sine macula z caput ecclesie me pstitueret. z ad eterno me vt faceres voluntatē suā pdestinauerit. Et in capite libri me scripserit. Quia ergo faciā pio his oibus qz retribui mihi. Scio qd faciā qz obediēs pfi accipia calice salutaria passiois. Et nomē dñi iuocabo. z intercessor: ero z mediator inter ptes meuz z gen? humanū. Et reddā vora mea dno pfi meo qz in ara crucis me offerā in sacrificiū coraz omni ppō ei? in ciuitate hierusalē. Et hoc faciā qz p̄cia est. z sacrificiū valde acceptabile in vspectu domini moys sanctozum ei? Quia moys cutuseum qz iusti est valde acceptabilis apd deū. Quātoma gis moys xpi agni sine macula qz iusti iustificās oēs z sufficiens ad satisfaciēdūz p oibz sanctis sanctorū. Qz dñe pater ego istud sacrificiū offerā. Primo qz ius seru? tu? z obediēs in hntū me creasti z p̄ciastisti. Suz etiā seru? tu? vire z obediēs. z hū milis in hntuz sus filius virginis marie ancille tue. ex qua formaz seru? accipis. cuius humilitates sup oēs mulieres resperisti. Et sic oibz modis sum tibi seru? z obediēs. z sic tenet tuā voluntatē adimplere z mortē subire. ¶ Scdo. Qz dirupisti vincula mea. s. meoibus meoium remulisti z me z miferē tuā ab oī pccō p̄seruasti qz nō fui capt? in retiauo pccōz qz in qz oēs ceciderūt. Tō tibi sacrificabo hostia laudis id est meipz hostia acceptabile i ara crucis. Et nomē dñi p oibz iuocabo. Et iterum vora mea ad dñm reddā. s. facim eucharistie quotidie offerē dum in iustitiam vspectu domini z hōc nō i platea: s. i tēplo. z in aris hōis tuo: s. hierlm. s. in locis de

Expo
sicio
alia.

Christopolitani Epi Expositio.

dicatis z p̄seratis. Et hoc dicit xps. qz primus sacrificiū. s. moys z passio fuit factū corā oī ppō. Scdm sacrificiū. s. eucharistie nō offerit nisi in ecclesijs ad ministrāda sacra deo dicatis. Et sic patet qz ad ministrāda sacra pō esse vte eccle. vt p̄z. quomodo o tor? iste psalm? pō esse vte eccle. vt p̄z. fm primas expositionē. Et etiā pōt esse vte xpi vt p̄z per scdaz expositionē. qz pōt exponi in persona ecclesie z in persona christi per se.



Audate dominū omnes gentes: laudate eum omnes populi.

Quoniam cōfirmata est super nos misericordia eius: z veritas dñi manet in eternū.

Titulus alleluia. Notandum qz dauid contem plans in promissione facta ipsi abae. Benef. xxi. scilicet in semine tuo benedicet ipse omnes gentes z in benedictione iude facta a Jacob. Gene. lxxviii. vbi dicit Non auferetur sceptrum de iuda donec uentat qui mittendus est. scilicet messias christus. Et ipse erit expectatio gentium etc. Per hoc pres uidit dauid in spiritu qualiter ecclesia erat congreganda ex gentilibus ad fidem christi conuersis. Et qz gentiles qui ante idola colebant relecta idolatria debebant christum colere. et laudare. Ideo fecit hunc psalmum: qui licet sit paruus in verbis tamen comprehendit totam. sacraz scripturam. z presuipponit eas in sententia. in quo propheta dicit inuitat totum populum gentilez ad laudandū deum. Et ad cultum vniuersi dei. Et ad agendūz gratias pio beneficijs receptis pio promissione completa per aduentum christi. Et dicit Q omnes gentes a solis ortu vsqz ad occasum. Laudate dominum deum trinum et vnum relecta omni idolatria. Et vos omnes populūram gentilium qz in deo iudicauit z colite eum z agite deo gratias quoniam per aduentum christi filij eius confirmata est super nos misericordia eius: quoniam ad misericordiam nobis per mortem z passionem. Et sic misericordia nobis promissa de redemptione vniuersi salū confirmata est et completa per christum. Nam quod deus promissit abae dicens. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Et illud quod pres dixit Jacob. Ipse erit expectatio gentium. Et qd promissit moysi. Propheetam suscitabo de medio fratru tuorum. Omnia ista promissa confirmata z impleta sunt in aduentu christi super nos. et sic veritas domini manet in eternum immobilita. Nā quod promissit et figurauit in vete. testamēto. tum est verificatum in christo. Et deus manet verus in eternum. et non fallax. Laudate ergo eum pio tanto beneficio recepto etc. Veritas ergo eius manet in eternum postqz adimpleuit qd promissit. Et sic lex eius manet vera in eternum. Item christus qui est veritas patris. et est veritas et firmis tortus legis in quo est completa lex ipse manet in eternum etc. ¶ Unde nota qz duo fecit pa

xcf. d
c. i. i
glosa
ho.
xxv.
xxv.
di. ca.
dia
col.

Lōsite. do. quo. bo.

ter immitendo filium. Nā pmo cōfirmavit miam paribus vt e. promissas secundo verificauit omnibus scripturas. legem z p̄betas. qz vni tota nō fuit p̄sertissuz. quā p̄p̄er xps fuerit impletus. Quia ad hoc venit xps vt testimonium perhiberet veritati scripturarum. z sic veritas euangelica quam xps docuit z impleuit manet in eternum. ¶ Post legem euangelicam non succedit alia. Ideo propheta inuitat omnes gentes z populos vt laudēt deū patrem in filio. z filium in patre. eo qz confirmauit z impleuit misericordiam mundo promissam. Et verificauit oēs scripturas i aduentu filij sui. Tūc enim pactum est confirmatum quando est completum z ad effectum deductum. Et quis dicitur veraz quando implet quōd promissit. Et ideo misericordia domini promissa patriarchis z p̄betis fuit super nos confirmata in passione domini Jesu christi. Et veritas domini manet concessa z inuolata in eternum in quantum tota scriptura. vete. testamēto. fuit in christo. z per christum verificata. Ideo dicitur Job. i. Rex per moysen dāta est gratia autem z veritas per christum facta est.

supra.
cui.
z. cv.
et
infra.
cxv.



Donstentini dno quoniā bonus: quoniam in seculo misericordia eius.

Titulus alla. Et hoc apparet qz dō fecit hunc psal. ad laudandū dñm. Sed de materia huius psal. dicitur hebrei modernqz dō fecit hunc psal. p gratiarum actione qz ipse fuit liberatus de persecutione saulis. Et quia ipse liberauit populum de manu gentilium circumstantiū. Et sic exponunt vsqz ad illaz partē. Aperite mihi portas iustitie. Et ab illo loco vsqz ad finē dicunt qz dō inducit populus ad laudē dei z gratiarū actiones pio edificatione tēpli. Et sic dicunt qz dō fecit ipsum vt cantaret i edificatione tēpli. Et sic applicat primā partem ad liberationē dōz: scilicet ad edificationē tēpli. S3 oēs isti manifeste se fallūt qz nec liberatio dō nec edificatio tēpli salomonis materialis pōt ad equari hunc psal. in quo dñ. Qm in eternū mia eius qz nec liberatio dauid fuit eterna. nec templū salomonis fuit eternū vt p̄z. Ergo loquitur hic de aliqua edificatione templi spiritualis z eterni. ¶ Ad cuius intelligentiā est aduertēdū sicut sepius dicitur est qz oia mysteria dauid a principio quo fuit vnct? per saule dñi custo diebat oues vsqz ad finē vite sue fuerit figura xpi vel ecclesie. In quibus tanqz in speculo p̄uidit oia mysteria xpi z ecclesie: vt dicitur est. Et idem p̄uidit in exemplari seu deserto p̄tioe sibi tradita a spiritu sancto. i. Para. xxx. Et ideo licet litteraliter aliquo modo iste psal. possit applicari ipsi dō: in quātū in fideictis p̄cedit oibz p̄uidit mysteria futura. Tūc talis intelligentia non esset pp̄ia z ad eadēta nec esset assidū in ea. S3 esset sequēda z cōtinūda de qua dō principaliter z literaliter fecit hunc psal. scilicet de redemptione vniuersi salū

Psalmi. cxvii. Fo. cccc. xliij.

eta per xpm. Et de edificatione z p̄sertate ecclesie eius. ¶ Est ergo dicendum qz propheta dauid in hoc psal. loquitur prophete ad litteraz de xpo redemptore: generis humani: z edificatore ecclesie militantis: qui intelligitur per lapidē quem reprobaauerunt edificantes. Et hanc sententiam z intelligentiam confirmat saluator. Mat. xxj. cuius dicit phariseis de seipso nūc est legitimus in scripturis Lapidē quem reprobaauerunt edificantes etc. hoc idem cōfirmat brūs petrus Actū. iij. Allegōda hanc scripturā esse dictam de xpo. Lum hīs etiaz concordat Bab. salo. qui glossans illō Michē. v. Et tu bethleē effrata paruulus es in milibz iuda. Et te mihi egredietur qui sit domitator in israel etc. qd exponēs dicit. Et te mihi egredietur messias filius dō sicut ipse dicit psal. cxvii. Lapidē quē reprobaauerunt edificātes: hic factus est in caput anguli. Et quibz verbis p̄z qz tria cōcedit iste hebreus. ¶ Primo qz fecit istū psal. Scdo qz fecit ipse iudex de xpo. Tertio concedit qz xps ante arcti reprobandus per sacerdotes qz regnaturaus z glorificandus quem admodū scripserunt euangeliste: p̄ior magis patebit suo loco. ¶ Duo ergo facit dauid hoc psal. in persona corporis mystici. Nam primo inuitat oēs status fidelitū ad laudandū dēnz. qui re cepit xpm in suo aduentu z ad agendūz grās pio beneficio redemptionis facte per xpm. In secunda parte introducit populus gentile per eternum simul. Incorporari z recipi in ecclesia cum conuersis de iudaismo vt ex vtrōqz populo: fiat vn? vno lapide angulari cōstruētibz. Aperite mihi portas iustitie. Nam primo inuitat oēs fideles ad laudandū dēnz de sua in finitā mīa. Scdo enumerat beneficia collata ex deo mīa. Scdo tribulationem ea Quam ergo ad p̄tinum dicit. Vos omnes fideles. Confitentini domino confessione laudis. vantes laudes deo qm bonus est. i. quomodo est bonus z quomodo nūc est stabilis z firma z eterna. z in eternum magnificanda. q. d. Confitēdo z laudando annunciate oia beneficia que sua misericordia z bonitate contulit nobis.

Dicitur

Dicit nunc israel qm bonus: quoniam in seculo misericordia eius.

Dicit nunc domus aaron: qm in seculo misericordia eius.

Dicit nunc qui timent dñm: qm in seculo misericordia eius.

In
dñp.
xliij. c.
ecclij.
di. c. le
gimus
z. l. i. i
mulie

Ad cuius intelligentiā est notā dñi sicut frequē ter dicitur est: qz propheta dauid qui fecit istū psal. vt cantaretur in festiuitatibz: maxime in dedicatione tēpli. Primo inuitat oēs status fidelium illi vsqz: vt c. nūc est istum psal. in templo. Sed qz primo z p̄cipualiter intendit tempus z statum nre redemptionis z gratie. Ideo maxime inuitat ad laudandū deūz fideles noui testamēti. qz receperunt beneficium redemptionis in tpe suo. Et ideo qz tres status hic notatos. non solummodo intelligit

p. iij

illos tres status veteris testamenti. qui expectabant christum. Sed etiam intendit tres status no-
 ui testamenti. qui succederunt illis tribus. Status
 acceptus christum in suo tempore. Unde sicut
 rotas populus christianus dicit domus israel. In
 spiritu de promissione. Ita similiter status sa-
 cerdotum noui testamenti. dicitur domus aaron. eo
 quod ad eos est translata sacerdotium aaron. In ve-
 ritatem. Nam sacramenta que illi ministrabant in
 figura nos ministramus in re. Et ideo per domus
 aaron intelligit cetum de statu ecclesiastico noui
 testamenti. Et per domum israel intelligit om-
 nes fideles christum recipientes et videntes deum
 et per eos qui timent dominum intelligit iustos qui
 seruunt precepta de mandata dei. Nota ergo eccle-
 sia rpi dicitur domus israel in quantum videt deum
 per fidem et totus status ecclesiasticum dicitur
 domus aaron in quantum succederunt in sacerdoti-
 bus ministrant sacramenta ecclesiastica. Sed so-
 li iusti dicuntur qui timent dominum. eo quod seruunt
 preceptis dei de mandata. Nam multi vident deum
 per fides. et multi ministrant ecclesiastica sacramen-
 ta. et viuunt in statu ecclesiastico qui non timent do-
 minum eo quod non seruunt eius mandata et precepta
 Et ideo non sunt iusti. Nam qui timent dominum
 in mandatis eius capiunt. vnde dicitur est factus
 cxi. Item multi confitentur se nosse deum. fideles
 autem negant eo quod sunt reprobati ad omne opus bo-
 num. ad Titum. i. c. Item per eos qui timent dominum
 possunt intelligi coheresi de gentilitate: hos ergo
 supradictos status inuitat propheta ad ostendendum
 domino. Et primo inuitat oes fideles: tam noui quam ve-
 teris testamenti dicens. Dicat nunc israel: id est co-
 stituant oes fideles per fidem spiritum videtes tam noui
 quam veteris testamenti. Quoniam dominus est bonus
 et in eternum magnificanda misericordia eius. Et di-
 cat nunc etiam domus aaron. i. status sacerdotalis: tam
 noui quam veteris testamenti. quoniam dominus est bonus: et
 misericordia eius durabit et est magnificanda in eternum:
 et eo quod effectus nostre redemptionis est magni-
 ficus et eternus. Item dicitur nunc qui timent dominum
 id est oes iusti qui ex timore domini filiali et casto ser-
 uant eius mandata quomodo in eternum misericordi-
 dia eius. i. quomodo beneficia nobis collata ex sua mi-
 sericordia sunt magnifica et eterna. i. mysterium in
 carnationis et redemptionis. et resurrectionis et nostre
 glorificationis. Quia ista mysteria sunt in eternum
 duratura et magnificanda. **Et** supradicti patet
 quod sicut vna est ecclesia veteris et noui testamenti
 quantum ad fundamentum fidei christi. eo quod vna est fides
 dominus. Ita est vna domus israel. et vna domus aaron
 noui ac veteris testamenti. ratione fidei christi in istum
 modum loquendi. Nam quod illi tractabant in figura:
 nos tractamus in re et veritate vnde dicitur est. Sed est
 differentia quod nos sumus filii israel in promissione
 et veritate omnia. Iusti autem et fideles illius re-
 pto erant filii in carne etiam in promissione in qua
 non expectabat saluati quod ipsum futurum. Et sic viu-
 bant in fide christi futurum que iam receptum. Et sic est
 intendendum de domo aaron. et de timentibus deum.

ecclesia est domus israel.

Et etiam est dicitur quod per ly qui timet dominum dauid
 intelligit populum gentilem que inuitat vnde etiam ad
 ostendendum christo in suo aduentu. Quia rps est lapis
 angularis coniungens duos parietes. i. vtriusque popu-
 lum: scilicet iudaicum et gentilem vnde infra patet.
**De tribulatione inuocauit dominum et ex-
 audiuit me in latitudine domus.**
Et hic enumerat iste homo multas tribulationes
 de quibus liberavit ipsum christum in nomine suo quod
 est iesus. Unde dauid in hac parte intendit com-
 mendare hoc nomen iesus in eius virtute semper
 iste homo multatus fuit liberatus. quod quidem no-
 men iesus sonat ille quartus littere posite in illo
 nomine a donay vt dicitur est psalmo. vlti. Et ideo
 iste homo enumerat tribulationes de quibus fuit
 liberatus i virtute nominis iesu. Unde fideles ve-
 teris testamenti inuocabant eundem christum: quod
 nos inuocamus. Sed illi inuocabant ipsum sub no-
 mine a donay. Nos vero sub nomine iesu. quod p-
 illas quatuor litteras imponitur. **Ad** cuius
 intelligentiam est notandum sicut sepius dicitur est
 quod iste homo multipliciter fuit afflicus. Ano mo-
 do in anima per peccata et culpa. Alio modo i cor-
 pore. Et etiam dupliciter fuit in corpore afflicus. vno
 modo interi per paupertatem et firmitatem. Alio mo-
 do exterius per inimicos et infideles et sic fuit afflicus
 per diabolum exterius. In anima et corpore: p mem-
 bra diaboli exterius. Quibus fuit afflicus semp-
 ille populus versus ad christum. Et erit vltis ad
 iudicium. Unde ipse christus multoties liberavit
 istum populum a tribulationibus exterioribus. Et
 hoc in vtroque testamento vt patet per totus discursus
 sum sacre scripture. Sed principaliter christus li-
 beravit fideles in anima de potestate diaboli: per
 suam mortem et passionem et resurrectionem. Et ite
 propheta in hoc loco de omnibus his tribulatio-
 nibus tam interioribus quam exterioribus in persona
 totius hominis misit constitit ut esse liberatum
 per christum. Unde dicit de tribulatione tam cor-
 poris quam anime inuocauit dominum: tamen dominus
 exaudiuit me in latitudine domus. id est large et copiose
 et abundanter. Primo potest hoc dicere adam qui
 primo fuit positus in tribulatione cuius re: to cetum pa-
 triarcharum et prophetarum scilicet in carcere in-
 ferunt: tamen dominus exaudiuit eum quando ab
 straxit omnes de limbo et arcto carcere inferni. Et
 eduxit eos in latitudinem et requiem glorie. Item
 populus israel inuocauit dominum de tribulatione eg-
 ypti et dominus exaudiuit eum et reduxit ipsum in latitudi-
 nem et liberalitatem per moysen famulum suum. Et
 collocauit ipsum in terra promissionis per Josue.
 Item multoties inuocauit dominum ille popu-
 lus sub iudicibus: et tamen semper fuit exauditus et libe-
 ratus ex inimicis. Item fuit ille populus liberatus
 per ipsum dauid de feruitate philistinorum qui occi-
 dit goliath. Item ipse dauid qui sustinuitur christi
 multoties de tribulatione inuocauit dominum in perse-
 cutioe saulis et abalons. Et qui numerat popu-
 lum de tribulatione pessime. Et tamen semper fuit exau-

l. par. xxi. iudic.

homo dupli- ceter afflic- ctus.

ecclesia h. b. xix. a. xcv. d. c. ecce x. xij. q. i. c. ita.

ecclesia st. xxx. iij. de pe. di. iij. si er. bo. no. Et. xj. q. iij. ad me sam.

etiam. q. i. c. de co. se. di. iij. postquam a se n. dicit. in glo

ditus et liberatus. Et eodem modo inuocauit dominum
 ezechias contra sennacherib. dicitur est in oblatione
 et tunc exaudiuit eum dominus et liberauit eum: quia in vna
 nocte angelus domini occidit cetum octoginta quatuor milia.
 Et sic et ille populus fuit liberatus de captiuitate
 de babilonis. Unde clamaret ad dominum ezechiel et
 aggeus et zacharias et eldras. Item fuit liberatus
 etiam ille populus et exauditus tempore macha-
 beorum. Sed primo et principaliter fuit exauditus
 zacharias et Symeon. et ceteri iusti. quia si due inuo-
 cabant. dominum. vt veniret ad redimendum gen-
 humanum de tribulatione peccati et captiuitate diaboli
 Unde symeon qui expectabat redemptionem israel
 accepit responsum a spiritu sancto non visurum se mortem
 nisi prius videret christum suum. Et eodem modo
 fuit exauditus zacharias. et anna prophetissa. vt pa-
 tet Luc. i. Et sic de quolibet isto in persona
 insubterfuge. vnde dicit propheta. De tribulatione
 inuocauit dominum et exaudiuit me in latitudine domus. i.
 late et abundanter exaudiuit me. Et subdit.
**Dominus mihi adiutor: non time-
 bo quid faciat mihi homo.**
**Dominus mihi adiutor: et ego de
 spiciam inimicos meos.**
In persona totius ecclesie christi dicit etiam ead-
 dem verba: quia fuit liberatus de tribulatione et perse-
 cutione tyrannorum et de spurcitate idolosorum tempo-
 re Constantini: et de puritate multorum hereticorum
 tempore Augustini: et aliorum doctorum. Et ideo
 dicit. dominus deus meus iesus christus fuit mi-
 hi adiutor in omnibus his tribulationibus. Et ideo
 non timebo quid faciat mihi homo infidelis aut he-
 reticus. Et etiam mihi dominus adiutor. et ego de
 spiciam inimicos meos tam iudeos quam gentes quam he-
 reticos. Nam iudeos vidit destructos per Titum et Roma-
 nos: et gentes subiecti vestros christi et hereticos su-
 peravit et conuicit. Ideo cognosco et confitebor: quod
**Bonus est confidere in domino: et
 confidere in homine.**
**Bonus est sperare in domino: et spe-
 rare in principibus.**
**Omnes gentes circumerunt me: et in
 nomine domini quoniam vltus sum in eos**
**Circumdantes circumdederunt me: et in
 nomine domini quoniam vltus sum in eos.**
**Circumdederunt me sicut apes: et ex-
 arserit sicut ignis in spinis: et in no-
 mine domini quoniam vltus sum in eos.**
**Impulsus euersus sum vt caderem: et
 dominus suscepit me.**
**Bonus id est melius est confidere in domino: quam
 in homine. id est in viribus hominis alicuius. Et bo-**

nus. i. melius est sperare in ponere spem suam in domino. quam
 sperare in principibus. Quod probatur. Nam oes gentes
 circumdederunt me: et afflixerunt volentes me totaliter
 delere. tunc in primo quam in secundo testamento. Sed in
 nomine domini iesu vltus sum in eis. i. vindicauit me
 de ipsis. q. d. Et in nomine domini inuocauit. quia vltus
 sum in eos. quod eos mihi subiecit iugo christi. Et semp-
 nomie domini intelligit hoc nomen iesus. in cuius vir-
 tute semper fuit liberatus et victor. Nam in vlti ponit
 nomen quatuor litterarum quod sonat hoc nomen iesus
 vt dicitur est psal. xli. et in plogo q. i. Iesus est no-
 men saluus et omnipotentie. Item diaboli circum-
 dantes circumdederunt me: sicut apes et vici et dicit
 pulcos. Et in nomine domini inuocauit supple q. vlti. sum
 in eos: eos supando et vincendo. Item hereticis cir-
 cundederunt me sicut apes figentes spicula veneno
 se hereses sue. Et exarserunt in spinis. Et tunc in no-
 mine domini inuocauit quoniam vltus sum in eos. i. vindicauit
 me de ipsis occidendo in eis error et suscitando in fide.
 Et quomodo etiam totaliter confundendo et ab eccle-
 sia exterminando. Nam ab ipsis impulsus sum: et verat
 vt totaliter caderem. Nam tyranni prequebant me p-
 cultitates et montes. Sed dominus suscepit me et p-
 stantini et non permisit me totaliter deleri. Impul-
 sus sum a diabolo vt caderem et peccarem in ada. Sed
 dominus iesus fuit in me in cruce et ipse fuit for-
 titudo mea et laus mea: et semper laudabo eum quia
 factus est mihi in salutem. Nam iesus iesus est quod salua-
 tor. ideo factus est mihi in salutem quod saluator meo suam
 mortem passionem. Unde nota quod iste homo fuit impul-
 sus a diabolo in paradiso recessit in lucra: et eius
 eo. et ceteri ipsum in terra. et descendit iesus homo ab
 hierusalym in herico incidit in latrones qui expo-
 lauerunt eum omnibus bonis gratuitis. Et insuper vul-
 nerauerunt et faciauerunt eum in anima et corpore. et
 semiviuo relicto abierunt. vt habet Luc. x. Sed ve-
 nit ille samaritanus christus qui motus misericordie illigauit
 vulnera eius in fundis oleis et vinum. et imposuit illi
 super humerum eius: et sic sanauit eum. et liberauit
 a miseria. vt patet Luc. x. Et hoc est quod dicit hic
 in. vericulo: euersus sum vt caderem. et dominus
 suscepit me.
**Fortitudo mea: et laus mea domini
 et factus est mihi in salutem.**
**Vox exultationis: et salutis: in taber-
 naculis iustorum.**
**Dextera domini fecit virtutes. dex-
 tera domini exaltant me: dextera
 domini fecit virtutem.**
Quasi dicit dominus iesus christus suscepit me in huius
 suscipit. Et ipse fuit tota fortitudo mea diabolum
 superando. Et sic erit laus mea. quod teneo ipsum lau-
 dare quod factus est mihi in salutem. i. factus est salua-
 tor et redemptor meus. Et ideo erit semp-
 virtutum et salutis in tabernaculis. i. in ecclesiis iusto-
 rum et fidelium agendo gratias pro beneficio redemptio-
 nis. Et confitendo quomodo dextera domini qui est christus
 p. iij

Et eo. Et. a. et. a. et. a. de pe. di. i. econ. trario

z idē existēs in angulo pūngit duo parietes. Ita vna persona xpi est vna coniungit duas naturas in vnitare suppositi. Et ita vnus xps constituit duos populos ex duobus faciens vnu sub vno capite. Item sicut lapis angularis existens vnus est finis vnius parietis pncipiū alteri. Ita xpus vnus finis totius legis v. q. oia que scripta vel dicta sunt in lege veteri figurabant vel pncipiabāt xpm in oia impleta sunt in xpo. Et sic xps tanq̄ finis illius legis cepit circūcisionē z comedit agnū paschalem vt daret finem illi legi. z fuit pncipiū legis nō. Quia vt pncipiū legis euangelice cepit baptismū z instituit sacramentum eucharistie vt daret pncipiū legi noue. Et sic vt implet oia que scripta sunt in lege veteri z vt morerent simul z extinguerentur omnes figure z omnia cerimonialia z figurabilia voluit mori z voluit resurgere vt veritas figuratarum omnium cum eo resurgeret. Et sic vnus lapis angularis coniungēs z continuās istas duas leges. vt dicitur est. Et sic ex duobus legibus fecit vnā q. pterit vmbra z māit veritas. Item tertio sicut lapis angularis vnus vnus cōiungit duos parietes z est caput vniusq̄ parietis. ita xps vnus vnus cōiungit duos populos iudaeū. s. z gentiū z factus est vnus tantū caput vniusq̄ populi z per consequēs ex duobus populis factus est vnus vnus caput vniusq̄ parietis. Ad cuius intelligentiā est notā dūz vt dicitur est psal. c. Ad ecclia dei toto orbe diffusa nō est pstruata ex lapidibus mortuis aut inanimatis sed ex lapidibus viuis ex vtroq̄ populo exiit. Nam xps q̄ est lapis angularis pmo excidit z q̄ dicitur z poluit lapides de iudaismo. scz aplos z discipulos. z hos sibi in pariete cōiunxit. Et sic factus est lapis capitalis vni⁹ parietis tñ sed postea excidit alios lapides de popo gentiū z iūxit sibi z pstruit aliu parietē ex alio latere. Et sic ex lapide capitali factus est lapis angularis z caput duorū parietū Et sic xps dicitur lapis factus est caput duorū parietū siue parietū cōstructorū ex lapidib⁹ viuis. De q̄ bus lapidib⁹ dicit psal. cxi. Qm placuit seruis tuis lapides ei⁹ zc. Item zacharia. iij. Et saluauit eos dñs deus eorū in die illa vt gregem populi tui. Quia lapides sancti eleuabuntur super terrā eius. Et supra dicitur p̄ q̄ dñs lapis angularis est capitalis sed nō conuertor. xps ergo simul est lapis capitalis et angularis totius ecclesie ex duobus populis congregate. Et oēs fideles sunt lapides viui ex duobus populis exciti per fidem euangelicam z quadrati z politi per baptismum z penitentiam z rasi z malleati per martyriū. z hoc modo sunt coapta et iuncti lapidi angulari xpo iesu. hoc ergo pntendens dauid in spiritu dicit. Lapidem quem reprobauerunt edificātes hic factus est in caput anguli. Ad quāntum est dicendū q̄ si p̄sideramus istas tres cōiunctiones in isto lapide angula. i. factas de necessitate habemus cōfiteri q̄ non potuerit fieri nisi a deo q̄ tales cōiunctiones sunt supra naturā. Ad cōfictio duarū naturarū in xpo sub vna persona a solo dño facta est. Et nō solummodo est mirabilis supra humanā naturā. Sed est incomprehensibilis ab omni intellectu creato. Item q̄ xps impleuit in se totā legē veterē z abfuitit peccatum de mōdo z vicerit diaboli z liberauit genus humanū. z instituit ecclēsiasticā sacramenta: resurperit z verificauerit in se oia q̄ erant scripta in v. te. a solo dño factū est z est mirabile in oculis nr̄is. Item q̄ totus populus gentilis z oēs reges terre quāt ante propter idola persequebātur p̄p̄m dei et persequebantur xpianos q̄ postea ppter xpm cōminuerūt z deleerūt oia idola z subiugauerunt iugo xpi. Et ad oia ēt xpm quem ante blasphemabāt z venerent platos z xpianos quos ante persequebant z q̄ duodecim pauperes subiugauerunt totū orbē iugo xpi. Et q̄ ex gentibus z iudeis cōuersis fieret vn⁹ populus xpianus. hoc totū non potuit fieri ab aliquo hoīe. Sed a dño factū est illud z est mirabile in oculis nostris. Tota ergo intelligentia istorū quatuor versū sit in hoc q̄ populus gentilis introduct⁹ ad loquēdū dicit ad aplos. Aperite mihi portas iustitie z recipite me ad societatem et fides vestra vt efficiat vnus populus simul vobiscū: z cōfitebor simul vobiscū vnū redemptorē z saluatorem xp̄m. Ad postq̄ iudei obstinati reproba uerūt eū. Ipse xps factus est in caput anguli cōiun gens duos populos in vni⁹ ex nobis z vobis q̄d mysstēriū a dño factū est z est mirabile in oculis nostris. Et ad hūc intellectū allegauit hanc sam saluator. Mat. xxi. Nam postq̄ vidit iudeos obstinatos cōtra eū z obcecatos z q̄ negabāt eū. Ideo per parabola de agricultoribus q̄ occiderūt filium patrisfamilias p̄dixit dñationē z reprobationē eorū. Et subdit. Nūq̄ legitis. Quia lapidē quem reproba uerūt edificātes hic factus est in caput anguli zc. Quia si dicat. Vos reprobastis me cum manifeste cognoscatis me esse messīā ppter maliciā vestram. Sed ego reprobo vos z hereditatē q̄ vobis debebat dabo popo gentiū z coniungā ipm cū paucis cōuersis de iudaismo. Et sic efficiat lapis angularis cōiungēs istos duos populos vobis manētib⁹ reprobationē iudeorū. Et q̄ ceciderit sup lapides istum cōfringet. sup quē hō ceciderit oretur eū. Et sic in illo loco xps nō solum se dicit lapidem angulare s. et lapidē offensōis z scādalī. Ita. vii. Et ēt se dicit lapidē p̄ritōis dante. n. vt dcm est supra. De hoc ēt lapidē āgulari dicit aplos ad Eph. ij. Ipso sum mo lapidē āgulari xpo iesu in quo crecti oīs edifi catio cōstructa in q̄ vos cōedificamini in habitaculū dei in sp̄s sancto. S. de hoc lapidē āgulari dicit magr in histōis q̄ edificatores tēplī salomonis multoties ceperūt vnū lapidē qui nūq̄ potuit ad aptari nec ordinari in parietibus tēplī. Et sic pio tegerunt eū z reprobauerunt. Sed postea ille lapis fuit resumptus z positus in caput cuiusdā anguli tēplī. Et fuit ita aptus illi loco cuius p̄ pio illo loco esset ad proposuit factus q̄ fuit mirabile in oculis edificatorū. Et de illo lapidē dicunt dā in dicit q̄ dicit dō. Lapidem quem reprobauerūt zc. Magr p̄ter histōias dicit q̄ ille lapis fuit figura xpi q̄ p̄ reprobatus est a phariseis z sacerdotibus sed

libilis ab omni intellectu creato. Item q̄ xps impleuit in se totā legē veterē z abfuitit peccatum de mōdo z vicerit diaboli z liberauit genus humanū. z instituit ecclēsiasticā sacramenta: resurperit z verificauerit in se oia q̄ erant scripta in v. te. a solo dño factū est z est mirabile in oculis nr̄is. Item q̄ totus populus gentilis z oēs reges terre quāt ante propter idola persequebātur p̄p̄m dei et persequebantur xpianos q̄ postea ppter xpm cōminuerūt z deleerūt oia idola z subiugauerunt iugo xpi. Et ad oia ēt xpm quem ante blasphemabāt z venerent platos z xpianos quos ante persequebant z q̄ duodecim pauperes subiugauerunt totū orbē iugo xpi. Et q̄ ex gentibus z iudeis cōuersis fieret vn⁹ populus xpianus. hoc totū non potuit fieri ab aliquo hoīe. Sed a dño factū est illud z est mirabile in oculis nostris. Tota ergo intelligentia istorū quatuor versū sit in hoc q̄ populus gentilis introduct⁹ ad loquēdū dicit ad aplos. Aperite mihi portas iustitie z recipite me ad societatem et fides vestra vt efficiat vnus populus simul vobiscū: z cōfitebor simul vobiscū vnū redemptorē z saluatorem xp̄m. Ad postq̄ iudei obstinati reproba uerūt eū. Ipse xps factus est in caput anguli cōiun gens duos populos in vni⁹ ex nobis z vobis q̄d mysstēriū a dño factū est z est mirabile in oculis nostris. Et ad hūc intellectū allegauit hanc sam saluator. Mat. xxi. Nam postq̄ vidit iudeos obstinatos cōtra eū z obcecatos z q̄ negabāt eū. Ideo per parabola de agricultoribus q̄ occiderūt filium patrisfamilias p̄dixit dñationē z reprobationē eorū. Et subdit. Nūq̄ legitis. Quia lapidē quem reproba uerūt edificātes hic factus est in caput anguli zc. Quia si dicat. Vos reprobastis me cum manifeste cognoscatis me esse messīā ppter maliciā vestram. Sed ego reprobo vos z hereditatē q̄ vobis debebat dabo popo gentiū z coniungā ipm cū paucis cōuersis de iudaismo. Et sic efficiat lapis angularis cōiungēs istos duos populos vobis manētib⁹ reprobationē iudeorū. Et q̄ ceciderit sup lapides istum cōfringet. sup quē hō ceciderit oretur eū. Et sic in illo loco xps nō solum se dicit lapidem angulare s. et lapidē offensōis z scādalī. Ita. vii. Et ēt se dicit lapidē p̄ritōis dante. n. vt dcm est supra. De hoc ēt lapidē āgulari dicit aplos ad Eph. ij. Ipso sum mo lapidē āgulari xpo iesu in quo crecti oīs edifi catio cōstructa in q̄ vos cōedificamini in habitaculū dei in sp̄s sancto. S. de hoc lapidē āgulari dicit magr in histōis q̄ edificatores tēplī salomonis multoties ceperūt vnū lapidē qui nūq̄ potuit ad aptari nec ordinari in parietibus tēplī. Et sic pio tegerunt eū z reprobauerunt. Sed postea ille lapis fuit resumptus z positus in caput cuiusdā anguli tēplī. Et fuit ita aptus illi loco cuius p̄ pio illo loco esset ad proposuit factus q̄ fuit mirabile in oculis edificatorū. Et de illo lapidē dicunt dā in dicit q̄ dicit dō. Lapidem quem reprobauerūt zc. Magr p̄ter histōias dicit q̄ ille lapis fuit figura xpi q̄ p̄ reprobatus est a phariseis z sacerdotibus sed

postea receptus a gentib⁹ fact⁹ est in caput anguli duorū vt dicitur est. Quā figurā fuidēs dō in illo lapidē p̄dit vt dō i hoc palmo. Lapidē quē reproba uerūt. Sed de illo lapidē postea esse dubiū. Nam bubiū tēplī salomonis fuit edificatū post mortē dō ergo dō nō potuit videri illū lapidē quem edificato res reprobauerunt. Sed ad hoc posset respondēt q̄ dō ante mortem suam fecit incidī lapides z ligna z p̄dixit latomos ad politēdos z quadrādos lapides z sic dimisit lapides tam quadratos z politos vt habet pmo Paralip. xxij. Et sic potuit videri illū lapidē pmo reprobātū z postea ad angulū adaptatū. In quo potuit p̄videre figuram de ipso xpo. Et ideo dicit in hoc psalmo. Lapidem quem reprobauerūt zc. Quomodo cōfici ergo sit dō i hoc psalmo: per istū lapidē angulare intelligit xpm z loquit ad litteram de xpo. Nam a dño factum est istud scilicet qd iste lapis qui est christus pmo sit excelsus de monte sine manibus id est natus de maria virgine sine patre carnali. Et sic re z sacerdos deus z homo incarnatus z mortuus z resurrexit z iste lapis sit fundamentalis in quo fundatur tota ecclesia. Et sit capitalis z titularis in quem omnes tendūt z vinctus rang⁹ re z sacerdos. Et sit lapis tentationis z contradictionis cui multū contradixerunt. Et sit lapis offensōis z petra scādalī q̄ sit reprobatus a iudeis z postea factus in caput anguli coniungens vtrāq̄ legem z cōiungens duos populos vt dicitur est. Et quod iste lapis creuit in montem magnum z contriuit z subiecit omnia regna mundi. Totum hoc a solo domino factū est super omnem naturam z facultatem z est mirabile in oculis nostris et hoc est intentio prophete. dicit enim dauid istum lapidē christum reprobatum per infidelitatem iudeorum sed recipiendum z collocandum in caput anguli per fidem apostolorum et gentium. Et hoc potuit p̄videre dauid in spiritu in descriptōe tabernaculi sibi a deo tradita aut per illum lapidē artificialem z naturalem de quo dicitur in est.

Hec est dies quā fecit dominus: exultemus z letemur in ea.

Ad cuius intelligentiam est notandum q̄ sicut absentia solis materialis causat noctem et presentia eiusdem causat diem. quā dies materialis nihil aliud est nisi latio solis super terram. Et ideo omnes patres dicunt ad adam v̄q̄sa q̄ christum dicitur et non per absentiam christi. Et etiam tota lex veteris dicit et non quia omnia contingebant illis in vmbra z figura. Sed cum ortus est christus sol iustitie factus est dies super vniuersam terram z que omnino erat in occultis sub vmbra z figura appaerunt manifesta in quantum fuerunt impleta in christo. Et maxime appaerunt in luce manifeste post resurrectionem. Et triplicem ergo noctem fugauit christus sol iustitie in suo ortu et resurrectione. Nam pmo fugauit vmbra omnium ceremonialiū legis veteris. Secdo fugauit tenebras omnium peccatorū. Tertio ignorantia z superstitioes

idolorū de populo gentili. Et quo p̄z q̄ sicut fuit nor ab adā v̄q̄ ad xpm ita est nūc vna dies gratie ar̄p̄o v̄q̄ ad iudicium cui succedit dies glorie. De hoc ergo dicitur in dicitur cui succedit dies glorie. Quasi dicitur. Aperite mihi portas iustitie z confitebor dño. Et iam xps lapidē factus est in caput anguli sicut dicitur est. Et iam recessit nox legis veteris z nox peccati. Et iam fugate sunt tenebre idolorū q̄ iam ortus est xps sol iustitie z iam facta est dies gratie qm surrexit domin⁹ z cessauit ab oī opere redemptionis qd patrarat. Et ideo hoc est dies gratie quā fecit dñs iesus xps p̄ suū aduentū z resurrectionē. Et letemur in ea omnes simul z non ambulemus amplius in vmbra legis nec in nocte peccati nec in tenebris z superstitutione idolorum. Sed sicut in die ambulemus z exultemus in hymnis z canticis ps̄ntendo z meditādo legem euāgēlicā z operādo fm eam z cōstitūamus dies festos in hōi emōtiā beneficiōū receptorū a xpo. Et in actum constitūamus diem dominicā z deducim⁹ ipsam ad quietem z contemplationē in memoriaz resurrexōis christi. Quia hoc est dies quā fecit dominus. Et cōstitūamus alias festiuitates z memoriam aliorū beneficiōū z mysteriorū xpi z crucem suam. Dicit ergo dauid in persona populi gentilis. Aperite mihi portas iustitie zc. Quā hoc est dies quam fecit dominus.

Domine saluum me faco domine bene prosperare: benedictus qui venit in nomine domini.

Postq̄ superius p̄p̄s gentilis petiuit introduci in ecclesiā dei vt fieret vnus populus simul cum apostolis z ceteris de iudaismo cōuersis. in hoc versiculo cōuersus ad xp̄m petiit saluari z redēptionis z passionis participē fieri. Et cōfiteretur christum venisse in noīe dñi z messias fuisse tanq̄ verū redēptōis p̄ritōis z messīā. Et ad cui⁹ intelligentiā est nō solum p̄standū q̄ tota cōfessio z p̄fessio fidei christiane cōmo est sicut in hoc versiculo. scz credere christum esse verū credō saluatorem in lege p̄missum z iā venisse. Et sic p̄ xpm. pulus gentilis in sua conuersione fecit illam confessionem quā totus populus iudaicus debebat facere. Nam christus ipi populo iudaico. siue populo israeli paruo fuit in lege p̄missus. Et ideo omnes patres p̄ prophete z fideles veteres. testā. Et peccabant christum tanq̄ redēptōis p̄ritōis z saluatorē. Sed quando venit licet aliqui pars receperit eum: sicut apostoli et discipuli. Sed maior pars negauit eum. Et ideo illa pars que recepit eum fecit hanc confessionem scilicet. benedictus qui venit in nomine domini. Sed alia pars que negauit eum dixit. Non habemus regem nisi cesarem. zc. Et ideo populus gentilis qui recepit eum et confessus est ipsum venisse in nomine domini necessit in hereditatem regni celorum simul cum apostolis et ceteris de iudaismo. Christum recipienti

triplicem noctem fugauit

math. xxi. q. v. c. q.

bus in diebus manentibus obstitatis z reprobatis.
An a maior euidetia est noia dñi q̄ hāc cōfessio
nez fecerit apostoli xpi z pauci hebreoū in die ra
mispalmarū quādo xps intravit hierusalē sedēs
super asinā vt patet per oēs euāgelistas. Nā tam
ap̄li qui veniebāt post xpm q̄ p̄uati q̄ ibāt an̄ ipm
sternētes ramos oliuarū in via cantabāt totū hūc
versus. S. Oanna filio dauid bñdicitus qui venit in
noie dñi. S. Oanna hebraice idem est q̄ salua ob
secro. sive o dñe saluā mō: fac latine. Et quo pr̄ q̄
tūc ad literā fuit impleta ista p̄phetia. Nā ap̄li et
ceteri qui ibāt post xpm retro cōfitebātur ipm esse
verā messīa loco sui. z oim antiq̄oz.
Per pueros autē hebreoū significabāt p̄p̄lus gētilis q̄
ipm erat receptorus. Et vtriq̄ tam precedentes
q̄ subsequentes clamabant oanna filio dauid be
nedictus qui venit in nomine dñi. Et sic p̄fitebā
tur ipsum esse verā messīa z saluatorem in mundā
tam venisse. Et sic p̄uati cōfitebantur q̄ scribe z
pharisei debebant confiteri. z scribe z pharisei nō
solummodo non recipiebant nec cōfitebantur xpm.
Sed etiam negabant z zelo inuidie moti increpa
bant pueros z apostolos ne clamarent. Bñdicitus
qui venit. Quibus I. hysus respondit. Nā q̄ legi
stis q̄ ex ore infantium z lactentium perfectiss
laudē q̄ dicitur. Non cognoscitis quia hoc p̄
phetam ouis per dauid psal. viij. Nam idem ip̄s
qui mouit dauid ad p̄feredā illam prophetiam.
Et ex infantium z lactentium. z istam scz. O dñe
saluum me fac zc. Ip̄s dē sp̄s monet nunc istos
infantes z apostolos ad clamādum. Oanna filio
dauid benedicte qui venit in noie dñi. Et quo pr̄ q̄
q̄ multe p̄phete fuerūt implete in illa die scz illa.
Et ex infantium z ista O domine saluum me fac
z etiā illa. Lapidē quē reprobauerūt edficātes zc.
Item fuit impleta illa grādis figura z mysterium
q̄ p̄cepit deus fieri. Exo. xij. q̄ dicit ad moysen
Decima die mēsis huius tollat vnūq̄s agnū p̄
familias z domos suas. Unde erat mos apud iu
deos q̄ luna. x. ante pasca tollebat agnū de gre
ge z introducebant ipm in ciuitatem ramis z hoi
cus obstitit z fuleitum z redimitit z ornatus. Et sic
cum magno gaudio reponebant ipm in domo vsq̄
ad. xij. lunā in qua inuolabāt est. S. Ita est q̄ xps
z luna ante pasca. scz in die dñica introiuit hieru
salem super asinā cum supra dicitur honore pueris
sternētibz ramos oliuarū in via. Et quo pr̄ q̄ il
lo mane multa milla agnōiū introierūt citi xpo: vsq̄
ramis z floribus. Et sic xps intravit inter eos. z
p̄ totā illā diez de mane oēs ciues ciuitatis hieru
salem intro duxerunt agnos suos ramis floribus
ornatos. Et sic christus verus agnus per illos fig
uratus introiuit cum eis in die ramispalmarum
ad immolandum. Et sic simul intravit figuratus
agnus cum plebe z eccl̄o. Et quo patet quod
illa die fuit impleta illa figura. Ideo non temere:
sed a spiritali sancto factum est q̄ christus recipere
tur cum tanto honore z pueri sternent ramos et
frondes in via. Et oīs simul clamarent. Oanna
filio dauid. Dicit ergo dauid in p̄sona totius p̄p̄li

puerū
hebreoū
sūt gē
tilis
zc.

Nota

fidels xpm recipiētis. O dñe iesu saluū me fac et
tua morte z passione postq̄ tu es saluator z redē
ptor: ego cōfiteor q̄ tu es ille bñdicit̄ messias q̄
venit in noie dñi. Ita deo pmiffus z missus. Ideo
postq̄ ramos agn̄ ad occisionē venit ad paritēdū
p̄ me. I. O saluū me fac vt tua passio tibi mihi ad fa
lutē aie. Tu es ver̄ saluator: iō nominatis les̄.
Benediximus vobis de domo do
mini: deus dñs z illuxit nobis
Constituite diem solennem in con
dēsis: vsq̄ ad cornu altaris.
Hic ponitur respōsio ap̄toū recipiētū p̄p̄s gē
tilium ad fidem. Quasi dicat. Vos gentiles dicitis ad ce
lestē mihi portas iustitie zc. Et creditis q̄ xps leuius
est lapsi fac̄. I. caput angulū z dicitis. O dñe sal:
uum me fac. z dicitis q̄ est xps ver̄ messias: q̄
bñdicitus qui venit in noie dñi. Et ideo nos bñdī
ctus vobis de domo dñi: dā p̄pt̄antes vos z con
ferentes alia eccl̄iastica sacramēta: que absolunt
vos ab omni maledictio. Et sic incoipōam̄ vos in
vna eccl̄ia nobiscum sub vno capite xpo. Quia ip̄s
est dñs deus z illuxit nobis tamq̄ verus sol iustitie
Et dicit diem gratie z fugavit tenebras legis et
noctē peccati z idolatrie. Et ideo constituitur dies
sollem̄ in cōdēsis. celebrare diem dñicam et de
dicare eā ad cultū diuini in memoriā resurrectio
nis z alios festos in eccl̄ia sit plena z cōdēna vsq̄ ad cor
nu altaris. Quasi dicat nulli maneat in domo sua:
sed omnes veniant ad eccl̄iam ad audēdā diuī
na officia z impleant templum vsq̄ ad cornu alta
ris. Item bñdiximus vobis de domo dñi. I. de the
sauro dom̄ dñi. scilicet bñdixim̄ vobis diuisa sacra
menta conferendo. Nam xps deus noster illuxit no
bis linguis igneis in die penthecostes. vbi recep
imus sp̄ritum sanctū z oīa dona gratiarū: vt p̄p̄s
semus vobis z oibus fidēlibz ea cōmunicare. et
vobis portas iustitie aperire z in eccl̄iam intro
ducere. Hora q̄ ibi nos habem̄: cōstituitur dies solē
nē zc. I. hebreo: hylgate festuitatē in diebus vsq̄
ad cornu altaris. Quasi dicat ligate ramos i funi
bus p̄ eccl̄iam solēnsando hanc festuitatē. Sed
indefaliter exponit. I. ligate vitulos ad sacrificia
Deus meus es tu: z cōfitebor tibi:
deus meus es tu: et exaltabo te.
Confitebor tibi: qm̄ exaudisti me: et
factus es mihi in salutem.
Confitemini domino quoniam bo
nus: quoniam in seculum misericor
dia eius.
Hic p̄p̄s gētilis iā quersus z recept̄ in eccl̄ia
sūt ceteri fidelē agēs grās dñi ad xps. o dñe ie
su xpe ego cōfiteor q̄ me es tu z cōfitebor tibi nar
rādo: mirabilia tua. Et ergo exaltabo te z magnificā
bo te. p̄dicabo qm̄ de me es tu. pio deo p̄ creatio

rvf. q.
vi. ca.
mini
strare.
z de cō
se. vij.

xxv. q.
di. re
uerit̄
munt̄.
ccc.
de pe
dificā
quoniam
nitas
natu
ra.

nem. Secundo deus z homo per redemptionem z
glorificationem. Quia redemisti z glorificasti me
z ideo confitebor tibi quoniam exaudisti me: desi
derio meo satifaciendo in carne veniendo z factus
es mihi in salutem pio me morando z resurgēdo.
Ultimo. p̄pheta cōcludit coniungens finem p̄salmi
cū principio mutando oēs fideles xpianos ex
vtrōq̄ populo: cōuersos. z dicit. Confitemini dño
qm̄ bonus: qm̄ in seculum mita eius. Quasi dicat.
Zda magnificare eius bonitātē quam ostendit nobis
in creatioe: z miā quā ostēdit in nra redēptione
z. Quērit autē vtrum iesus xps quē nos redē
ptorem constituitur venerit in nomine dñi p̄iout su
p̄a dicta expositio constituitur. Ad cuius intellē
gentiam est aduertendum. put legitur. Deut. xvij.
Quod messias sub nomine domini quatuor litera
rum fuit in lege pmiffus. Ande ait dominus moy
si: p̄pheta abisā fuerit ergo sum. Et sic p̄s q̄ xps
habuit nomē dñi quatuor literarum simul cū pio
p̄phetatibus eius. Tertio xps venit in nomine do
mini eo q̄ fuit missus a deo vt patet per opera que
fecit q̄ a nullo alio poterat fieri nisi ab aliq̄ adeo
misso. Quarto q̄ xps venit in nomine dñi. eo q̄
venit cum omnibus conditionibus assignatis in scri
ptura de messia promisso. Quod p̄batur q̄ oia in
eo fuerunt impleta vt p̄s per dicitur euāgelicū.
Ite xps nō solū venit in nomine dñi sed etiā
ip̄e substat̄ fuit nomē dñi: vt dicit̄ est psal. cxvj.
Et supra dicitis patz q̄ bñm̄erit in ramis palmarum
pueri z turba precedēs z subsequens cantā
uit sibi: benedictus qui venit in nomine dñi q̄ cā
cticum iugiter cantat eccl̄ia xpm verum saluato
rem z messiam a deo missum cōstendo.
Beati immaculati in via:
qui ambulat in lege do
mini.
Beati qui scrutantur te
stimonia ei: in toto cor
de exquirunt eum.
Hic ergo psal. p̄ponit̄ titulus alia. Et titulo
p̄s cā finalis huius psal. q̄ fac̄ est ad laudādū deū
De cā autē efficiētē nō solum h̄rigenē: z Angu.
z Ambrosium. S. etiā fm̄ hieronim̄. Et affirmā dñi
q̄ dō fecit hūc psal. Uñ in ep̄stola ad Marcellianū
dicit. Dicit ergo dō. P̄uissq̄ humilliar ergo deli
quit. Item ad amicos egrotū dō illūstris propheta
humilimo dicit me: bonū inquit dñe mihi.
quia humiliasti me: vt cognoscam iustificaciones
tuas. Item in ep̄stola ad nepotianum z ad fabio
lanū. Et dō p̄ba cātatis. Reuera oculos meos zcō
siderabo mirabilia de lege tua. Ablq̄ dubio ergo
affirmā dō hūc psalmū cōdidisse. Et Sed quāvis
ad formā materiā est notandum q̄ quinq̄ hys
psalmus sup̄ oēs alios. Primo q̄ semp loquit̄ euz
deō. Secundo q̄ semp petit sp̄salia. Tertio q̄ de
scribitur per ordinē alphabeti hebraice per vigin
tiduos octonarios versus supra numerū literā he
braice catū. Et versus cuiuslibet octonarij incipit ab
vna litera hebraica. Et sic sunt tot octonarij que
sunt in litere hebraice. Et sic litere ip̄e altior quē
quocunq̄ alio. Quarto quia nō est aliquid versus
quoniam in eo memoratur lex diuina. Sed per diuersa
vocalibz. scz versus bñd̄i iudicia dei eloquium det
zc. Quinto q̄ sepius eadem petriō reperitur zite
ratur. propter que ip̄e psalmus redditur difficilis.



Beati immaculati in via:
qui ambulat in lege do
mini.
Beati qui scrutantur te
stimonia ei: in toto cor
de exquirunt eum.

aleph
de pe.
d. iij. c.
prima
confes
sio.
latio.

essentia et terminus omnium litterarum. Ita pres
 et omnes fideles inceptum peregrinari ab adam
 primo homine. Et sic iste hunc mysticus peregrinat
 est per istam legem per omnes patriarchas et pro
 phetas semper aliquid addidendo et aliqua perfe
 ctionem recipiendo vsq; ad xpm tanq; recepti
 terminum illius legis in quo recipit redemptione
 et salutate medicamentum. Sed nunc peregrina
 tur vsq; ad eundem xpm tanq; in finem et terminu
 nostre glorificationis. Propter omnes ergo su
 p'p'adictas causas dauid descripsit hunc psalm. scdm
 ordines alphaberi hebraici. eo q; in hoc psal. descri
 bite discursum diuine legis per omnes suas etates
 Et sic quia tota peregrinatio et ecclesie cuiuslibet
 peregrini fidelis consistit in quodam octonario eta
 tum. Nam nos peregrinamur per septē etates i hoc
 mundo. et expectam⁹ octauā etate: et octauam diem
 in celo. Ideo dauid posuit unum octonarium in qua
 liber littera. Et q; totus iste psalmus nihil aliud
 est nisi quoddam itinerarium et peregrinatio diu
 ine legis q; quam peregrinamur. Ideo non est ver
 sus quin in eo memoretur et nominet diuina lex s; q;
 in duobus. vt patet. Et hoc de seculo dicitur.
 Quantum autē ad tertium est dicitur q; cau
 sa quare eadem petitio totiens iteratur et repetit
 in hoc psalmo est ista. Nam dictum est qualiter iste
 homo mysticus qui fuit expoliatus et sauciatus a
 latronibus in adam loquitur in hoc psal. Et peregr
 inatur per legem diuinam vsq; ad xpm. Et q; re
 cordatur qualiter tunc quia deuitauit a diuino p'ce
 pto et incidit in latrones et qualiter ipsum expolia
 runt. et grauerit vulnerauerunt. Et videt qd tres
 latrones scilicet caro mundus et dyabolus: semper et
 iugiter conantur ipsum retrahere a via et a rectitu
 dine legis. et iterum ipsum grauius vulnerare. Et sic
 videt tot precepta a dextris et sinistris. Et videt
 et considerat quot milia laqueorum tendat isti ini
 mici vt captant eum si deuiauerit a via legis. Et
 considerat etiam q; ex proprijs viribus non potest
 euadere tot inimicos vigilantes super eum circum
 quaq; nisi p; gratias dei fuerit adiutus et directus
 in hac via ne limites legis transgrediat. Ideo
 omnibus his p'cederatis scilicet amaricatus et expe
 ritus in istas istorum inimicorum timens ne iterum
 incidat in latrones semper petit dirigere. et adiuuari
 per gratiam in hac via ne deuitet a lege incidat in
 latrones. Ideo p' maior parte in quolibet versu
 et in quolibet passu huius itineris petit auxilium et
 gratiam dicens. Doce me iustificaciones tuas
 aut non inuicias tuas. aut de lege tua miserere mei
 etc. Istis habitibus deuientium est ad expositio
 nem et diuisionem huius psalmi: in quo dauid duo
 principaliter facit. Nam primo introducit deum si
 ue angelum legem ipsi ad proponentem. Secundo
 introducit ipsum adam mysticum et peregrinu
 legem acceptantem et peregrinantem. ibi. Tu mā
 data man data tua custodi nimitis. Quantum
 ad primum dicitur est qualiter iste homo recedens
 a diuino p'cepto incidit in latrones qui ipsum ex

poliauerunt a presenti et futura beatitudine et vlt
 tra hoc ipsum vulnerauerunt et sauciauerunt plagis
 multis in tantis q; ex proprijs virib⁹ nullus pot; age
 re boni: ne vitare malu. Et qualiter deus mis
 fertus huius hominis remisit ipsi ad xpm qui sa
 naret eum et reducere eum ad beatitudinem quā
 perdidit. Ad quem christum iste homo per
 uenire non poterat nisi per viam legis et obseruan
 tiam eius. Et ideo deus per angelū suū qui ipius
 elicit a paradiso dedit sibi supradictam legē diu
 nam. in qua ambularet in hoc mundo per quā ad
 nam. in qua ambularet in hoc mundo per quā ad
 xpm perueniret non declinando a dextris nec a si
 nistris: nec declinando ad iustitiam voluntate: quē cō
 tineret in diuinitis iustificans hominē totum et red
 dens ipius immaculatum. hanc ergo legem tradidit
 deus ipsi ad eū tota sua posteritate: et sic elicit
 deus ipse ad eū tota sua posteritate: et sic elicit
 ipse de paradiso: remisit ipsi ad xpm. Quasi di
 citur deus. Tu adā desideras recuperare beatitu
 dinem quam perdidisti: ergo dico tibi q; nō poteris
 ipsam recuperare nisi per christi mediatorium
 dei et hominum. Ideo oportet qd peregrinando
 tendas in ipsum cum tota posteritate. Ad que nō
 poteris peruenire: nisi ambulando per istam legē
 quam tibi tradidit. Sed cum ista lex iustitie per
 ipsam non poteris recte ambulare nisi remaculatu
 rum seruando: declinando ab omni malo et facien
 do bonum: quia aliud non docet nec precipit ista
 lex: que quat ad xpm et ad beatitudinem resurre
 randam. Et ideo dico tibi q; soli illi erunt beati: q;
 ambulant immaculati in lege domini in hac via
 mortali. q; d. Nemo pot; esse beatus nisi si seruet im
 maculatum sine peccato in hac via et vita mortali.
 Et nemo se potest seruare sine peccato: nisi ambu
 lando in lege domini: et sine ipsam viuēdo et obser
 uando: et declinādo ab omni malo: et faciendo bonū: q;
 in lege precipitur: Sed quia nemo potest incedere
 per viā quā ignorat: nec dirigere gressus et suos a
 ctus nisi nouerit terminū et finē sicut Sagittarius
 non pot; recte trahere sagittam nisi nouerit signū
 vt. i. ethi. couz. Ideo dico tibi adā: q; necesse est vt
 scias istam viā: et legem: per quā debes ambulare.
 Quare dico tibi q; beati erunt et sunt oēs qui scri
 pturam testionia et p'cepta ei⁹ m'cedit ad in lege dñi
 die ac nocte et contēplando in ea. sicut dicitur est
 psalmo primo. Sed q; nō sufficit scire legē nisi ho
 mo operetur sine ipsam. Ideo dico tibi. q; illi sunt
 beati qui nō solum seruanti et contēplanti testimo
 nia et p'cepta ei⁹. Sed qui in toto corde exquirunt
 eum operādo corde: opere. quia non qui ad iustitiam
 est tantum: sed q; factor: hic beatus in facto ius
 Jacobi. Quasi dicat: oportet qd diligas deum in
 toto corde et voluntate tua q; sum ad charitates: et
 ex tota mente et scientia tua: q; sum ad fides. Et ex
 omnibus virib⁹ tuis quo ad effectum charitates: et
 ex tota anima tua. q; sum ad spem future beatitu
 dinis. Ita q; omnia opera tua dirigas in illum si
 nem xpm expectādo. Et q; diligas primum tuus si
 nem xpm: sicut scipit diuisa lex. Et hoc est seruati
 onis testimonio dei in toto corde exquirere eum. Et

Ho. q
 scidit
 i latro
 nes.

Diui
 sio p'

hoc est immaculatum et sine peccato ambulare in
 via et lege dñi. Et est declinare a malo et facere bonum.
 Et hoc est ambulare per viā rectā non decli
 nando a dextris nec a sinistris.
 Non enim qui operantur iniquitate
 rem: in vñs ei⁹ ambulauerunt.
 Quasi dicat. q; lex et via dñi est ita iusta et recta
 q; nemo pot; simul operari iniquitate et ambulare
 in ea lege. Ad cuius intellēctū est notandū
 sicut dicitur est psalmo. cxxij. q; lex diuina nihil aliū
 est. nisi effectus et signum: et imago diuine volunta
 tis: quia in ea lucet et manifestatur diuina voluntas
 erga actus humanos. Et ideo ista lex diuina dicit
 tur recta et iusta: q; est lata et condita iuxta diuinā
 voluntatem que dicitur metrum et mensura omniū
 actuum humanorum. Et ideo actus humani intā
 tum dicitur et sunt iusti et recti inquantus sunt fa
 cti iuxta diuinā legē: sunt ipsi cōformes. Et quo
 parer q; ambulat sine istas legē aut intra limites
 huius legis nō pot; operari iniquitate nec iniustitiā
 sed solū et quietem et iustitiā. Nec e contrario illi q;
 operantur iniquitatem non possunt ambulare in
 hac lege vt sic eo q; equitas et iniquitas sunt con
 trarias: sic non possunt se comparari in eodē. et ideo
 nemo pot; operari iniquitatem nec iniustitias nisi
 inquantus deuiat ab equitate ad iniquitatem et in
 hoc apparet maxima difficultas obseruātie diu
 ine legis et maxia facilitas transgressionis ei⁹: q; ē
 difficillima ad obseruandū: et facillima ad p'ua
 ricandū. Ad Secundum est notandū q; tota lex
 diuina consistit in dilectione dei et proximi. vt ait lau
 uator. Mat. xxij. Luc. x. Sed i tali dilectione opz
 q; seruetur species et modus et ordo scdm. Auguſt.
 i. q; diligat illud quod diligendū est: modo et or
 dine quo diligendus est. Et ideo sicut res se habet
 ad effecta oportet ipsam diligere. Sed quia solus de
 us est primum et summum bonū: et per se propter
 se a nullo dependens: nec ad aliquid aliud referri
 bile nec ordinabile. Et ideo deus est solus summe
 diligibilis et per se siue in se: ppter se. Sed quia
 omnia alia sunt a deo creata et sunt in deo conser
 uata et ordinantur in deum tanq; in finem. Ideo
 sunt diligendi homines tanq; imago dei et in deo
 ppter deum. Et ideo homo et angelus tenetur di
 ligere deum et toto corde siue voluntate. Et ex to
 ta mente et ex omnibus viribus et operationibus.
 Et tenetur diligere primum suū sicut seipsum. Sed
 quia propter hoc homo nō debet se diligere ppter
 seipsum: sed ppter deū ad quē ordina. Ideo non
 debet diligere primum nisi ppter deū: sic oia alia
 debet diligere propter deū. Aliter enī est peruen
 tere modū et ordinē diligēdi. Et si sic homo diligit
 deū et primum: vere seruabit oia diuina p'cepta q;
 explicant in lege erga deū et proximi: et in nullo p
 nariabitur ea: nec deuiabit a diuina lege et iusti
 tia: nec ab equitate in iniquitate. Sed hoc est diffi
 cillimum. q; seruetur iste ordo et modus dilectio
 nis dei et proximi: quin aliquādo quis desiciat decli
 nando a talē equitate. Ideo obseruantia legis est

difficillima et impossibilis pro statu isto homini de
 se vt patet. sed Beati qui scrutantur testimonia
 eius in toto corde exquirunt eū. Non enim q; opera
 tur iniquitatem in vñs eius ambulauerunt.
 Tu mandasti mandata tua: custo
 di nimitis.
 In hac scda parte dauid introducit adam my
 sticum acceptantem hanc legem ipsi positā a deo et
 incipientes peregrinari in ea. Sed duo facit iste q; scilicet
 homo mysticus. Nam primo petit dirigere per aucto
 ritatem dei vsq; ad xpm ambulando per legem vere: et
 rem. Secundo petit dirigere per legem enangelicas q; scilicet
 vsq; in fines sue peregrinationis. In qua peracta ma
 peregrinatione et de curio toto itinere cupit dissol
 ui et esse cum xpo et accipere peroptam beatitu
 dinem dicens. Et rati sicut ovis que perit: quere
 seruum tuum domine: q; mandata tua non sus ob
 litus. Scda pars incipit ibi. Legem pone mihi
 domine. In principio quinti octonarii. Quātū
 ad primum duo facit. Nam primo petit dirigere ge
 neraliter in hac peregrinatione. Secundo petit spe
 cialiter dirigere in sua apostolentia et iustitia ibi. In
 quo corrigat. Quantum ergo ad primum est di
 cendum q; postq; iste homo aud iuit a deo leges si
 bi propostam sub talibus conditionibus supradic
 tis. Primo considerat difficultatem legis in se. Sec
 do considerat difficultatem et ingenitā et inu
 mera pericula itineris. Tertio considerat impe
 dimentum et fragilitatem et inbalitatem ex parte
 futuro q; erat factus et vulneratus in carne: et
 in omnib⁹ potentis: et vinculus et ligatus morbo et
 vinculo concupiscentie in carne. Tunc a biratus
 est se non fore aptum nec sufficientem ad tam ar
 duum opus aggredendum ne et tam duram et pe
 riculosam peregrinationem assumenda: nisi specta
 la auxilio et gratia dei muniretur et a diuatore: et
 in tam inextricabili via dirigetur. Tunc ergo cum
 tali protestatione acceptas peregrinationem cō
 uersus ad deum dicit. Ego bene accepto hanc pe
 regrinationem et legem custodiendā. Sed
 tu mandasti mā data tua custodi nimitis. id est val
 det abq; defectu: q; ponit ardua p'cepta. Dicit
 enim: q; beati immaculati in via. id est nemo potest
 peruenire ad hanc beatitudinem nisi immacula
 tus sine peccato per hanc viam. Dicit propterea
 q; beati qui scrutantur testimonia eius: et toto cor
 de exquirunt eā. nemo pot; esse beatus nisi perferat
 iter profundā testimonia mystica legis. Et me
 dicitur in ea die ac nocte: exquirat et seruet p'ce
 pra tua et toto corde et mente: et ex tota anima et ex
 omnibus viribus: et dicit et factis. Dicit tanq;
 q; nemo potest deitare a mandatis tuis sine pec
 cato et iniquitate. Sed omnia ista p'cepta tua non
 solum sunt multū difficilia et ardua: sed et impos
 sibilis ad splendū. Et hoc triplici ratione. Nam pri
 mo ista sunt ardua et partitū: q; arduum et diffi
 cile est q; diligam deum ex toto corde et mēte et ani
 ma: et ex omnibus viribus meis et proximum meum
 sicut meipsum. in quibus duobus p'ceptis conti

aleph
 lxxvi.
 vl. ca.

Quo
 p'ce
 ptanō
 possu
 mus
 iolere
 sine
 p'ca.

netur & pendet tota lex & propheta. Ad quos prescriptio obferuantia multa requirunt: & ad eorum preuaricatione sufficit vni. Quia qui deliquit in vno: factus est omnium reus: sic multipliciter contingit errare. Secunda difficultas accidit ex parte extraneos inimicorum & larrorum impediens hanc peregrinationem. Nam video ad sinistram sathan cum septem spiritibus nequissimis qui in itinere isto innumerales mihi laqueos tendunt. Et video ad dexteram mundi cum inuitabilibus affectibus & aduersitatibus suis. qui modo cum delectatione conuolunt. Tertio videtur o familiaris inimicum: scilicet morbum & concupiscentiam in carne inflictam que continue lucrat aduersus animam. Et video oes potestas & vires fauicatas & vulneratas non valentes resistere. Et video legem in membris meis: repugnante legi mentis in tantis quod nolle hoc ago: & quod velle non facio. Et sic quocumque modo vito semper video mihi aliquid superesse quod timeo. ne incidam iterum in latrones: & iterum expolient me bonis ex hac lege collatis: postquam tunc me expolauerunt bonis gratuitis originalis iustitie. Et sic patet quod ex virtute meis peccati vitare non possum: nec tot inimicos valere valeo nec possum a mandatis tuis de vitare sine peccato. vt cum dicitur. Quia non ambulabis in vobis tuis qui operantur iniquitate. Ergo nullo modo ex propriis viribus possum recte per hanc incedere nec vitare peccatum. Quid ergo faciam: nescio nisi quod recurrat ad auxilium gratie & misericordie tue: vt tu qui dedisti mihi legem & precepta per auxilium gratie tue dirigas etiam me in hac difficultate via hoc est vt des mihi gratiam preuenientem vt velim & incipiam tem vt incipiam. Et cooperantem vt psequar: & perficientem vt perficiam & consummam hanc peregrinationem & viam & cursum. Et des mihi fidem vt credam & charitatem vt diligam & operer. Et spes vera vt speris rebus huius mundi non intendam nisi veris fines: & dirigam oia opera mea in te qui es finis itineris & peregrinationis mee. Et sic cum tali fide scrutabor legem tuam. Et cum tali spe ambulabo in lege tua recto tramite incipiendo finem: non declinabo ad dexteram nec ad sinistram. Et sic incedam immaculatus vitans ad vera beatorum incedam. Et ergo tu mandasti mandata tua custodiuntis. & valde & sine defectu ceteris omnibus conditionibus supradictis. Et cum hoc sit mihi non solum difficile: sed etiam impossibile propter tria supradicta impedimenta: scilicet propter diabolum mundum & carnem nisi sim adiutus & directus per gratiam tuam. Ideo.

de con se. diff. in ca. nec quec. **Atinam dirigitur vite mee: ad custodiendas iustificationes tuas.** Per gratiam tuam & fide & spem & charitatem: quia aliter operationes mee non possent esse iuste. Nec ego possem recte per tam difficilem viam incedere: ideo rogo vt des mihi gratiam vt dirigam gressus meos ad custodiendas iustificationes tuas.

Tunc non confundar: cum sperero in omnibus mandatis tuis. **Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici iudicia iustitie tue. Iustificationes tuas custodiam: non in derelinquas vsque quoque.**

Cum aditus & munus tali gratia & fide & spe & charitate prospererol mandatis tuis: nunquam confundar nec deficiam a via tua. Nec confundar nec superabor a preceptis tuis in tantis: immo confitebor tibi in directione cordis. & recto corde & opere confitebor tibi tua precepta seruando. & eo quod didici iudicia iustitie tue. quasi dicitur quod sicut didici precepta tua scrutando ea per studium & meditationem ista. complebo opere & effectu & operabor. scilicet legem tuam: & precepta. Quia non auditor tantum sed etiam factor existam. Et ideo non me derelinquas vsque quoque. & deinceps ne in aliquo momento derelinquas iustificationes tuas quasi dicitur. Non auferas a me hanc gratiam & auxilium & custodiam precepta tua. & nemo potest precepta tua adimplere sine gratia nec preuaricari sine peccato vt dicitur est propter impedimenta supradicta. nec potest quis vitare sine concupiscentia & mundo & diabolo sine peccato & deuitatione a diuinis preceptis. Sed contra predictam expositionem sunt tres opiniones & secte detestabiles & execrabiles. Quorum prima fuit ipsius pelagii cuius sequacibus suis qui dicebat quod tanta est vis liberi arbitrii: quod vnusquisque ex propriis viribus absque aliqua gratia ipsi rituali potest recte velle & operari si vult. et potest implere diuina precepta & vitare omne peccatum. Ad quod probandus arguebat dupliciter. Primo sic. potentia hominis sequitur liberum arbitrium. Sed homo habet liberum arbitrium ad vtriuslibet. ergo potest libere operari bonum & malum vt libet quod si non potest velle bonum semper aut nolle & operari quod vult bonum & malum: tunc non haberet liberum arbitrium ad vtriuslibet. Secundo arguebat sic. Si homo ex propriis viribus non posset adimplere precepta. & equeretur quod non obligaretur ad lege seruanda quia ad impossibile nemo obligatur: quod aliter deus esset iniustus imponendo hominibus leges quas seruari non possent & sic puniret cum iniuste. Et secundum opinio fuit ipsius manichei qui assererat nullo modo hominem peccatum posse vitare: etiam cum gratia. Sed iste mouebatur ex falso & detestabili principio i ponebat eum in hodie duas animas. vna scilicet corpoream & carnalem creatam a principio & tenentibus de substantia sua mixta cum elementis. Et altera anima ponebat spiritalem creatam a principio lucis. Et ideo dicebat quod prima anima ita erat mala quod nunquam posset agere bonum. Et sic per nullam gratiam & auxilium homo poterat subire concupiscentiam rationem: nec vincere eam. Et sic non poterat vitare peccatum. sed per animam spirituales homo poterat facere aliqua bona. Tertia opinio est iudeorum

pl. d. c. illud. l. d. c. q. libet. l. q. d. c.

contra pelagium. sic negat non si habet virtutes.

contra manicheum. iudeos.

farraconem & quosdam malos christianos: qui dicunt quod non ois actus carnalis concupiscentie est peccatum: nec est phibitus in lege. Et sic dicunt quod simpliciter fornicatio non est peccatum. Unde dicitur quod deus non phibuit in lege fornicationem nec oem carnalem concupiscentiam. sed solum ad alterum dicens. Non a dexterabis cum vxore proximi tui. Item vt magis astruat sua detestabilem vitam. dicitur quod deus non phibet ea que sunt naturalia & de necessitate nature: sed carnalis concupiscentia est de necessitate nature sicut comedere & bibere: igitur non est semper peccatum. Respondio quod has tres detestabiles & contagiosas bestias conatus est Augustinus simul cum tota ecclesia extinguere & extirpare & eliminare extra limites ecclesie catholice. demostans quod nemo potest adimplere diuina precepta. nec vitare peccatum si ne gratia dei contra pelagianos. Et quod libet potest implere diuina precepta & vitare peccatum adu? gratia dei contra manicheos. Et quod nullus potest esse actus carnalis & concupiscentie & libidinis: sine peccato nisi per matrimonium exerceatur. Unde venena istarum trinum bestiarum extinguitur beat? Augustinus solo catholico iaculo & principio: eo quod oes illi mouebantur ex vno falso principio dicentes: quod concupiscentia & libido est boni nature & ad gratiam sicut vnus est vnus & ceteris animalibus. Et dicebant quod libido nec est peccatum nec effectus: nec pena allicius peccati: immo dicitur quod siue ad peccatum aut non peccasset fuisse habuisset hanc concupiscentiam & libidinem: sed semper mortuus postquam erat concupiscentia & libidinis: & elemetis. Et sic concupiscentia & libido & cetera passiones & defectus sunt naturales cullibet homini. Sed ad plures hoc fallum fundam etum Aug. ponit plures solutiones & doctrinas contra Julianum: contra pelagianos. Et nos hypponosicon. Responso prima & quarta. Quia sunt hodie tria prima est: ista concupiscentia & libido & mors et minima cetera passiones non sunt homini a natura: sed penam: a peccati. Et in peccati pena inflicta. Probatur. Primo de libidine & concupiscentia. Nam ad ad eam ante peccatum erat ambo nudi & non erubescerent: nec confunderentur. Item. In silico post peccatum erubescerent fugerunt a facie dei coopererent partes pudendas & genitalia. ergo signum est quod ibi fuerit fauicatio vitio & feditate libidinis & peccati. Secundo probatur de morte & ceteris infirmitatibus. Nam si ad eam ante peccatum habuissent naturaliter necessitate morietur: non fuisset eis facti conceptus de ligno. phibitus vbi comminatione mortis. Item de? non dicitur nec annunciat esset mortis post peccatum: cum dicitur maledicta terra in opetuo donec teneretur in terra. Et quo patet quod mors & infirmitas & labor & cetera sunt eis in pena peccati. Sed cum postea arguit Julianus: quod vnde inest libido & mors bestis que nunquam peccauerunt. Ad hoc respondit Aug. Quod si libido & mors comparatur ad mixtionem elemetorum & conceptionem humouum sunt communes hominibus & brutis & quasi passiones naturales. Si libido comparatur ad statum innocencie hominis: nec sunt nec debent dici naturales: sed pene peccati. Nam hoc creatus est liber & immunis ab hmoi

hanc libertatem possedit ante peccatum in finis originalis iustitie per gratiam. Sed quod peccatum peccatum hanc libertatem: sine libidine poterat coire & generare & poterat non mori. Et inflicta est ipsi feditas libidinis: & concupiscentie & carnis & necessitas mouere di. Ideo oia hoc dicuntur pena peccati & non naturalia. Secunda conclusio quod libido & concupiscentia non solus est pena peccati in quolibet hodie. Sed etiam obligat hominem ad debendum peccatum ipsius ad ad debendum peccatum sensus sed ad culpam & penam danti quod dicitur peccatum siue culpa originalis & hodie quia trahit aia ex contubernio corporis & carnis sic viciate & corrupte. Quod peccatum transit a gentilibus parentibus in oes filios per libidine genitos. Quia conclusio probatur Aug. per plures auctoritates sacre scripture iniquitatis conceptus sum: in peccatis conceptus me mater mea. Et quo patet quod solus habitus huius formati & concupiscentie obligat habentes ad debendum originalis iustitie amisse cum oibus grauitatis & premis perditis. Tertia conclusio. quod sola gratia christi absoluit hominem a tali debito per baptismum in nouo testamento: per circuncisionem & oblationem in veteri sic dicitur & probatum est psalmo. cxxviii. Quarta conclusio. quod baptismus non tollit concupiscentiam & remittit: vt non sit in baptizato: sed vt non imputetur ipsi ad supradictum debendum. Et quo patet quod baptismus soluit debendum originalis iustitie & ois premiorum eius. Hanc conclusionem probatur Augustinus in libro de nuptiis & de baptismo parouolum. Quinta conclusio. quod concupiscentia quod manet in carne post baptismum non imputat hodie quod ad debendum originalis iustitie. nec imputat ad peccatum si effectus & actus eius causat peccatum actuale per consensum in voluntate: quod imputat hodie ad culpam & penam eternam. Nam si ad baptismum non absoluit baptizatus ab actu & effectu inordinato concupiscentie: nec imputat ipsi ad peccatum. Si tamen absoluit ne habet? talis concupiscentie imputat ipsi ad peccatum. eo quod habitus talis corruptio nis & concupiscentie non est voluntarius: nec per hodie commissus & a parentibus & contra? & inflictus. Sed quod actus carnalis siue quilibet effectus concupiscentie in ordinate in lege phibitus & immitis & pperat voluntarie hodie: obligat & imputat ad culpam & penam sensus: hoc idem probatur. Nam si sicut peccatum actuale peccatum siue ad obligat ipsi ad debendum peccatum & pene eternam: quod fuit voluntarius: ex inordinato appetitu commissum: ista pariter ois actus in lege phibitus: & per tale concupiscentiam pperat obligat hodie ad peccatum & debendum culpe & pene eterne. Itaque habitus huius concupiscentie non obligat hodie ad peccatum actuale: penam eternam ipsius adam: sed ad debendum. Sed effectus & actus huius concupiscentie obligat hodie ad penam eternam sensus. Sexta conclusio. quod nulla alia causa potest tollere quoniam actus concupiscentie carnalis imputetur ad peccatum mortale. nisi sola gratia sacramenti matrimonii. Ista conclusio per vna parte fuit esse approbata per textum ecclesie. Et per aliam parte bona fuit matrimonium

lib. d. de sen. d. c. p. c. scia. r. c.

Bas. p. r. mas. non col. cupi. sciam.

de con. p. c. scia. r. c. ipura. h. o. mini. r. c.

de con. p. c. scia. r. c. ipura. h. o. mini. r. c.

quis a deo instituit. Pr^o ppter bonū mutū obsequiū. Sed^o ppter bonū fidē z castitē. Tertio ppter bonum plū v^t p^z h^o s^o. Sed quarto fuit confirmatiō in remedij libidinis: z ne concupiscentia imputaret postq^z natura z vniuersa caro fuit corrupta z p^ona ad malū v^t p^z h^o s^o. Altera p^o hui⁹ p^obat. Nā baptis^m daf ad delēdū p^om origi nālē h^o s^o habitū. Et cōfirmatio daf ad robur: z ad resistēdū tētatōib⁹ a p^o s^o anteq^z p^oretref. Penitentiā autē daf ad delēdū p^om actuale tā p^opetratū. Extrema autē vinctio daf ad decedētib⁹ z penitentib⁹ ad delēdū venialia: z obliata ad pleniorē remissionē p^onarū debitariū ex peccatis cōfessis z obliatis. Ergo solū facim⁹ matrimonij daf ad remediū ne act⁹ venerē⁹ libidinosus debite pmissus inter coniuges imputetur ad peccatum mortale. ¶ Septima cōclusio. q^z simplex fornicatio: z ois a ctus venere⁹ extra mirimonij pmissus ē p^om mortale z obligat ad culpā z penā eternā. Probatur. ¶ Nullum aliud sacramētū excusat p^om carnis ante factū nec in facto: p^oter sacramētū matrimonij. v^t dicit⁹ s^o. hoc idē p^obat. Nā concupiscentia carnis: ideo b⁹ pena peccati: eo q^z non p^ot venire in actū nisi inordinate v^t ait. Aug. Et p^o p^o s^o non sine p^o s^o. Ita autē cōclusio nō op^o p^obat apud catholicos z rectos xpianos: q^z ep^o s^o p^oceptus est in lege. ero. x^o m^o mechaberis. Itē Deute. xxiij. non erit meretrix de filiabus israel. nec fornicator. Itē q^z tā p^obat esse per ap^om ad Ro. i. vbi p^oit dānādos fornicatores iter adulteros z mīdianos. Itē p^o ad Loo. vi. vbi dicit⁹ q^z fornicatorz idolis seruīetes: z adulteri: z molles: z masculinū concubitores: z ebriosi z maledicti regnū dei non possidebūt: hoc idem docet ap^os per totā doctrinā suā. hoc idē docet Iacobus z Petrus z Johannes et Judas i. canonictis suis. Et n^o alij aliud clamar⁹ tota doctrina euangelica z applica z catholica. Ideo tā iudē q^z sarraceni. z q^z mali xpiani q^z v^t detestabile vitā suā excusent z defendā asserūt simplicē fornicationē esse licitā maledicti z heretici sunt cōfendi z sathane sunt tradendi. ¶ Octaua conclusio q^z post lapsum impossibile est cuiq^z homini seruare diuina p^ocepta nec vitare p^om nec resistere tentationib⁹ abiq^z grā xpī. Prima pars hui⁹ cōclusionis z tota cōclusio p^obat ab ap^o ad Ro. viij. et per totū discursum hui⁹ ep^o. Et ab Augustino de p^octioe iustitie hois. Et i^o obibus libris quos fecit p^ota pelagianos. vbi dicit q^z tota natura n^o fuit corrupta i^o adā z oēs potēte vulnerate z debilitate. Et nostrū liberū arbitriū claudicatū. V^t si sicut impossibile est claudire recte ambulare nisi iuuetur ab altero. ita est impossibile hominem post lapsum ex concupiscentia z fomite fauicū z claudicatū recte concēdere in lege. d^oni z diuina p^ocepta adimplere. nec aliq^z bonē agere nisi iuuet⁹ grā xpī. Quia non est currens neq^z volēns. s^o de miserētis. Ad Ro. viij. z. viij. z. x. per totū. ¶ S^o contra hoc arguebat Julianus dicens. Ad nos videm⁹ q^z vnus h^o exiit in vno p^oto vitat aliū. Nā q^z ad adulteritāt hominū d^o z facit elemosynas. z alia opa misericordie. z

Simplex fornicatio est peccatum mortale.

Sine gra^o si nō feruaf⁹ p^ocepta

Abieccio

tū talis nullā habet gratiā. cum sit in p^oto mortali Ergo quis possit implere p^ocepta z agere iusta i^ona sine gratia. ¶ Ad hoc respondet Augustinus. cum distinctione. q^z licet ad alterum dum vitat. hominē d^o agit illa bona opa misericordie nō habet grām gratiā facientē. tū nō operat sine grā disponētē et p^oueniente. Nam i^o gratia gratificatiua non commutatur scilicet peccati: tū gratia p^oueniēs z disponēs hominē ad bene agēdū z malū vitādū potēte esse i^o aliquo peccatore per quā disponitur ad gratiā gratis facientē. Et quo p^o q^z nec iustus nec peccator p^ot vitare aliquod peccatum: nec bene agere sine grā xpī adiutā aut disponētē: aut cooperatē. aut gratificatē. aut p^oueniētē. ¶ Non conclusio. q^z hoc grā nulli p^oterit z cōnati z se p^oparanti negatur a deo. h^o p^obat. Pr^o doctrina euangelica. Lu. xij. Petite z accipietis z pulsate z aperietur v^t p^oterit dabit. z Johā. xij. z. xv. Quod cuiq^z petit in nomine meo fiet vobis. Itē ibidē ait saluator. q^z oportet semper orare ne intrem⁹ i^o tentationem. Ad th^o i. xvi. hoc idē Iacobus primo. Qui vult sapiam postulet a deo. q^z humilibus dat gratias. z superbis resistit. Quia omne datum optatum desursum est. ¶ Decima cōclusio q^z licet abiq^z grā xpī nemo possit implere diuina p^ocepta nec vitare peccatū. tū oēs obligamur ad seruādū diuina p^ocepta nec vitare p^om z agere opa misericordie in cōueniēs q^z ob obligat ad libi impossibile in casu. Prima pars p^obat Nā i^o v^trog testō obligamur ad seruādū mandata. v^t p^o Ad th^o xij. z. Luc. i. Et etiam obligamur ad opa misericordie. Ad th^o i. xvi. Scd^o pars p^obat. Nā impedimētū perpetratum licet tollat possibilitatē tū nō tollit obligationem debiti. ex p^o p^obat. Nā homicida semp obligatur ad restituendū hoies viuis. Sed hoc est iposibile Item latro q^z destruxit omnia que furatus fuerat semper obligatur ad restitutionē totius z dānit⁹ hoc est ipi impossibile. Itē ebri⁹ teneur seruare leges z vitare omne malū: dum est ebrius. et tū hoc est ipi impossibile. Et tū nō excusat quin puniatur de quocūq^z crīe commissio duratē ebrietate imo dupli⁹ pena est plectēd⁹. Itē. Et h^oicoz. Ita ergo pari ratione: quā si coruptio z concupiscentia mala sunt ab adā nobis p^operata per quam sumus. inep^o ad malū vitādū z b⁹ agēdū: ideo non excusat nos quin obligemur ad seruādū mandata z vitandū omne peccatū. Et ad recuperandā libertatē quā perdidimus in adam. ¶ Unde idē aduertē d^o q^z ad rta nobis impossibilia impedira z peccatus sumus obligati. Primo ad credēdū que non videmus nec possum⁹ naturalī ratione cōprehēdere. Scd^o ad agēdū z opandū que non possum⁹ facere. Itē ad sperādū que non tenem⁹. nec ex. nostris virib⁹ possemus acquirere sine gratia dei. Et ideo manifeste p^o q^z virtutes theologales collate sunt nobis in supplementū iustitie originalis z p^omois etus. Nam iste virtutes iustificanc nos in supplementum illius originalis iustitie. Non ergo miretur pelagius: z quicūq^z alius si obligamur ad ea que sunt nobis impossibilia postq^z impedimentū

risso.

Deus nō debeat grām

Abieccio

Ad rta libi possib^o obligat.

fuit a p^ois patrib⁹ nobis p^operatū: nec hoc est in cōueniēs. ¶ Unde decima p^o q^z l^o obseruātia diuini p^ocepti sit impossibilis quo ad nos ex p^o p^ois virib⁹ post lapsum: tū nō est impossibilis simpliciter vero pars est. p^obat a iam dicta. Scd^o p^obat q^z talis obseruātia est nobis possibilis per auxilium gratie xpī: quod quidem auxilium nobis non negatur si cum perseverantē petimus sicut dicit⁹ est. ergo non est impossibile simpliciter: l^o sit impossibile scdm quid: z quo ad nos. Ideo non est inconveniens q^z obligemur ad aliquid impossibile. quo ad nos: postq^z non sit simpliciter impossibile. Itē l^o sit obseruātia impossibilis quo ad nos sine gratia: tamē est nobis possibilis p^oterito huius gratie que nobis non negatur si instanter z perseverantē petimus. v^t ait saluator. Petite z accipietis z pulsate: aperietur v^t p^oterit dabitur. Ideo ait Augustinus cōtra donatistas. q^z xp^o nō dānat peccatori: q^z peccator sit: sed q^z non currit ad medicū q^z autem sit impossibile alique saluari absq^z auxilio dei patet. Ad th^o xij. quando dicit⁹ petrus z discipuli: quis poterit salu⁹ esse. Respondit iesus. Apud homines hoc impossibile est. Apud deū autē omnia possibilis sunt. Et quo patet. q^z licet sit impossibile hominē bene operari sine gratia: tamē possibile est v^t petat gratiā per quā potest bene operari: malum vitare. Et ideo peccatum semper imputatur homini postq^z potest facere quod in se est gratiam p^oterito gratie oblate non resistendo. est quia patet. q^z et talis impossibilitate: nullus habet adimpleto. ¶ Differt ergo positio Augustini catholica ab impietate Adanicoz: q^z illi ponebāt essentiam z substantiā hominis in naturaliter z substantiaiter malam a p^oncipio tenebarum de sua mala substantia crea tam: z ideo nullo modo poterat vitare peccatum. Sed aug. dicit omnem naturam z substantiam a deo naturaliter z substantiaiter bonā creatā. Sed in carne hominis p^opter peccatū p^omois parentum malum concupiscentiaz z morib⁹ inflictorum. Luitus morbo z concupiscentia caro hominis taliter fuit corrupta: z liberum arbitrium taliter claudicatū q^z ex p^ois virib⁹ nō potest vitare peccatum. sed a diuini per gratiā. non solum potest vitare peccatū. sed etiam implere diuina p^ocepta: z agere omne bonum. Differt etiam positio Augustini a p^ona heresi pelagianorum. Nam illi dicunt mortē z libidinē esse homini naturalem. Et voluntē hōis esse ita liberam v^t potest vitare omne malum: z implere diuina p^ocepta de se l^o resistit: z agere bonum. Augustinus autē v^t dicit mortē z concupiscentiā siue libidinē non esse naturalem nec creatam cū homine. Sed inflicta nature in penā peccati. quā concupiscentiam inimit⁹ diabolus in bona natura quasi zizaniam inter bonū tritice seminavit. Et ideo natura n^ostra corruptam tali concupiscentia ex p^ois viribus non posse vitare peccatū: nec implere p^ocepta ab sp^o diuina gratia p^oueniente z aduertēte: eo modo quo dicitur est. T^omo de positio Augustini catholica differt a detestabili excusatione z spurcitia tu-

Nota.

deorum sarraceniū: z quonidā malorum christianoū qui dicunt simplices fornicationē z omne actum venereū non esse peccatū: eo q^z idcirco hominē a natura postq^z non sit cūz adulterio. Augustinus autē dicit. Concupiscentiam z libidinē nō esse a natura: sed inflicta z ex peccato. Et ideo non inducit hominem ad actum venereū a natura: sed ex corruptione. Et quia inflicta in penam peccati. Ideo non potest ordinare exercere actum venereū nisi cum seditate z peccato. Unde inflicta gratia baptismalis excusat v^t habitus concupiscentie nō imputetur ad peccatum originale. Ita sola gratia sacramenti matrimonij excusat v^t actus concupiscentie libidinosus nō imputetur ad mortale. Nam ideo illa concupiscentia dicitur semen z fomex peccati: eo q^z per consentium deliberatum casualiter peccatum mortale in voluntate. Item quia actus venereus non fuit a deo ordinatus. nec concessus nisi solis in matrimonio cōiugatis. Ideo sine peccato non potest alter exercere: quia iam deus a diuina ordinatione z mandato. ¶ Et supra dicitur ergo patet q^z l^o homo fuerit creatus a deo naturaliter bonus: tamen q^z in penam peccati naturae etus fuit concupiscentia corrupta. Ideo sine gratia dei nec potest de se vitare peccatum: nec agere bonum. Sed hoc magis etiaz patet p^ota. cxxvij. Et per hoc patet responsio ad argumenta hereticorum. Ergo omnibus supra dicitis patet veritas dictorum. Ergo licet q^z abiq^z peccato non est peccatum transgressio nec sine gratia n^o est eorum adimpleto. Item q^z sine gratia nemo potest vitare peccatum nec resistere concupiscentie z pugne: nec agere bonum quod accidit ex corruptione nature z penali illius p^omois cōdēnatione peccati. Et hoc p^o manifeste ex sententia saluatoris. Luce. x. h^o d^o: Nam ille homo qui descēdebat ad hierusalem in scdē heretico incidit in latrones qui non solum expolia barabuerunt eum bonis granariis z illa origina iustitia. Sed etiam vulnerauerunt eum z plagis imposu^o in hietis semituo relicto abierit. Qui tacēs in via nec rico. ex p^ois viribus poterat furgere: nec ambulare nec potuit ipsum eleuare sacerdos: nec leuita. Sz solus xp^o samaritanus. Qui eleuās eus impo sicut supra humeros suos z recomisit ipsum stabulario cut tradidit duos denarios pro cura huius infirmis: z denariū gratie sacramētū ad sanandā vilitate. Et denarium doctrinē sacre scripture z legis euangelice ad nutritionē z refectionem ipsalem. ¶ Ex quibus patet q^z homo in adam sauci⁹ nec p^ot furgere a p^o s^o: nec ambulare nec p^ogrinari p^o obseruantiā legis: nisi per grām xpī cleuetur et adiuuetur. Itē ergo homo in libero arbitrio claudicatus: loquitur in hoc psalmo peregrinam ad xp^o per viā legis diuine: q^z semp petit tuari. per grām xpī z dirigi in hac peregrinatione nederit a rectitudine legis: nec declinet ad dexterā nec ad sinistram. Unde aliq^z petit eleuari ad credēdū per fides articulos. Aliquidā petit adiuuari per charitatem ad obseruantiā p^ocepti. Aliq^z petit dirigi p^o sp^o

pmissoz bonoz futuroz. Et aliquādo petit sanari p̄ medicinā sacramentozum. Aliquādo roborari p̄ gratiā donozū spiritus sancti contra hostes ipu- gnatores. Unde si iste homo cognosceret q̄ ex pio- p̄is virtibus absq̄ alio auxilio posset recto trami- te hanc viam ingredi et peragere: iustificacionē legis adimplere non diceret iustificaciones tuas custodiā nō me derelinquere vsquequaq̄. Et nō in omni passu auxilium z gratiam peteret. Item si iste homo cognosceret se esse liberum z saluum et non fauciatum veneno concupiscentie nō diceret tortens. Domine iuifica me secundum verbuz tu- um. Et aufer a me opprobrium z contemptuz. Itē si iste homo non crederet nec speraret posse conse- qui gratiam ad resistendum carni: z hostibus vifi- billibus z inuisibilibus. Sicut dicebat manicheus non perseueraret insister gratiam petere. Item si iste homo non crederet omnem fornicacionem z concupiscentiam carnis esse damnablem: non diceret in hoc psal. confite timore tuo carnes meas a iudicis enim tuis timui. Itē si non crederet cō- cupiscentiam z ambitionem bonozum: z omnē su- perbialem esse peccatum non diceret. Auerte oculos meos: ne videant vanitatem. Et quibus patet qd̄ solus iste psal. eliminat z extinguit: supradictos tres errores z tres hereses nō peccatum. Imo eliminat z heresim donatianozum dicentium pen- tentiam z remissionem esse impossibile post lapsum eo quod charitas semel amissa nō poterat recupe- rari: quozum impietates exterminat tota sacra scri- ptura: z maxime psal. quinquagesim⁹. **N**az sicut charitas semel acquisita z a depra potest per- di per peccatum. ita eadem charitas semel deper- dita potest per gratiam recuperari: unde licet ta- lis gratia z charitas non possit in nobis recupera- ri per motum agentiz naturalis: tamen acquiritur per creationem z illustrationem spiritus sancti. Et sic licet non recuperetur eadem charitas z gratia numero: tamē recuperatur eadem in specie. Itē lz talis gratia z charitas nō possit a nobis dari z cre- ari: tamen potest a nobis desiderari z peti z postu- lari. Et possumus adhibere conatum z nos ad ta- lem gratias a deo recipiēdam preparare. Unde di- citur Jacobi. i. q̄ si quis indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluent: z dabitur ei zc. Unde si gratia z charitas semel habita non pos- set perdi per peccatum sicut dicebat Zouinianus nō diceret dauid in hoc psal. In corde meo abscon- di eloquia tua: vt nō peccem tibi. Itē si charitas z gratia semel perditā nō posset recuperari perēdo z orando sicut dicebat Zouinianus non peteret da- uid a peccato per grām iustificari dicens: iuifica me s̄m verbis tuis. Unde iste homo iustificatus sem p̄ peti a deo in hac via per gratiā dirigi. Et si aliqui deitauerit per peccatū semp̄ peti p̄ grāz iustificari z in viam salutis reduci vt patet per totum discursu huius psal. z multozum aliozum. Et ideo rogo omnes fratres meos catholicos xp̄ianos z marie ecclesiasticos z religiosos: qui quotidie recitant hunc psal. in ecclesia: vt attendant z cōpleantur

Nota.

cum affectu penitentiam. z veram intelligentiaz hu- ius psal. quoniam docet fugere omne peccatuz z om- nē heresim eliminat z confutandū. Et docet sequi z amplecti omnem virtutē z cōtere omnia tēta i- poialia. Et appetere vera bona spiritualia gratie z glorie. Et ideo ecclesia spiritus sancto illustrata z directa benemerito ordinatur: vt quotidie per oc- tonarios recitetur in hōis canonicis diurnis: eo qd̄ cum hoc psal. continet pugnamus contra dia- bolum z mandum: z carnes: vt magis parebit. Be- deamus ergo ad continuandam expositionem hu- ius psalmi simpliciter z literaliter. Naz qui cupit ad altioem intelligentiam huius psalmi consen- dere pergat ad beatum Ambrosium z Augustinum quia ibi videbit z colliget copiosum z immensum thesaurum exhaustus z effosus ab isto psalmo: tā- tum hic videt litteralem z superficialē exposi- tionem: vt facilius capiat intelligentiam illozum qui spiritus sancto fuerunt illustrati.

In quo corrigit adolescentior viam suam: in custodiēdo sermones tuos

In hoc secundo octonario preponitur littera- berby: que interpretatur dom⁹: eo quod iste peregrin- us loquitur de doctrina domestica ipsius adoles- centis. **D** Ad cuius intelligentiam est notā- dum s̄m apostolum patet ad Corin. iij. z ad Gal. latas. iij. z iij. Quod iste peregrin⁹ fuit homo mys- ticus discurrens per omnes etates. quasi per vi- ginti duas vitas ab adam vsq̄ ad sc̄m aduentū xp̄i: in qualibet etate cepit aliquaz perfectionem: sed maxime in sua pueritia aut a adolescentia: z in- uenture que fuit ab adam vsq̄ ad christum semp̄ abiecit z euacuauit. imperfectiones. Nam in- diguit lege ad reprimendas passiones etus. z ad reprimendum aliquo modo peccatum. Et sic in adam z Noe cepit legem nature. quasi in sua in- fantia: z pueritia. Sed in sua adolescentia accepit circuncisionem in abiam ad amputandam concupiscentiam carnis in remedium originalis pec- cati. Sed postea in sua iuuenture accepit. Dextris. precepta partim negatiua z partim affirmatiua in i p̄o m̄doye ad compellendas passiones z comp- mendos motus illicitos: z ad ordinandam vitam erga deum et proximum: vt occuparet circa talia legalia non declinaret ad idolatriam. Et sic per legem iste peregrinatus est vsq̄ ad christum ab im- perfecto ad perfectum: in quo accepit legem euan- gelicam iustificatiuam ad vitas eternam. Et per se- fanantem ab omni vulnere peccati. z sic incepti p̄- ficere. Nam in lege veteri non proprie profice- bat: sed incipiebat. inquantuz retrahēbat a malo z prohibebat actum. Sed iste homo postquaz fuit in statu euangelico successit recepti multas per- fectiones vsquequo peruenit ad statum perfectio- rum post tempora Zouianum. quia tunc in ec- clesia habuit multitudine doctrinam qui decles- sarunt vtrozq̄ testamentum. Et sic cum ecclesia fuit in perfecto esse habuit copiam virozum per- fectionum religiosozum et anachoritarum in egypto

ge th. de cō. se. di. iij. ca. glo. z c. pl. a. uult.

pto z mesopotamia z armēia z per oēs partes m̄s di. Et quib⁹ p̄z q̄ iste hō semp̄ p̄cessit ad magis p̄fectū in isto itinere z peregrinatioe. **Z** Sc̄do est notandū q̄ tres gradus sunt virozū in hac ec- clesia militāre. Nā quidā ducunt incipientes: puta illi qui cōtinue certant z pugnant cōtra vitia in pi- cipio sue p̄uentionis z penitentiē. Secundus gradus est ipsorū p̄ficientis qui peracta penitentiā iam p̄ficientem in bonis operibus erga deū z proximum. Tertius est gradus perfectiorū puta illos q̄ tota- liter mundū reliquerūt z separati a populis viuūt in sola vita contemplatiua: sicut anachorite z viri re- ligiozi in heremouitentes Tertio est notandū q̄ in ecclesia dei tres sunt status vite fidelium. Nā qui- dam viuunt in vita actiua: puta viri vrozati viuē- tes in honesto coniugio z ceteri artifices viuentes s̄m legē dei. Alii autē viuūt in vita ministraria si- cut sunt ministri z plati ecclesie qui partim viuūt in vita contemplatiua: z partim in actiua eo q̄ ha- bent ministrare sacramenta z docere z regere po- pulum dei in spiritualibus. Tertius status est ip- sorū pure contemplatiuorū z perfectoz de quib⁹ su- piadictū est. **L** Et ideo iste psalmus quadru- pliciter cōuenit exponi per sacros doctores ipsi⁹ ecclesie. Uno modo principaliter pro ipso homine mystico qui peregrinat ab Adā vsq̄ ad finē mū- di. vt dictū est. Sc̄do modo de quolibet hoie patri- culari qui peregrinat ab a dolescentia vsq̄ ad fines vite: sicut potest dirigi per legē dñi in sua pere- grinatione. Tertio modo pot̄ exponi pro trib⁹ gra- dibus virozū sc̄z incipientis p̄ficientis z perfectio- rum. Quarto modo pot̄ exponi de tribus statibus fidelis ecclesie sc̄z de actiuis z ministris z contem- platiuis s̄ue de peregrino. Ideo melius est q̄ pri- mo z principaliter exponat hie psalm⁹ de isto pe- grino z hoie mystico qui fuit incipiēs z p̄ficientis z perfectus z actiuis z minister z cōtemplatiuis. Et discurreit per oēs status z etates: q̄ oia conti- net in se. cū sit totū corpus ecclesiasticum. Et ideo iste peregrinus sicut in se continet oēs istos stat⁹ z gradus z etates. Ideo pro oibus loquit in isto psalmo: z semper petit dirigi in hac peregrinatioe Nam quādo z petit dirigi z adiuari in sua ado- lescentia: quōz in sua iuuenture. z quōz in sua viri- litate: z quōz in senectute: z quōz petit dirigi in in- cipientibus. quōz in p̄ficientib⁹. z quōz in p̄fectis z quōz petit dirigi in reb⁹ agnibilibus vt cū dicit. Ne repellas me a mandatis tuis. Et quōz in cre- ditib⁹ z reb⁹ specialiatius: quō dicit. Ne uela: oculo- moscos: z p̄siderabo mirabilia de lege tua. Quōz petit celestia z esse cū xp̄o. vt quō dicit. Quere seruiū tuū dñe zc. Et sic psalmus iste est p̄pheticus z mo- ralis z anagogicus. Et ideo oportet q̄ per omnes sensum exponatur simul. Duo ergo facit dauid in persona huius peregrini in hoc psalmo. Nam pri- mo petit dirigi in sua adolescentia z iuuentute per legem veterem. Sc̄do petit dirigi z iustificari z p̄ficere i sua virilitate per legē euangelicā: ibi. Legē pone mihi dñe. **Q**uantū ergo ad primū iste pere- grinus in persona sui: z omnium incipientium pe-

Tres grad⁹ virozū in ecclesia

Adru- pter- tino.

tit vt repimantur sue passiones z motus illiciti p̄ legē dei in sua adolescentia: z sic cōuersus ad deū dicit. In quo corrigiui viam suaz ipse a dolescentia id est iuuenis. i. quomodo corriget z repimet pas- siones impellentes ipsum ad malum in adolescen- tia z iuuentute sua. Et respondet dicens ipsemet in custodiendo sermones tuos z obseruando legem tuam. qd̄ in quo corrigat a dolescentia viam suaz nisi supple custodiendo sermones tuos z seruādo legem tuam. Et potest etiam talis responsio esse ipsius sp̄s sancti. Unde interrogat iste homo. in quo corrigat a dolescentia zc. Et respondet sp̄s sanctus in custodiendo zc. Et ideo ipse homo mys- ticus subdit dicens.

In toto corde meo exquisiui te: ne repellas me a mandatis tuis.

Unde est aduertendum q̄ quatuor sunt neces- saria si quis vult obseruare z custodire sermones dñi. Primo percuratū z exquirere legē ei⁹. Sc̄do reponere eaz in alta memoria. Tertio delectari in eius studio. Quarto exerceri in opationibus ei⁹. Dicit ergo q̄ iuuenis corrigi viā suā in custodiēdo sermones tuos. Ideo in toto corde meo equi- siui te vt cognoscerem. Et exquisiui legem tuaz q̄ docet cognoscere te per b̄nficia nobis collata. Id̄ rogo vt non repellas me a m̄datis tuis quia eis volo inherere z obedire.

In corde meo abscondi eloquia tua vt non peccem tibi.

In corde meo z voluntate abscondi z alta men- te repositi z celati z impressi eloquia z mandata z precepta tua vt non peccem tibi. **N**ora q̄ inimi- timet iterum cadere q̄mpefficit eloquia z precepta dei in corde nerum peccet. Ideo subdit.

Benedictus es domine: doce me iustificationes tuas.

Et ideo tu qui es benedictus z benignus doce me iustificationes tuas. Et offende mihi per legē quomodo possum merito te opari. z a malis z pec- catis deuiare. Quia ad hoc indigeo auxilio z gra- tia tua. Nam ex parte meā adhibeo conatum:

In labijs meis pronunciaui omnia iudicia oris tui.

Ergo postq̄ alijs predicauit legem da mihi gra- tiam vt faciam opera legis nē cum ceteris predica- uero reprobos efficiar. Vel hic forsan ponitur pie- teritum pro futuro. quasi dicit. Si tu docueris me iustificationes tuas: ego pronuntiabo ceteris z b̄- nificabo omnia iudicia oris tui: id est totam legem tuam. Et sequitur.

In via testimoniozū tuozū delecta tus sum: sicut in omnibus diuitijs.

In mandatis tuis exercebor: z con- siderabo vias tuas.

De cō. iij. c.

De cō. se. di. iij. c. vlt.

lvj. d. c. dñs

vij. q. i. oibz. z c. in sc̄ptu- ris.

berth.

xxxvj. di. c. oēs.

In via testimonio... in studio de obseruata le...

de pe d. h. s. oppo nitur.

In iustificacionibz tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos.

lex di di mti no mini bus.

Quia non solum faciam habitum moralit in ap...

gimel de co se. di. titi. c. v. lti.

Stodibus seruo tuo viuifica me: et uisita me: et uisita me: et uisita me.

In hoc tertio octonario preponitur ista gimel...

immortalitate et loci scientia et obediencia aialii...

Reuela oculos meos: et confidam in oculis meis: et confidam in oculis meis.

Reuela oculos meos. r. remoue uelut ignoratle...

Incola ego sum in terra: non abscondas a me mandata tua.

Idest peregrin? et exul fact? suz in terra. id non...

uili. q. foliim. 2. in. scrip. tis. de co se. di. titi. c. v. lti.

petere. Si desiderare est conatus apponere p ea q...

Occupauit anima mea desiderare iustificationes tuas: in omni tempore.

Idest facere opa iusta fm lege in omni tpe qd...

De cl nare a malo e face tel bo: nu e: hois iusti tia.

adhibere totu conatu et diligencia ad consequenda...

angu 5 por phire um.

cebat patientia habe in me. z oia reddam tibi: cui dñs dimisit oē debita vidēs solū eius affectū. Itē Luce. vii. ille fenerator dimisit debitorz duobus debitoribus nō habētibus vñ redderet. Et quo patz q deus nō semp respicit nec qrit effectū s; in calu acceptat solū affectū cū toto conatu. z sic iustificat bō per solum affectū in tali casu. Et ideo saluator dicit. v. nō dixit: beati qui faciunt iustitiā sed bñ qui esuriant z sitiant iustitiā qm ipsi saturabunt zc.

No. 8 A C Ad cuius intellectū est notādū q ista se habent p ordinē. s. desiderare z esurire siue sitire z facere. An desiderare idem est qd aliqd cupere vel appetere: s; esurire vel sitire idē est qd cū toto affectu z conatu talē desiderare. i. cuius tali desiderio ad cōsequēdā rē desideratū totū conatū apponere. Facere autē est rē desideratā p effectū adimplere. Et sic qd pot desiderare aliquid rē qui tamē nō esurit idē quā nō apponit vires nec conatū nec qrit mediū ad cōsequēdū eam: vt aliquis desiderat comedere pauonē aut caponē z h; faculatē emēdit: s; ex auaritia non emit. Et sic desiderat bibere nectar: sed ex auaritia nō emit. Et quo patz q talis nec esurit pauonē nec sitit nectar: quia si esuriret z sitiret totū conatū apponeret ad emēdū sicut qñ qd esurit cibū vel sitit potū simpliciter totum conatū apponit ad querēdū cibū z potum nec patitur moras qñ comedit z bibat si h; cibū z potū presentia ergo pariter mtri desiderat restituerē rē ablatā z habēt vñ reddat: sed ppter auaritiā nō reddunt. Et multi desiderant facere elemosinā z hñt vnde faciatur: sed ex auaritia nō faciūt ne eis deficiat in futurū. Itē multi pctōdes desiderant facere pñiam z iustificari formidine pene future sed non faciunt ne dimittāt rē amatā aut nō remittāt tñtū rē. Et idē est signū q lz tales desiderant iustitiā tñ nō esurūt nec sititūt iustitiā: qñ nō apponūt totum conatū nec qrit mediū p qd iustificēt: nec faciūt qd in eis est postq; habēt tps z locum z copiā rē. Et idē solū desiderū nō pot eos iustificare: s; lz tales apponerēt locū aut res familiaris aut tempus adimplēdi per effectū tunc solū desiderium z esurire z sitire iusticie iustificaret eos. Et ideo non dixit saluator: beati qui faciunt iustitiā quia hoc quandoq; est impossibile ppter defectū loci z tempus aut res familiaris aut conditionis z status z fortune: sed dixit beati qui esurunt z sitiant iustitiā zc. quoniam possibile est cum auxilio gratie quia talis elemosinā nō daf de cellario sed ex affectu z conatu voluntatis vt inquit August. in sermone de martyribus. Et ideo tps nō semp qrit ab hoibus effectū iusticie: sed affectū z esurimē z sitim iusticie qz talis affectus z esuriez sitis iustificā dī cōsistit in ptāte z actu voluntatis lz semp cū grā pueniēte z cōadiuante vt dicitur est supra hoc ergo voluit dicere qd cū dicit cōcupiuit aīa mea desiderare iustificationes tuas. i. esurire z sitire anima mea iustificationes tuas. i. cum toto conatu desiderat iustificari zc. An videns qd q nō semp poterat tu

nificari z cōplere pcepta oia per effectū ad minus p affectū z esurē z sitis iusticie petit iustificari esurienti dō sitiendo iustitiā z esurire z sitit adimplere diuina pcepta: vt per talē esurē z sitim iustificet. Et idē ad didit in oī tpe: qz oīs hō pot esurire z sitire iustitiā z adimplere diuina pcepta z facere pēnitentiā in oī tpe z loco z statu z hoc in affectu lz semp in effectu: vt dicit est. C Per supra dicta pty rēpōsio ad argumenta Porphyrii qz pcepta affirmatiua nō obligāt hoīem semp z p semp quo ad effectū in casib; p dicitis: s; semp z p ip obligāt hoīem quo ad effectū z esurē z sitim iusticie quia in casu per solū affectū z esurimē z sitim iustificandi iustificat hō. Et idē vidēs se nō semp valere iustificari in affectu ppter infirmitatē z corruptionem nature aut ppter supra dicta impedimēta petit iustificari in affectu z esurire iustificari in oī tempore ideo ait. concupiuit siue frangit se aīa mea desiderat iustificationes tuas. i. cum toto conatu desiderat iusticiam iustificationes tuas nō ad tempus sed in omni tempore z in omni loco z statu. Quasi dicat: esurui z situi aīa mea iustificari pcepta z mādātā. s. tua seruando in omni tpe qz in hoc cōsistit tota iustitia hoīs. s. vt esuriat z sitiat iusticie mereret saturari pmo eterno q: deus nō qrit nisi cor firmū. Proverbior. xxi. s. i. da mihi cor tuum Et volēs iste homo assignare causam z tēpus z locum sue infirmitatis z infirmitatū. Dicit.

Increpasti superbos: maledicti qui declinat a mandatis tuis.

C Dñe ego incurri z affectus sum istam maledictionē z infirmitatē iusto tuo iudicio qñ electus sum a paradiso ex peccato patrib; meoz. Nam tūc increpasti parentes meos superbos z ingratos qñ dixisti ipsi. Ad. maledicta terra in opere tuo. Et ideo maledicti sunt omēs qui declinant a mādatis tuis. Et sic primo fuit maledictus dyabolus. qz ex superbia z ingratitude z rebellōe declinauit in celo. Secundo declinauit a mandatis tuis adqum vroz sua. Et sic increpasti eos z relegasti in valle lachrymarū z miserē. Et sic declinauit a mādatis tuis cayn. Et ideo increpasti eum z piciisti a facie tua vt ambularet per terrā profugus z stupidus tremulus in maledictione homicidii. Et sic omnes qui declinant a mandatis tuis z declinat sunt maledicti ppter superbiā z rebellōne: z condemnati ad penam eternam nisi per obedientiam z humilitatem redeant ad obseruanda mandata tua. Dicit ergo iste peregrinus. o dñe quia tu increpasti z piciisti superbos patres meos. eo qd declinauerunt a mandatis tuis. Ideo ego descendi ab illis punitis patribus superbis z sic maledictis. i. illā sententiā z maledictionem incurritē iusticie ideo ego iure hereditario traxi illā sententiā z maledictionē z legē memborum z corruptionem nature. Et sic datus sum in opprobrium et contemptum z seruitutē carnis z peccati. Igitur.

Dice pta at firma tua quō oblit gant.

xxi. q. si. q. libet. z. lib. ad.

Beati Inmaculati in via

Aufer a me opprobriū z cōtemptū: quia testimonia tua exquisiui.

C Aufer a me per grām hoc opprobrium z contemptū z maledictionē q: nullus pot me liberare ab hōi lege z miseria corporis huius nisi gratia xpi Et dum fuero liberatus testimonia tua exquiram z scipom ppteritū pto futuro. Explicat quod est opprobriū z dñs contemptus et: z est triplex. Nā p ta lem istam maledictionē fuit iste hō ad dicitur triplex seruitutis: factus seruus tribus dñis. s. mudo z carni z dyabolo. Nā hō q cōstitutus fuerat dñs istoz fact' est seru' eoz. Nā p iustitiā originalē corpus z caro erāt subiecta aīe. sensu alitas rōni z totus mundus oēs creature elementales erāt facte ad seruitutē hoīs sicut dicit ē. Sen. i. Diuinitū piciūt z volarilium zc. Et etiā erat data tanta libertas z fortitudo q poterat non solū resistere sed etiā dñi r dyabolo z fugare eū. Sed ppter peccā oēs ista. s. caro mundus z dyabolus qz erant serui ipsius hominis facti sunt eius dñi z pncipes et' trahētes hoīes quo volunt. Et homo factus est seruus eoz. A quo em quis deuitus est illi seruus addicit' est h; Petri. h. Et isti tres pncipes sedent loquantur z verant istum pauperem hominem z accusant et ererent Et ideo dicit.

Etiam federūt pncipes: z aduersum me loquebant: seruus aut tuus exercebat in iustificationibus tuis.

C Etiam id est certe pncipes. s. dyabolus z mundus federunt extra allicēdoz concupiscētia z ley fornicis in medijs stimulantē omnes isti federūt z aduersum me loquebantur quia semper me accusant postq; vicerunt me. Et sic seruus tuus exercebatur in tuis iustificationibus cōtra istos tres hoīes z pncipes pugnando. nē transgrediar iustificationes z pcepta tua. Sed in omnib; his nemo est adiutor nisi frequens meditatio z obseruantia legis tue que docet resistere carni z mundo z dyabolo. Ideo sequitur.

Nā z testimonia tua meditatio mea est: z cōsiliū meū iustificationes tue.

C Quasi dicat cū hīs armis victor existam. Hora q illi pncipes qz federunt z locuti sunt aduersum istum hominē mysticū intelliguntur etiam pncipes paganoz: sed Pharao z Nabuchodonosor: et Antiochus: z ceteri qui verarūt z affligerunt zc erant uerūt populi dei. Item isti pncipes primo intelliguntur dyaboli: z ex psequenti mēbia eius: puta tyranni z impij qui agunt vt mori et impulsū a dyabolo qui est caput eorum vt dicit in prologo tractatu tertio in octaua regula de intelligentia sacre scripture. Nā sicut christus pius passus est in fe a iudeis: z postea passus est in membris a iudeis z tyranni z hereticis. ita dyabolus pius per se dat perfections fidelibus dēlando zc. Et postea persequit eos per membra sua impellendo

de pe. di. v. c. p. c. sed.

xxi. q. si. vñ. q. nulli.

xi. q. si. c. p. pbera uit.

malos vt persequant bonos vt ait augustinus. Adhēst paulimento anima mea: vt iustificā me secundum verbum tuum.

Mias meas enūciaui z exaudisti me: doce me iustificationes tuas.

Mias iustificationū tuarū istrue me: z exercebor in mirabilibus tuis.

C In hoc qro octonario petit allenari a grauitate z pōdere z defectib; qz aīa trahit a corpore i pe nā pcti. Et petit recuperare bona q pdidit sc; agi litare libertatē z facilitatē ad bñ operā dñi. Et im mortalitatē z impassibilitatē. Nā lz aīa nō mortatur tñ dolet z aggrauat ppter societatez copis: z sic debilitata d; quali mortificatiōe petit viuificari ab huiusmodi mortificatiōe z dōmitione: et fortificari a tali debilitate z hoc p legē dñinaz z grām. Dicit ergo. o dñe viuifica me fm vbiū tuū z p legē z sacra legis tue qm aīa mea adhēst isti graui corpori qd est quoddā paulimentū terrenum cōculcatū z subiectū tot passioibus z defectibus a quo aīa grauat' r in pñelone z cōfictōe z pñstio eius qz cōtra cū corpore in dolorib; z passionibus Et idē viuifica me fm verbū id est fm pmissū tuū sicut pmissū abrae isaac z iacob. Quoz semē pmissū bñdicere. i. ab hōi maledictōib; absoluerē nō solū filios fm carnē. sed et fm spm. i. oēs gētes Ego em annūciaui tibi vīas. i. opatiōes meas z p cessum vite mee: pctā mea z desideria: tu exaudisti. Idē doce me iustificationes tuas: z istrue me viā iustificationū tuarū z exercebor in iustificationib; tuis: legē z mādātā adimplēdo. C An aduerē dū est q iste hō mystic' qñs loquit' de pterito dicit se exercitū in lege rōne abiecit: fac z iacob: z alioum pteritū patrū qz obseruauerunt pcepta dñi. Et qñs rogat z petit exercitari a dōmitione z pgrātia z bene agēdi: z fortificari a debilitate quā aīa ma trahit a corpore: vt sine difficultate possit implere mandata z legem dei. z dicit.

Dormitauit anima mea pze tedio: cōfirma me in verbistuis.

Amam iniquitatis amoue a me: z de lege tua miserere mei.

Amam veritatis elegi iudicia tua: nō sum oblitus.

C Dñe aīa mea dormitauit z debilis z pigra facta est ad bene agēdū: z timida ad difficilia tolerāda. Et hoc pze tedio z grauitate corporis. Idē pfirmā z fortificā me in vbiis tuis z in lege quā verbis tuis iustis. Et amoue a me vitā z inclinationē mī quitatis: qz semp inclinat me est ire p vīā iniquitatis: z semp redit ad pctm. Item lex mēborū vīa iniquitatis: qz est vestigiū pcti pmi parentis in nobis infictū z impiofum idē postq; lex mēborū ita vepat me. tu de lege tua z fm legē tuā miserere

De. lerb. de pe. di. v. s. i. circa pncipium.

xlvi. b. ca. hic enim. h. q. h. q. iur.

mei. Nam lex tua destruit legem peccati ad Roma. vñ
An omnia via inderitis z lege pñi elegeri viam ve
ritatis: qñ iudicia tua nō sum oblitus immo.

Adhese testimonijs tuis domine: nō
si me confundens.

Am mandatorum tuorum cucurri:
cum dilatasti cor meum.

Quia legem tuam in mente habui: z ego opere
seruavi in patriarchis z prophetis z iustis viris et
adhese testimonijs tuis legem seruādo. iō nōll me
confundere. i. fm legē peccati z cōfessionis iudica
re z punire: qñ viam mādatorū tuorū cucurri fm le
gem viuendo z ambulando cum dilatasti cor meū
via gratia z auxilio. Nam aliter nō potuissem per
currere nec adimplere viam mādatorū cum via q
ducit ad vitā iustitiae z difficultis. Sed tu dilatasti
cor meum z fortificasti per gratias tuas. Et sic via
que erat difficultis z arcta facta est mihi facilis z la
ta. Quia nihil est difficile amanti qñ vires quas in
peritia denegat ch. ritas administrat fm hiego.
omelia. xij. C. Duo enī sunt que faciūt opus
facile. Prmo affectus operantis. Secūdo pñctus
rei adimplende. Nō ergo in pñctio huius psalmi
fit pñctio beatitudo q est bonū per se sufficiens am
bulantibus sine macula in lege dñi: vt possint con
sequi beatitudinem pmissam. Prē qñ iste peregrin
us considerauit seruitura quatuor. M. annoz pere
grinatus fuisse per legē veterē querēdo xp̄m salua
tozem redēptōem z noue legis latōem oibus pñari
cipis z pphētis in lege promissum ideo ait. Dñe
ergo iam adhese testimonijs tuis legē tuā seruādo
ergo vent ad saluādum me q: iam tempus est z nō
li me confundere nec frustrare in desiderijs z spe
mea. Nam si tu non veneris: ego manerem pfusus
z irrisus z subannatus apud alias generationes
quedūcunt z impoperant mihi tarditatem tuam
z dilationem tuā aduentus. immo dicunt: quia fru
stra expecto aduentum tuum vt liber es me de ma
nu eoz. Ergo vent quia iā satis cucurri z peragra
ui viam mādatorum tuorum. per. iij. M. annoz
Lū tu dilatasti. Dilatādo aduentum tuū cōfōra
sti cor meum sub spe veniēdi. Unde ista verba dicit
ppheta in persona zacharie z Simeonis z alioz
sanctorum patrū qui fuerunt piope aduentū xp̄i.
Quia maiori desiderio ipsū perēbat: vt patet Lu
ca. ij. n. Et ideo iste octonarius pōt eis applicari.
scilz q Simeon fractus longa expectatione xp̄i. di
cat cum certis sanctis sui temporis. Dñe ihesu
aia mea adhefit paupimero quia continue eram
pstratus in faciem meā ad paupimētam terre rogādo
vt acceleres aduentum tuum. Ergo viuifica me
per verbum tuum in carnatiōe: sine fm verbum z
missionem tuā Quia a re expecto viuificatiōem
z cōfessionem. Quia aia mea domuit iam stupida z mor
tificata pcedio tam longe expectatiōis z dilatio
nis tua aduentus. Ergo cōfirma me in verbis tuis
ideft fac vt firm fueris in tuis pmissis z nō habe
am despectum nec desecere: sed sis verax in pmissi

xxv. q.
h. c. n.
q. lly.
z. xxv. q.
q. lly. c.
disp. pl.
cer.

Duo
facili
opus
facile.

sis. Nam quando impleueris quod promissisti. tunc
ero confirmatus in verbis tuis. Ergo veni aduentus
iniquitatis amoue a me pio me patiendo z me in
struendo. Et miserere meo de lege tua ideft de mā
datis z documentis z sacramentis legis tue. A
Nota qñ iste peregrinus ab exilio est eritū para
dist vsq ad xp̄m: compleuit quatuor: curfus sine
status significatos per quatuor litteras peragra
tas. i. alef. bet. gimel. deleb. Nam per alef signifi
catus fuit curfus nature. Et per bet curfus circum
cisionis. Et per gimel lex moysi. Et per deleb. cur
fus prophetarum. Et sic ambulauit ab adam vsq
ad abraam per cursum legis nature. Et ab abraaz
vsq ad moysen ambulauit per litteram bet. i. cir
cūcisionem. Et a moysē vsq ad dauid ambulauit
per litteram gimel. i. per legem scriptam. Et a da
uid vsq ad xp̄m ambulauit per deleb. i. per statum
prophetarum. A xp̄o autem vsq ad diem iudicij
ambulat. p. xvij. lras. Sab ipsa littera he vsq ad
thau. Unde ista lra he significat esse sine vitā. Et
thau significat signū q est vitā eterna: ad quaz dirigimus
totū cursum nostrū z oēs opatiōes nras: vbi erit
finis nri curfus z pegrinatio: est vbi erit quies z
beatitudo nostra. Sed cūcimus autē ltere que sunt
inter he z thau. p quaz ambulat iste peregrinus vsq
ad iudicij sunt quedam varie pfectiones z aspe
ritates qz ecclia passa z passura est vsq ad antixp̄
Iste iō postqñ iste peregrin⁹ pagrauit lapidatos
quatuor. i. ar. l. legis nature z circūciōis z legis
scripte z pphetarum iam querit z petit statum le
gis euangelice: z viuificantis ad vitam eternam p
gratiam in sequentibus decem octonarijs.

Legē pone mihi dñe vīā iustificatiō
num tuarū: z exquirā eam semper.

Da mihi intellectū z scrutabor legē
tuā: z custo diā illā in toto corde meo.

In hoc quito octonario pponitur littera he. d. c. re.
Unde postqñ iste peregrinus peregrinatus est ab adam
vsq ad xp̄m per quatuor milia annorum z rum.
peragrauit totaz legem moysi. Et vidit qñ ea nō
potuit iustificari nec proficere nec per am recupere
re beatitudinem quam perdidit: ideo petit a
christo legem euangelicā i qua credit iustificari
z recuperare felicitatē regni celozū quā per petm p
dididerat: z iō duo facit. Nā primo petit pfici p legē
in se. Scōdo petit dirigi z adiuuari per eā oia per
secutores. Ibi desecit in salutare. L. Ad pñm lex fa
est notā dñi q lex euāgelica tripliciter iustificat. i. sta
est hominem dignum vitā eterna. Prmo per fidē
inquantum credit se ipsum esse verum deū dignū
z hoīem z redemptorē totius gētis humani meū vitā
in lege promissum. Secūdo iustificat per charitā eter
nem perfectā erga deū z proximi. Tertio spē in q.
qñs cōtēptis reb⁹ terrenis ponit z constituit fines
suū in celestib⁹ a xp̄o pmissis. Et sic nō patitur
per aliqd pñmū temporalē: sed ppter vitā eter

Ad
scib
fecit
trū
di cur
sua.

lae.
dist.
omnes
leges.
in glo.
z. vi.
d. c. re.
z. rum.
v. q. i.
s. er
volun
tate.
xxij.
d. hie.
xxv. q.
q. nec
solo.

nam promissam. Tria ergo facit. Nā pio petit iust
ficari p fidē euāgelicā z ecclasticā factā. scō
p spē z charitatē. tertio agit grās se p euāgelicam
legē fuisse iustificatū. scōa ibi. meōs est. tertia ibi.
Bōitātē fecisti. In qñ trib⁹ pñib⁹ pñitē ser octo
narj quoz pñm⁹ scribit p he qñ significat ista. sc
ciādis p rau qñ significat in ipsa. in tertio octona
rio ponit sayn. quod significat viuūt. in quarto pie
ponitur het qñ significat viuēs. q. d. qñ in ista lege
euāgelica: z p istā viuūt oīs viuēs per grām. Et q
ista lex euāgelica iustificat ad vitā eternā: vt parz
per totū discursum ep̄le ad Romanos. z ad Gala.
z ad Hebr̄eos. Quod videns iste peregrinus dicit
ad xp̄m. Dñe postqñ tantū laborauit in le. ve. z per
ipsam nō possum iustificari z puenire ad verā bri
tudinē: nec tra pfici vt reddar sine macula. Ergo
pone z vsq z statue z pmulga mihi legem nouā lex
euāgelicā. i. hā iustificatiōni tuaz: qñ ipsa est via
ad iustificandū hoīem z reddēdū ipsū dignū
eterna beatitudine. Et cūz dederis mihi ego erq
tam ad herere firmior nisi per donū intellectus
ideo da mihi intellectum p fidē z scruta bor legem
tuā z custodiā illā in toto corde meo. Quia si bene
credidero z bene intellexero legem bene seruabo
z custodiā eā. Et notanter dicit. Custodiam illam
in toto corde meo: ad differentiam legis ve. qñ non
pphēbar animū: sed anī z actū: sed lex euāgelica
nō solummodo iustificat actū: sed z cor z possitumz
volūtātē: vt patet 2da r. v. Et ideo sequitur.

Deduc me in semita mandatorum
tuorum: quia ipsam volui.

Inclina cor meum i testimonia tua:
et non in auaritia.

Auerte oculos meos ne videant va
nitatem: in via tua viuifica me.

Statue seruo tuo eloquium tuum:
in timore tuo.

Inclina cor meum in testimonia tua z nō incli
ne. i. inclinare pmitras in auaritiā. Prē qñ non so
lū appetit me⁹ est quersus in auaritiā. h. etiā in i
pbiā z vanitatē z appetitū ondā. Iō auerte ocu
los meos ne videat hanc vanitatē z ambitionis. Sz
viuifica z rectificā me in via z lege tua. Et statue
mihi seruo tuo impime eloquiū. i. legem tuā a re
probatā in timore tuo. q. d. Dñm firmā me in timore
tuo siliāli p lege tuā q dicit. Dñm deum tuū time
bis etc. Nā si fuero statutus z cōfirmatus in tuo ti
more sic abijciā oēm cōcupiscētā carnis z omnez
supbia z auaritiā q regnāt in mundo z impediunt
hominem ad seruandā z custodiendā legē. Et nō
solum me custodiās a supra dictis. sed etiam.

Amputa opprobrium meū qd suspi
catus sum: qd iudicia tua locunda.

Amputa z aufer pctm z opprobriū qd suspi
catus sum. i. per qd suspicor z vereor: apparere an ho
mines. Et suspicor: z vereor: penā eternā: p qd sum
mort⁹ z pñtor: vita eterna. Ergo amputa z aufer
hoc opprobrium z sacramētā legis tue q purgant
z delent pctm. qñ iudicia dei sunt locunda. Quia i
car. Ergo p pctm z culpā que dī: opprobriū z male
dictio suspicabar z verebar venire in tristis z cru
deles penas. Sz tu amputa hoc opprobriū p iusti
tiā tuā. i. p tuā legē iustificatē z p factā q sunt io
cūda z salubria. Et ponitur hic iudicia p sacramē
tis legis: nā per sacramētā xp̄us mutat iudiciū. qñ
pctōiem q iudicatus erat ad mortē renouat ad vitā
satisfaciēdo p eo z dādo ficiū sanctorū: iō vo
cat talia iudicia locunda: qñ viuificant hoīem z ve
moite ad vitā reuocāt z cōmutant. Iō deo sequitur
Ecce concupiscit mandata tua: in eq
tate tua viuifica me.

Ecce. i. propter hoc concupiscit mādata tua. i. legē
tuam euāgelicā: ideo in eqtate tua viuifica me. nō
in mea equitate siue iustitia: sed in tua. Et eraudū
me in tua iustitia. z nō in mea. q nulla est. Iō deo nō
intres in iudiciū cū seruo tuo. Sed viuifica me in
tua iustitia z lege sacramentoz: qñ hz vim viuificati
uam z sanatiuā z amputatiuā peccatoz z vitiōz
z opprobrioz. Petit ergo iste bonus hō legē euā
gelicā q hz vim viuificatiuā z sanatiuā. z inclinat
cor: ad largiatē z deuit ad auaritiā etc. Est ergo
lex euāgelica viuificatiua in intelligētē largitiua.
In viam dei deductiua ad bonum z miām: ad auar
tā z vanitatē supbie auerſiua. in timore dei confir
matiua opprobriū amputatiua. in ipsa equitate z
iustitia renouatiua z iustificatiua. q sunt septē fru
ctus z ppetates fidei siue legis euāgelice per fi
dē. Prio ergo iste petit legē euāgelicā in cōi ad i
ustificādū. Et in spectāli petit intelligere eā p fidei
z viue petit fidē ad intelligēdā legē z pferuandā
Et cūi intellectū colligunt supra dicti septē fru
ctus ex lege euāgelica. Unde nota q lex euā
gelica nō solū abſtult opprobriū peccati. sed etiā op
probriū z tugū le. ve. z omis importabile. L. Ergo
dauid p̄uidisset in ip̄i ab vtrozq opprobrio non
aliter qz per legē euāgelicā fore se absolū dñi. ideo
petit eā. z petit talē opprobriū a se auferri. Item in
le. vete. multa tolerabatur z cedebat p̄per du
ritiā illi⁹ ppli q sunt opprobriosa. puta vltura: aua
ritia liber repudij etc. Quē oia abiecit lex euāgelica
q nō z p̄nerit nēq̄ p̄cepta sanua z iocūda z porta
bilia. Iō deo hāc petit dauid ex dictis. In hoc octo
nario p̄p̄fectio z supereminētia legis euāgelice
supra legē veterē. Nam ista iustificat totū hominem
interius z exterius z quo ad voluntatē z factū z
quo ad deum z primū: prohibet omnē auaritiā
z vlturam: non solum cū iute: sed etiā cū extraneis:
quod non faciebat lex veteris. Sz supra dictis etiaz
patet quod alia lex erat: danda z aliam legem pe

de pe.
d. i. c.
alij q̄

xxv. q.
h. i. q̄
libet.

